

PALAESTRA

LATINA

ANN. XXX (Fasc. IV) — N. 172
M. A. DECEMBRI MCMLX

PALAESTRA LATINA

Trimestres litterarum latinarum commentarii **BARCINONE** edendi

Constat in Hispania et America Hispanica: 60 pesetis; in Gallia: 8 francis; in Italia: 1.000 libellis; in Germania: 6'5 marcis; in Anglia: 12'5 solidis; in reliquis civitatibus, 2 dollaribus.

PALAESTRA ADULESCENTIUM: Constat in Hispania et America Hispanica: 20 pesetis; in Gallia: 2'5 francis; in Italia: 300 libellis; in Germania: 2 marcis; in reliquis civitatibus: 0'50 dolaris.

Pretium mittatur oportet ad **ADMINISTRATOREM: Lauria, 5, Apartado 1042 BARCELONA (10)**
vel ad **PROCURATORES singularum nationum**
Scripta ad Moderatorem: Conde, 2 - BARBASTRO (Huesca)

Depósito Legal L - 12 1958

Editur Ordinarii et Superiorum permissu

I N D E X

ANN. XXX (Fasc. IV) N. 172

M. DECEMBRI A. MCMLX

CARD. ANTONIUS BACCI	193
N. MANGEOT, <i>De Cornelio Tacito optimo rerum romanarum scriptore</i>	195
AE. ORTH, <i>De Ammiano Marcellino</i>	199
B. ACTENSIS, <i>Cur sermo latinus in usum redigendus sit</i>	207
P. BRUNO, <i>Olympia</i>	210
J. ARAMENDIA, <i>Nuntia varia percipite</i>	214
J. M. ^o MIR, <i>Nova et Vetera: Summus sum birotarius...!</i>	215
M. MOLINA, <i>Epistularum eclogarii.</i>	223
J. SIDERA, <i>Per Orbem</i>	229
BIBLIOGRAPHIA, González, García, Sidera, Censorinus, Aramendía, Tejerina, Caelestis	234
PALAESTRA ADULESCENTIUM	
L. KEMPS, <i>De floribus</i>	234
A. SALINAS, <i>Dux vulpium</i>	244
<i>De gentis Fabiae pro patria clade</i>	246
H. H. HUXLEY, <i>Aenigma ex carmine Ovidii compositum</i>	248
<i>Miscentes utile dulci: Muñoz, Beltrán, Latorre</i>	249
<i>Nunc galli concinunt diem</i>	250
<i>Jocosa: Zuasti, López, Cirac</i>	250

Card. Antonius Bacci
Moderatoribus Commentariorum
qui Palæstra Latina inscribentur
s. p. d.

Plurimas vobis grates ago ob
humanissimum litterarum
officium atque ob vota et
omina, quæ mea causa
nuncepatis.

Vobis gratulor admodum, qui La-
tinitatis causam — hodie
pro dolor a multis neglectam
tam recte, diligenter, animo-
seque provehitis. Agite igi-
tur pro viribus, una nobiscum,
ut Romanus seruis « vinculum »

unitatis » et « gloria sacerdotum »,
ut Summi Pontifices edixerunt,
feliciter revireat ac maiora
in dies incrementa capiat.
Valere ac vos rebus servare
secundis.

Datum ex Urbe Vaticana
a. d. vi id. Apr. a. MCMLX.

Card. di. Bacci.

Cum laetissimum nuntium accipissemus amplissimum virum ANTONIUM BACCI in Patrum Cardinalium album adscriptum esse, hanc misimus epistolam —cui ille superioribus litteris rescripsit—:

Antonio Bacci, amplissimo viro Sanctae Romanae Ecclesiae Patri Cardinali, «Palaestrae Latinae» Moderatores s. p. d.

Praeclarissima tua merita pro Ecclesia Dei et pro lingua latina provehenda et amplificanda, cum hodie Sacra Purpura cumulate honestentur, libentissime tibi praesentes adsumus, teque tanto honore et dignitate decoratum summa veneratione prosequimur.

Nostram, licet minimam operam —qui vobiscum extra Urbem laboramus ut lingua latina in pristinum restitatur honorem—, benigne accipere velis nosque in eorum numero adscribere qui vobiscum animo et studio conjuncti sunt.

Sacram tuam Purpuram summa cum observantia deosculantur omnes qui in «Palaestra Latina» studium et operam collocarunt.

Scribebamus a. d. VIII Kal. Apriles, a. MCMLX, Barbastro.

J. M.^o Mir, C. M. F.

Jesus Aramendía, C. M. F.

Marianus Molina, C. M. F.

Jesus Aspa, C. M. F.

Jacobus M.^o Sidera, C. M. F.

Jacobus García, C. M. F.

De Cornelio Tacito, optimo rerum romanarum scriptore

Eminet inter omnes rerum scriptores latinos Cornelius Tacitus, cujus illud celeberrimum «sine ira et studio» (*Ann.* 1, 1, 4) saepissime laudatur. Perillustri gente Corneliorum patricia, unde Scipiones duo ac Gracchorum mater Cornelia prodierant, anno circiter 55 p. Chr. natus, cum a puero ad rem publicam accedere vellet, philosophiae vacavit ac mature se oratoribus magnis junxit, maxime M. Apro et J. Secundo. «Celeberrimis tum ingeniis fori nostri, quos ego non in judiciis modo studiose audiebam, sed domi quoque (*De orat.* 2). Anno 77 Agricolae, Britanniae praefecti, filiam conjugem duxit. Quaestor anno 79-80, tribunus plebis 81-82, aedilis 83, praetor in collegium quindecimvirorum cooptatus, ab anno 90 legatus pro praetore in provincia aliqua occupatus, demum sub Nerva anno 97 consul factus provinciam Asiam aliquandiu administravit.

Domitiano tyranno extincto et reddita dicendi scribendique libertate libros demum conscribere est ausus. Atque primum «dialogum de oratoribus» foras dedit, quo artem oratoriam educationis fundamentum, actionis politicae nervum ac robur, litterariae et communis eruditionis centrum esse demonstravit. Jacere misere artem dicendi, eo quod juvenes, qui careant vera eruditione, perperam ad hanc artem instituantur. Deinde edidit «de vita et moribus J. Agricolae», soceri, opus magna pietate compositum et eo conspicuum, quod inde Romanorum in ultimas septentrionis expeditiones ac totam Britanniam classe circumvectam noscere licet. Subsequitur liber «de origine, situ..., populis Germanorum», fons uberrimus nostrarum de Germania notitiarum. Quo in libro non sua nititur experientia, sed, quae documenta priorum scriptorum, nuntii tribunorum militum ac mercatores, attulerant, refert. Ea potissimum effert, quibus Germani a Romanis differant. Opponit effrenatae populi romani licentiae Germanorum morum integritatem, hic divortia et liberorum orbitatem, illic matrimonia intacta et liberorum copiam. Hinc periculum summum imperio imminens prospicit. His editis libris ea composuit opera, quibus laudem ac gloriam immortalem sibi comparavit: *Historias* et *Annales*. In prioribus ea refert, quae ipse intra annos 69-96 viderat ac perceperat. In *Annalibus* sive «ab excessu divi Augusti» ea, quae intra 14-37 acciderant quaeque ab aliis scriptoribus composita erant: Imperium Tiberii, viri tristici et melancholici, 14-37; Claudii a Messalina lasciva prorsus detenti et Agrippina uxore dominandi percupida interfecti, a. 41-54;

Caligulae furore et amentia capti, 37-41; Neronis crudelissimi ac matricidae 54-67. Historiarum et Annalium magnam partem temporum injuria interiisse multum dolemus. Opus prius XIV libros complectebatur, posterius XVI.

Antequam Tacitum rerum scriptorem illustremus, pauca dicere juvat, quid de diis senserit. Eos, ut illius aetatis mos erat, plures esse credere videtur; sed de eorum natura nullo loco clare loquitur. Tamen eos corpore carere et Numen esse unum ex iis conici potest, quae de Judaeis refert: «Judaei mente sola unumque Numen intellegunt; profanos, qui deorum imagines mortalibus materiis in species hominum effingant; summum illud et aeternum neque imitabile neque interiturum» (*Hist.* 5, 5). Multum cogitasse videtur, utrum res mortalium fato et necessitate immutabili an forte volvantur. Putat quidem eventus futuros ex astris cognosci et prodigiis portendi, reicit autem superstitionem popularem, quae in omni miro eventu portentum videat (*Ann.* 12, 43, 64; 14, 32, 12; *Hist.* 2, 50).

De quibus fontibus historicis Tacitus in scribendis Annalibus hauserit? Non defuere primorum imperatorum scriptores, ut Aufidius Bassus et Servilius Nonianus alique. Praeterea erat traditio (*Ann.* 4, 10; 14, 2); acta diurna (3, 3); commentarii senatus (15, 74). Inde a Neronis aetate eos scriptores, quibus usus erat, nominat: Cluvium et Fabium Rusticum (13, 20; 14, 2), Plinium (13, 20; 15, 53) et Corbulonem (15, 16). Fontes Historiarum: «alii plures» (*Hist.* 1, 41); «celeberrimos auctores habeo» (1, 51); «multi tradidere» (59). Quos omnes diligenter examinasse videtur ac iudicio prudenti et diligenti perpendisse. «Nil compositum miraculi causa, verum audita scriptaque senioribus tradam» (*Ann.* 11, 27).

Postulat fides historica, ut rerum scriptor non solum praeclara facta, sed etiam scelera ac flagitia memoret. Tiberii ejusque successorum aetatem omnis generis vitiis abundasse quis est qui nesciat? Ea silentio tegere Tacitus non poterat. Fuit enim vir maxime probus, juris, justitiae, pristinaeque rei publicae amantissimus et memoria priorum temporum veluti repletus; inflammatus gloriae militaris et imperii splendore, virtute illa romana, fide politica, virili constantia; superbus dignitate senatus, in quo qualitates illae quondam fuerant cooptatae. Quam autem faciem aetas imperatorum inde a Tiberio ad Neronem et Domitianum induerat? Quid auctor videbat? Optimatum potentiam, robur olim rei publicae, abolitam, senatus auctoritatem diminutam ac fractam, priscam virtutem romanam in luxuriam et luxum versam, in vilem adulationem, in indignum personarum cultum, in enervam mollitiem degeneratam, jus despectum ac libertatem. Idcirco imperatorum in rei publicae peccata palam detegit et oppressorum hominum jus magno calore defendit. Idem, romanus vir ingenio habili et exercitato praeditus, quamvis summam potestatem, quam Augustus sibi sumpserat et successoribus transmiserat, non vi tolli e medio—in tanta morum pravitate—intellexerit, quin ordo pax salusque imperii tota compage labefactaretur, attamen suum esse credebat

de prioribus imperatoribus iudicium facere, ne futuri, id quod restaret libertatis ac virtutis romanae, conculcare auderent et obterere. Quam scribendi libertatem in nullo historico romano invenimus.

Utitur Tacitus in utroque maiore opere *forma Annalium*, quam omnes scriptores antiqui adhibuerant. Quod nisi fecisset, in morem, qui tunc aetatis ubique valebat, offendisset. Tamen, quantum hoc scribendi genus permittebat, res gestas artificiose aut separat aut conjungit et ita legentium animos multum movet et delectat. Quare librorum singulorum capita non in initiis annorum, sed in summi momenti factis ponuntur. Sic exempli gratia liber undecimus caede Messalinae, duodecimus Claudii concluditur. Liber decimus quartus sumit exordium a caede Agrippinae, matris Neronis, et uxoris absolvitur.

Cum Tacitus arti dicendi vacabat, *duae fuerunt factiones litterariae*; altera corruptum et insolens scribendi genus retinere volebat, altera simplex ac sanum postulabat. Cicero stilum ad summum perfectionis gradum extulerat. Sed quemadmodum posterae aetatis Romani in corporis voluptatibus vitaeque deliciis bacchabantur, ut sensus obtusos et hebetatos novis semper irritamentis instimularent, ita viris litterariis dictio Ciceroniana insulsa ac jejuna videbatur. Ut oratio stimularet et instigaret, postulabant. Ita dictio poetica in prosam est inducta. Periodo brev s sententiarum successit forma.

Quemadmodum Thucydides ac Polybius ita et Tacitus *arte psychologica* multum ducitur nec solum facta refert, sed in causas, quibus homines in agendo moti fuerint, quid cogitarint vel senserint, alte investigat. *Ingenia ac mores* describit. Ideo plurimum a Livio aliisque differt. Cui novo scribendi generi stilus auctoris respondet. Delectabatur ac sequebatur quidem in «dialogo de oratoribus» Ciceronem, postea tamen sonoras graecorum oratorum periodos et ornamenta omnia sprevit. Oratio est brevis, grandis, sollempnis. Quae Cicero magnis periodis dicit, ea Tacitus una eaque brevi sententia complectitur. Ut priori nihil addi, ita posteriori nihil demere potest. Incipiunt v. gr. Annales: «Urbem Romam a principio reges habuere. Libertatem et consulatum L. Brutus instituit. Dictaturae ad tempus sumebantur neque decemviralis potestas ultra biennium neque tribunorum militum consulare jus diu valuit». Quam optimum et brevitatis et perspicuitatis specimen! Quam verbosum Ciceronem hic fuisse putaris? Ponit auctor noster sententias juxta sententias spreto omni particularum genere. Haud inepte sententiae cum saxis quadratis comparantur. Ipsae res cotidianae insolite dicuntur. Nec popularem auram auctor captat nec ad legentium captum sese accommodat, sed excitat, ut ipsi inquirant. Quapropter scripta non facile, sed operose penetrantur et sunt litterarum studiosis nuces valde durae. Quis nostrum hoc non senserit? Quis non interdum auctorem desperatus seposuerit? Brevitas in scribendo celeritatem secum ferre solet. Quam auctor eo potissimum consequitur, quod, ut dixi, sententias ponit juxta sententias

omissis quoque, quae conjungant, particulis relativis. Cumulat opposita sine particulis adversativis, adhibet infinitivum historicum, licet rarius quam Sallustius. Tamen celeritati semper praevallet dignitas. Etsi simili, sed diverso modo enuntiantur, tamen concinnitas et flumen sententiarum servantur. Nullibi stilus coactum quid habet et contortum, eo quod auctor magno fingendi pollet ingenio. Vocabula brevía adhibentur, oratio argumento congrua sollemniter fluit. Orationis circuitus, cum parum interrumpatur, magna gaudet simplicitate, quae similem sui vix habet.

Auctor, rebus dicendis admodum par, facta, hominum condiciones, cupiditates animique perturbationis vivide exprimit ideoque legentes allicit et abripit. Sequuntur animo compresso et corde palpitanti sine omni fatigatione aut taedio, tum praesertim cum rerum fortunarumque vicissitudines ante oculos ponit. Nec immerito eum in pingendis rebus tristibus ac tragicis maximum fuisse dixeris ¹.

N. MANGEOT, S. J.

1. *Afferamus nonnulla dictionis specimina.* Seditioe militum facta Germanicus uxorem praegnantem una cum ceteris liberis e castris in Treveros mittere coactus erat: «Incedebat muliebri et miserabile agmen, profuga ducis uxor, parvulum sinu gerens, lamentantes circum amicos conjuges... Progrediuntur contuberniis .. quis ille flebilis sonus? Quid tam triste...? Pudor inde et miseratio et patris Agrippae, Augusti avi memoria; ipsa insigni fecunditate, praeclara pudicitia, jam infans (Caligula) in castris genitus, in contubernio legionum educatus...» (*Ann.* 1, 40, 6). «Hostem a tergo palus, Romanos flumen ac montes clauderant, utriusque necessitas in loco, spes in virtute, salus ex victoria» (2, 20). «Medio campo alba ossa ut fugerant, ut resisterant, disiecta vel aggerata... Adjacebant telorum fragmenta equorumque artus, simul truncis arborum antefixa ora... Et cladis superstites, pugnam aut vincula elapsi, referebant hic cecidisse legatos, illic raptas aquilas, primum ubi vulnus Varo adactum, ubi infelix dextra et suo ictu mortem invenit...» (1, 61). De caede Messalinae: «...in hortos progressus reperit fusam (Messalinam) humi, assidente matre Lepida, quae florenti filiae haud concors, supremis ejus necessitatibus ad miserationem evicta suadebatque, ne percussorem opperiretur: transiisse vitam nec aliud quam morti decus quaerendum. Sed animo per libidines corrupto nil honestum inerat; lacrimaeque et questus irriti ducebantur, cum impetu ventientium pulsae fores astititque tribunus per silentium... Tunc primum fortunam suam introspevit ferrumque accepit, quod frustra jugulo aut pectori per trepidationem admovens ictu tribuni transigitur». (*Ann.* 11, 37, 20; 38, 1). Claudii capitulum auctor gravi sententia: «Honestam quidem, sed ex quis deterrima orerentur». Eodem modo claudit librum primum: «Speciosa verbis, re inani et subdola quantumque majore libertatis imagine tegebantur, tanto eruptura ad infensius servitium». —De Christianorum caede et supplicio: «...Et pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis connecti laniatu canum interirent aut crucibus affixi aut flammati, atque ubi defecisset dies in usum nocturni luminis urerentur. Hortos suos et spectaculo Nero obtulerat et circense ludicrum edebat habitu aurigae permixtus plebi vel curriculo insistens. Unde, quamquam adversus sones et novissima exempla meritos, miseratio oriebatur, tamquam non utilitate publica, sed in saevitiam unius absumerentur». (*Ann.* 15, 44, 7-15).

DE AMMIANO MARCELLINO

(C. 332 – c. 400)

Ammianus Marcellinus ille rerum scriptor latinus Antiochiae anno 332 natus esse fertur, et haec erat tunc «Antiochia mundo cognita civitas, cui non certaverit alia adventiciis ita adfluere copiis et internis» (14, 8, 8). Ammianus ipse origine et institutione graecus magno praeditus ingenio multisque litteris ac philosophia excultus erat, in exercitu romano eques factus Juliano Imperatore (361-363) mortuo (363) a rebus militaribus se abdicavit studioque res latine scribendi Romae usque ad obitum (anno fere 400) operam dedit; «Historias» Cornelii Taciti persequi conatus est et «Res Gestas» libris 31 inde a Nerva (96) usque ad Valentem (378) composuit; sed prior totius operis pars, quae libros tredecim usque ad annum 353 complectebatur, prorsus periit, et hodie libri 18 tantum (a decimo quarto ad tricesimum primum) supersunt; illa quidem librorum pars quae intercidit breviori narrandi forma «antiquitatem» imperatorum romanorum complexa esse videtur; haec autem quae remanet (libri 14-31) «praesentiam» ipsius Ammiani prolixius impendit circumscribit; etiam in hujus «*Rebus Gestis*» veritas factorum est «dea historiae»; eadem «historia sacerdos veritatis» esse debet, ut ait Dionysius Halicarnassensis («*De Thucydide*») ¹; rerum scriptor veritati et justitiae consulere tenetur; idem auctor historiarum asserere cogitur res descriptas sibi placere vel displicere; probus vir et pius ille scriptor debet esse, justitiam diligere, rebus juste gestis delectari rebusque male peractis dolere; praeterea homini historico scientiis politicis et militaribus opus est; olim rerum scriptoris fuit magistratibus usui esse; quam ob rem necesse fuit, quae gesta erant, «sine ira et studio» narrare (TACITUS, *Annales* 1, 1); porro «neque amore quisquam et sine odio» scribere cupiebat (TACITUS, *Historiae* 1, 1); denique «sine gratia aut ambitione» res gestas exponere licebat (TACITUS, *Agricola* 1); Seneca philosophus quoque «nec gratia nec offensione» res referre in animo habebat (*Apokolokynthosis* 1).

Ammianus eisdem historiae praeceptis usus maxima industria e fontibus et archivis materiam certissimam ad narrandas «Res Gestas» accessit; amicus philosophi et imperatoris Juliani (361-363) qui «vir profecto heroicis connumerandus ingeniis» (25, 4, 1) erat, et Libanii Antiocheni rhetoris ex-

1. Plinius praeterea in epistula 5, 8, 9-11 haec scripsit: «narrat illa (historia)... illi omnia recondita, splendida, excelsa conveniunt;... illam tori quidam et quasi jubae decent; .. illa tractu et suavitate atque etiam dulcedine placet; ...ktéma (Thucydides = possessio) historia est.»

stitit; ille Julianus certe inter omnes romanorum imperatores indole philosopha magis quam Marcus Aurelius (161-180) eminebat, eodemque cultu animi atque Ammianus fuit, qui uterque fatis atque magis credebat; Libanii vero epistulis ad Ammianum scriptis licet suspicari rerum scriptorem ab illo rhetore admonitum arti perspicue et eleganter et latine dicendi summopere studuisse.

Ad extremum in hac «Rerum Gestarum» expositione Ammiani multa dicta memorabilia reperiuntur, quae hoc loco proferre juvat. Primo igitur de Roma Romanisque sermonem habeamus.

Tempore, quo primis auspiciis in mundanum fulgorem surgeret victura, dum erunt homines, Roma, ut augetur sublimibus incrementis, foedere pacis aeternae Virtus convenit atque Fortuna, plerumque dissidentes, quarum si altera defuisset, ad perfectam non venerat summitatem; ejus populus ab incunabulis primis adusque pueritiae tempus extremum, quod annis circumcluditur fere trecentis, circummurana pertulit bella; deinde aetatem ingressus adultam, post multiplices bellorum aerumnas, Alpes transcendit et fretum; in juvenem erectus et virum, ex omni plaga, quam orbis ambit immensus, reportavit laureae triumphos; jamque vergens in senium et nomine solo aliquoties vincens ad tranquilliora vitae discessit; ideo urbs venerabilis post superbas efferatarum gentium cervices oppressos latasque leges fundamenta libertatis et retinacula sempiterna: velut frugi parens et prudens et dives, Caesaribus tamquam liberis suis regenda patrimonii jura permisit; et olim licet otiosae sint tribus pacataeque centuriae et nulla suffragiorum certamina, sed Pompiliani redierit securitas temporis, per omnes tamen, quotquot sunt, partes terrarum, ut domina suspicatur et regina, et ubique Patrum reverenda cum auctoritate canities populi que romani nomen circumspectum et verecundum (14, 6, 3-6).

Urbs aeterna (14, 6, 1. 15, 7, 10. 16, 10, 14. 19, 10, 1. 21, 12, 24. 22, 9, 3. 23, 1, 4. 23, 3, 3. 25, 10, 5. 26, 3, 1. 28, 1, 1. 28, 1, 56. 29, 6, 17). Numen, quod auxit ab incunabulis *Romam perpetuamque* fore respondit... (19, 10, 4). — *Urbs sacratissima* (27, 3, 3). — *Roma*, caput mundi (14, 6, 23). — *Roma*, templum mundi totius (17, 4, 13). — Divini arbitrio numinis, quod auxit ab incunabulis *Romam* (19, 10, 4). — (*Roma*) augustissima omnium sedes (16, 10, 20). — (*Romae*) senatus asylum mundi totius (16, 10, 5). — *Urbs venerabilis*... velut frugi parens et prudens et dives (14, 6, 5).

Capitolium, quo se venerabilis *Roma* in aeternum attollit (22, 16, 12). — Per omnes quotque sunt partesque terrarum ut domina suspicatur (*Roma*) et regina (14, 6, 6). — *Victura* cum saeculis *Roma* adjumento numinis divini (26, 1, 14). — ...In urbe (*Roma*), ubi pernoctantium luminum claritudo dierum solet imitari fulgorem (14, 1, 9). — Erat aliquando virtutum omnium domicilium *Roma* (14, 6, 21). — *Roma*, imperii virtutumque omnium lar (16, 10, 13). — Omnes amicitiae *Romae* tepescunt (28, 4, 21). — *Vetus illa plebs*, cujus multa facete dicta memoria loquitur et venusta (28, 4, 32). — Dicacitate plebis (sc. *Romanae*) oblectabatur (impe-

rator Constantius) nec superbae nec a libertate coalita desciscens (16, 10, 13).

Plebs *famem* ultimum malorum omnium exspectans (19, 10, 1).

Vulgi rudes animi, sed humana soliti respectare (30, 8, 9).

Quorum (= *peregrinorum*) subsidiis semper nisi sunt ac steterunt (*Romani*) (28, 4, 32).

Aequitas... parens nutrixque orbis *romani*... scelestorum ultrix (21, 13, 13).

Traiani forum... singularis sub omni caelo structura... etiam numinum ad-
sensione mirabilis (16, 10, 15).

Perspectissimum priscae potentiae *forum* (16, 10, 13).

Jam eae sequantur sententiae morales, quibus rerum scriptor descrip-
tiones exornare adsolet:

Haec et hujusmodi quaedam innumerabilia ultrix facinorum impiorum bono-
rumque praemiatrix aliquoties operatur *Adrastia* (atque utinam semper!) quam
vocabulo duplici etiam Nemesin adpellamus: jus quoddam sublime numinis effica-
cis, humanarum mentium opinione lunari circulo superpositum, vel, ut definiunt
alii, substantialis tutela generali potentia partilibus praesidens fati: quam theologi
veteres fingentes Justitiae filiam, ex abdita quadam aeternitate tradunt omnia de-
spectare terrena. Haec ut regina causarum et arbitra rerum ac disceptatrix urnam
sortium temperat, accidentium vices alternans: voluntatumque nostrarum exorsa
interdum alio, quam quo contendebant, exitu terminans, multiplices actus permu-
tando convolvit. Eademque necessitatis insolubili retinaculo mortalitatis vinciens
fastus tumentes incassum et incrementorum detrimentorumque momenta versans,
ut novit, nunc erectas mentium cervices opprimit et enervat: nunc bonos ab imo
suscitans ad bene vivendum extollit: pinnas autem ideo illi fabulosa vetustas apta-
vit, ut adesse velocitate volucris cunctis existimetur: et praetendere gubernaculum
dedit eique subdidit rotam, ut universitatem regere per elementa discurrens omnia
non ignoretur (14, 11, 25-26).

Adulatio: vitiorum altrix (20, 8, 11).

...*Aegrum* corpus quassari etiam levibus solet offensis (14, 5, 2).

Vigilavit.. superni numinis *aequitas* (14, 11, 24).

Alexandria vertex omnium est civitatum (22, 16, 7).

Omnium magnarum artium sicut arborum *altitudo* nos delectat, radices stir-
pesque non item (16, 1, 5).

Ut... sapientes definiunt, non modo in imperio, ubi pericula maxima sunt et
creberrima, verum etiam in privatis quotidianisque rationibus alienum ad *amici-
tiam*, cum judicaverit quisquam prudens, adjungere sibi debet, non, cum adjun-
xerit, judicare (26, 2, 6).

Sophocles tragoediarum scriptor aetate grandaevus interrogatus, ecquid ad-
huc feminis misceretur, negans id adjecit, quo gauderet harum rerum *amorem* ut
rabiosum quendam effugisse dominum et crudelem (25, 4, 2).

Solutus... corporeis nexibus *animus* semper vicens motibus indefessis et cogitationibus subjectus et curis, quae mortalium sollicitant mentes, colligit visa nocturna, quas phantasias nos appellamus (14, 11, 18).

Hanc (=Syriam) nobilitat *Antiochia*, mundo cognita civitas (14, 8, 8).

Antiochia... cui non certaverit alia adventiciis ita adfluere copiis et internis (14, 8, 8).

Sunt in palatiis nonnulli alienarum rerum *avidi* (31, 14, 3).

Nativo more sunt *barbari* humiles in adversis dispaesque in secundis (16, 12, 61).

Dubia *bellorum* conjectat sobrius rector (17, 3, 1).

Nullae infestae hominibus *bestiae*, ut sunt sibi ferales plerique Christianorum [?] (22, 5, 4).

Partes corporum amputare, ut reliquis uti liceat integris: hoc *bestiae* factitant; quae cum advertant, cur maximopere capiantur, illud propria sponte amittunt, ut vivere deinde possint impavidae (17, 5, 7).

Bestiae custodum negligentiam raptu vivere solitae ne his quidem remotis adpositisque fortioribus abscesserunt, sed tumescentes inedia sine respectu salutis armenta vel greges incursant (16, 5, 17).

Quae res (—*blanditia*) pernicioosa vitiorum est altrix (15, 5, 38).

Quisquis adfectat nimiam *brevitatem*, ubi narrantur incognito, non quid signatius explicet, sed quid debeat praeteriri scrutatur (23, 6, 1).

Tunc laudanda est *brevitas*, cum moras rumpens intempestivas nihil subtrahit cognitioni gestorum (15, 1, 1).

Homines profutura discernunt nonnumquam et nocentia, quorum mentes cognatas *caelestibus* arbitramur (18, 3, 8).

Nihil tam convenit conatibus subitis quam *celeritas* (21, 5, 1).

Utque in *certaminibus* intestinis usu venire contingit, emergebant ex vulgari faece nonnulli desperatione consiliisque ductantibus caecis (26, 7, 7).

Magna cura *cibi*, magna virtutis incuria (16, 5, 2).

Studendum est *concordiae* viribus totis, per quam res quoque minimae convalescunt (26, 2, 8).

Dignitatum apices maximi licere sibi cuncta existimantes et ad supplicandum contrarios exturbandosque meliores pronius inclinati (30, 8, 10).

(Sum) expertus, quod *dolores* omnes, ut insultant ignavis, ita persistentibus cedunt (25, 3, 16).

Homines *eruditos* et sobrios ut infaustos et inutiles vitant (sc. Romani) (14, 6, 15).

Valuere pro veris aliquoties *falsa* (15, 2, 9).

Fama, rumorum nutrix maligna (31, 5, 8). —Solet *fama* novitates augere (22, 2, 3). —*Fama*... mille... linguis rerum misere exaggerat fidem (21, 9, 3). —*Fama* res maximas vel obumbrantibus plurimis silere nescit (16, 12, 70). —*Fama*, index tristiorum casuum velocissima (25, 8, 13). —*Fames*, ignavissimum mortis genus (17, 9, 4 et 25, 7, 4).

Omnia (sc. *fata*) si scire quisquam velit, quam varia sint et adsidua, arumarum numerum idem jam desipiens et montium pondera scrutari putabit (14, 11, 34).

Solent manum injectantibus *fatis* hebetari sensus hominum et obtundi (14, 11, 12).

Solent extrema metuentibus etiam *facta* placere (25, 6, 11).

Fortuna mutabilis et inconstans (14, 11, 30). — Virtus... atque *Fortuna* plerumque dissidentes (14, 6, 3). — Quivis beatus versa rota *Fortunae* ante vesperum potest esse miserimus (26, 8, 13). — *Fortunae* volucris rota adversa prosperis semper alternans (31, 1, 1). — Ambitosam mensam *Fortuna*, parcam Virtus adponit (16, 5, 1 ex Democrito). Adsumptus (Gallus, frater Juliani) in amplissimum *Fortunae* fastigium versabiles ejus motus expertus est, qui ludunt mortalitatem, nunc evehentes quosdam ad sidera, nunc in Cocyti profunda mergentes (14, 11, 29). — *Fortuna*, moderatrix humanorum casuum (15, 5, 1). — Eadem (*Fortuna*) rerum domina (14, 11, 33). — Celsiores *fortunas* (=homines altiore magistratu fungentes) idem loqui decet atque sentire (17, 4, 4).

Solet amplissima *gloria* objecta esse semper invidiae (17, 11, 2).

Grammaticus locutus interdum est barbare (21, 1, 13).

Historia... discurrere per negotiorum celsitudines adsueta (26, 1, 1).

Non perferamus... plurima praeceptis *historiae* dissonantia, discurrere per negotiorum celsitudines adsuetae, non humilium minutias indagare causarum (26, 1, 1).

Nec *historiam* producere per minutias ignobiles decet (27, 2, 11).

Homo... pars mundi est et animantium numerum complet (29, 2, 18).

De vita et spiritu *hominis*, qui pars mundi est et animantium numerum complet, laturum sententiam diu multumque cunctari (sc. imperatorem) oportere nec praecipiti studio, ubi irrevocabile factum est, agitari (29, 2, 18).

Finis justii *imperii*, ut sapientes docent, utilitas oboedientium aestimatur et salus (30, 8, 14).

Scire per te (=sapientiam) licuit nihil aliud esse *imperium*, ut sapientes definiunt, nisi curam salutis alienae (29, 2, 18).

○ praeclara *informatio* doctrinarum (=philosophia), munere caelesti indulta felicibus, quae vel vitiosas naturas saepe excoluisti; quanta... correxisses, si... scire per te licuisset: nihil aliud esse imperium... nisi curam salutis alienae, bonique esse moderatoris: restringere potestatem, resistere cupiditati omnium rerum et implacabilibus iracundiis (29, 2, 18).

Numinis summi... perenni suffragio damnatur *ingrati* (21, 13, 14).

Recte institutis (sc. hominibus) ne cum *inimicorum* quidem incommotis in delicta convenit ruere voluntaria (29, 2, 12).

Maximus ille philosophus, vir ingenti nomine doctrinarum, ...sensit... quaestoris *iniquitatem* omnibus esse criminibus graviolem (29, 1, 42).

Explicandae rerum memoriae ubique debetur *integritas* fida (31, 5, 10).

Invidia turbarum acerrima concitatrix (21, 13, 12).

Hanc (*iram*) ulcus esse animi diuturnum interdumque perpetuum prudente

definiunt, nasci ex mentis mollitia consuetum, id adserentes argumento probabili, quod iracundiores sunt incolumibus languidi et feminae maribus et juvenibus senes et felicibus aerumnosi (27, 7, 4).

Imitandus sit Tullius, cum parcere vel laedere potuisset, ut ipse affirmat, ignoscendi quaerens causas, non puniendi occasiones; quod *iudicis* lenti et considerati est proprium (19, 12, 18).

Judicium hoc est optandum et rectum, ubi per varia negotiorum examina (sc. decernitur): justum id est et injustum (22, 10, 3).

Sempiternus vindicat *Iustitiae* vigor, aliquoties serus, sed scrupulosus quaesitor gestorum recte vel secius (30, 2, 9). — Inconnivens *Iustitiae* oculus, arbiter et vindex perpetuus rerum (29, 2, 20). — Vigilavit *Iustitiae* oculus sempiternus (28, 6, 25). — Judicium fides, quorum nomen ex *Iustitia* natum est (30, 4, 9). — *Iustitia* rectis consiliis adfutura (21, 13, 15). — Excellentissima virtutum omnium: *Iustitia* (20, 8, 11).

(Exarescunt) *lacrimae* quod in variis et confragosis actibus vitae plerumque contingit (28, 1, 39).

In districtis necessitatibus nihil tam *leve* est, quod non interdum, etiam contra sperata rerum adferat momenta magnarum (24, 4, 19).

Licentia... rerum corruptrix et morum (25, 3, 18).

Litterarum numerus praestitutus et facilis exprimit, quidquid humana *mens* concipere potest (17, 4, 10).

Mercurius, quem mundi velociorem sensum esse, motum mentium suscitantem, theologicae prodidere doctrinae (16, 5, 5).

Bonique est *moderatoris*: restringere potestatem, resistere cupiditati omnium rerum et implacabilibus iracundiis (29, 2, 18).

Natantium genus elemento suo expulsum haud tam diu spirat in terris (27, 11, 3).

Per quietem (= in somnio)... ubi fusius *natura* vagatur (15, 3, 5).

Populus... accendebatur... insitā plerisque vulgarium *novitatis* repentina jucunditate (26, 6, 17).

Cum laudibus amplis, quas *novitatis* potuit excitare dulcedo (26, 2, 3).

Horrore medio *tenebrarum* (= *noctis*), quo tempore hebetari solent obstrictae terroribus mentes (28, 1, 54).

Hanc professionem *oratorum* forensium jure πολιτικῆς μαρτίου εἶδωλον id est civilitatis particulae umbram vel adulationis partem quartam esse definit amplitudo Platonis; Epicurus autem κακοτεχνίαν nominans inter artes numerat malas; Tisias suasionis opificem esse memorat adsentiente Leontino Gorgia; quam (sc. eloquentiam) a veteribus ita determinatam orientalium quorundam versutia adusque bonorum extulit odium; unde etiam retinaculis temporis praestituti frenatur; ergo absolutis super ejus indignitate paucis, quam in illis partibus agens expertus sum, ad coeptorum cursum regrediar institutum. Florebant elegantiae praeae patrociniis ribunalia, cum oratores concitae facundiae, attentis studiis doctrinarum, ingenio,

fide, copiis ornamentisque dicendi pluribus eminebant: ut Demosthenes, quo dicturo concursus audiendi causa ex tota Graecia fieri solitos monumentis Atticis continetur, et Callistratus, quem nobilem illam super Oropo causam perorantem idem Demosthenes Academiā cum Platone relictā sectatus est; ut Hyperides et Aeschines et Andocides et Dinarchus et Antiphon ille Rhamnusus, quem ob defensum negotium omnium primum antiquitas prodidit accepisse mercedem; nec minus apud romanos Rutilii et Galbae et Scauri vita, moribus frugalitateque spectati et postea per varias aevi sequentis aetates censorii et consulares multi et triumphales, Crassi et Antonii et cum Philippis Scaevolae alique numerosi post exercitus prosperrime ductos, post victorias et tropaea civilibus stipendiorum officiis floruerunt; laureasque fori speciosis certaminibus occupantes summis gloriae honoribus fruebantur; post quos excellentissimus omnium Cicero orationis imperiosae fluminibus saepe depressos aliquos iudiciorum eripiens flammis «*non defendi* homines sine vituperatione fortasse posse; *negligenter defendi* sine scelere non posse» firmabat (30, 4, 3-7).

Hominibus sedatis et placidis *otium* est voluptabile (23, 6, 67).

Hominibus quietis et placidis *otium* est voluptabile (31, 2, 22).

Beate perfecta ratione victuro ante alia *patriam* esse convenit gloriosam (ait Simonides lyricus) (14, 6, 7).

Philosophus, veritatis professor (30, 5, 9).

Philosophorum sententia generali perdoctus, quantum corpore sit beatior animus, et contemplans, quoties condicio melior a deteriore secernitur, laetandum esse potius quam dolendum (25, 3, 15).

Tumultuans acriter *populus*, sed accidentia considerare suetus (19, 10, 2),

Potentium tumor adsumpta licentia latius solitus (est) evagari (30, 4, 1).

Vitia... vel bona (acc.)... *potestatis* amplitudo monstravit nudare solita semper animorum interna (acc.) (30, 7, 1). Eo demum laus grata esse *potestati* debet excelsae, cum interdum et vituperationi secus gestorum pateat locus (15, 5, 38). — Est opportunum... actus principis discurrere per epilogos breves nec vitiorum praetermisso discrimine vel bonorum, quae *potestatis* amplitudo monstravit, nudare solita semper animorum interna (30, 7, 1).

Nulla vacat quaestio *pravitatum* apud eos qui, quod volunt ipsi, maximas putant esse virtutes (27, 7, 9).

Providus et cunctator: quod praecipuum bonum in magnis ductoribus opem ferre solet exercitibus et salutem (16, 2, 11).

Rapaces alites... irritamento sanguinis atrocius efferatae (28, 6, 13).

Aliena non *rapere* laudis non est (30, 8, 9).

Est difficultatum paene omnium diligens *ratio* victrix (17, 8, 2).

Ratio eadem est ubique recte secusve gestorum, etiamsi magnitudo desit dissimilis rerum (29, 2, 24).

Velut imperiosa parens... *res publica* (25, 3, 18).

Hominis *salus* beneficio nullo pensatur (14, 11, 22). — Irruentibus armis externis

lex una sit et perpetua: *salutem* omni ratione defendere nihil remittente vi mortis (23, 1, 7). —Solet abrupta saepe discrimina *salutis* ultima desperatio propulsare (16, 2, 1).

Initialis *sapientiae* vetus auctoritas (Aegyptiorum) (17, 4, 8).

Severitas rectae potestatis est individua socia (30, 8, 10).

Nunquam *tardum* existimatur, quod est omnium ultimum (29, 2, 19).

Ambitus *terrae* totius, quae nobis videtur immensa, ad magnitudinem universitatis instar brevis obtinet puncti (15, 1, 4).

Hoc bonum habent *tristia* praecedentia, quod in locis suis secunda substituant (15, 5, 23).

Varietas (opinionum) saepe satietati conjuncta (15, 9, 7).

Ad ipsius *veritatis* arcana non modo haec nostra vulgaris inscitia, sed ne sempiterna quidem lucubrationibus longis nondum exhausta physicorum jurgia penetrarunt (17, 7, 9). *Veritatis* oratio soluta esse debet et libera (17, 5, 4).

Vetita ex more humano validius cupiens (15, 3, 9).

Vetustas (=antiquitas)... fabulosius extollens (19, 8, 11). Magniloquentia *vetustatis* (25, 3, 13).

Salutaris *vigor* vincit inanem speciem clementiae (29, 5, 24 ex Cicerone).

Virtus... atque Fortuna plerumque dissidentes (14, 6, 3). —His *virtutem* oportet esse contentam, quae sudore quaesivit et dextris (sc. manibus) (17, 13, 31). —Pleraque vitiorum imitari solent *virtutes* (30, 8, 10).

Iracundus et criminantibus sine differentia veri et falsi facillime patens; quae *vitiorum* labes etiam in his privatis quotidianisque rationibus impendio est formidanda (31, 14, 16).

Acerbitas: rationum inimica rectorum (29, 3, 2).

Quisquis adfectat nimiam *brevitatem*, ubi narrantur incognita, non quid signatius explicet, sed quid debeat praeteriri, scrutatur (23, 6, 1).

Celsiores fortunas idem loqui decet atque sentire (17, 5, 4).

Aliquoties *celsae* potestates iras principum molliverunt (14, 1, 10).

Ebrietas continua furoris voluntaria species est (15, 12, 4).

Non est mirum *homines* profutura discernere nonnumquam et nocentia, quorum mentes cognatas caelestibus arbitramur (18, 3, 8).

Homines eruditos et sobrios ut infaustos et inutiles vitant (14, 6, 15).

AEMILIUS [EMIL] ORTH

Cur sermo latinus in usum redigendus sit

Qui hoc effici possit

Quo tempore ipse in studium litterarum latinarum incumbere, nullum aliud majoris habebatur. Duo vero bella mundialia omnia everterunt. Eo tempore multi professores in Universitatibus Europaeis acroases latine faciebant. Tunc adeo Germanis nulli viri latine docti majoris aestimabantur. Americani in litteris classicis doctoris dignitatem appetentes sese ad Germaniam conferebant. Quidam professor Archaeologiae Americanus, cui comitatus, «Sabbaticus», ut ajunt, datus erat, quendam inclitum virum Germanum audire cupiebat, qui Americanum se advenientem rogavit: «Quam es sermonis latini peritus?». Americanus: «Non ego», inquit, «operae litteris latinis, sed Archaeologiae dandae causa huc veni». «Recte intellego», inquit Germanus, «verum acroases omnes latine facio». Alteri igitur, quod illas litteras multos per annos neglexerat, necesse erat totam per aetatem sermoni latino studium impendere.

Quid hodie? Cum quidam editores commentarios suos lingua latina, qua antea, edere statuerunt, rogatum est, cur hoc consilium cepissent. Responsum est neminem posse satis subtiliter res latine enodare et explicare.

An Ramshornius, cum librum de Synonymis Latinis componeret: an Weissenborn, Lucianus Mueller, R. Ewald, Georgius Goetz, Fridericus Schoell, Alfredus Fleckeisen, Carolus Nipperdey, editores omnes: an Ferdinandus Handius, cum commentarios Tursellini de «Particulis latinis» ederet, quin immo sescenti alii, non subtiliter scribere sciebant? Si hodierni recte judicant, illi inepti erant. Sin autem illi sermonis latini periti erant, hodierni quid...?

Cum nuper in Italia essem, ubi apud amicos demoratus sum, quos per commercium epistularum mihi conciliaveram, cum eis, quorum in ore nulla erat lingua anglica, ut in meo italica ad confabulandum parum sufficiebat, latine tantum collocuti sumus. Etiam atque etiam quidam oculis fulgentibus dixit: «Nunquam antehac latine locutus sum». Roganti: «Quippini?» respondit: «Pigri sumus». En, una causa, cur latine non scribamus. In causa quoque est disciplina vitiosa, quae studium ab usu sejunxit. Sed de hoc alias!

Quid Erasmus? Nonne is, qui latine tantum loquebatur et scribebat, satis subtiliter disputavit? Nonne hic, quamquam natione batavus erat, decus Germaniae propter scientiam, ingenium acutum, famam a Germanis appellabatur? Num Linnaeus de Systemate Naturae, de Structura Florum parum accurate scripsit? Quid Milton, poeta inclitus qui Cromwellio, Domino

Protectori Angliae dicto, ab epistulis erat, *inscite ineleganterque officio functus est?* Quid Hungari, qui centum ante annis Aquinci in salutationibus conviviisque, quod nemo in urbe compluribus linguis vexata aliena uti vellet, sola latina, ut quae invidia careret, loquebantur? Num hi nihil nisi nugae atque ineptias effutiebant? Quid eidem in «Parlamento», quod dicunt, Hungarico, ubi eandem ob causam una lingua latina uti licebat, agebant? Num nugabantur? Quid quod saeculo sexto decimo per totam Europam cauponibus tabernariisque latine scire expediebat, ut viatoribus, qui, cum bonis litteris magnam partem instituti essent, tamen aliarum linguarum erant ignari, commode ministrarent?

Hic, pace vestra, lectores benevoli, aliquid ridiculi inserere velim. Haud multos abhinc annos viator in Hungaria, ignarus illius linguae, cujus latinitas non nihil robiginis traxerat, cum jentare ova vellet, dixit cauponi: «Cupio duas oves». Qui attonitus: «Di meliora», inquit, «esne lupus?».

Johannes Wolfgangius Goethe, aliud Germaniae lumen et decus, ille vester inclitus poëta et vir in artibus multiplex agebat se linguam latinam, sicut germanicam, francogallicam, anglicam ex solo usu, regulis et enodationibus omissis, didicisse: «Ego tam grammaticam», inquit, «quam artem transilui; omnia natura mihi congruere videbantur; verba, et declinationibus horum et comparisonibus auri menteque retentis, facile ad scribendum atque loquendum adhibebam».

Erasmus, ut eum iterum excitem, praecepit, ut magister quam primum discipulos vel purissime alloqueretur et eos locutionibus erudiret eis, quae inter ludendum et prandendum et munera cotidiana obeunda usui forent; legendas eis mandaret comoedias Terentii, cujus sermo purus, tersus et cotidiano proximus esset.

Quid tandem hodie? At cur vobis nota tractem? Ergo ad alia discedamus!

Quid tandem ineptius quam ut eruditi, quorum sermo patrius fortasse per paucis notus est, siquando de rebus classicis scripturi sunt, lingua sua patria, qua multi prohibentur, quo minus illis scriptis fruantur, et ipsi lectores famamque amittunt, vel alia lingua hodierna scribant, siquidem ea scripta ad oculos intenduntur linguae latinae peritorum, quibus quidem persaepe faciliora latina lingua scripta quam qualibet alia sunt et lectu et intellectu. Cum ipse, exempli gratia, carminibus cujusdam poëtae aevi inferioris, apud quem nonnullae inveniuntur inconcinnitates linguae, operam navarem, explicatione a quodam ejusdem poëtae studiosissimo conscripta utebar, qui, si in locum nodosorem incidebat, dicebat: «Hunc locum Suetice reddiderim...». Cur ille, qui latine lucidissime scribebat, non dicebat: «Hunc locum sermone Ciceroniano reddiderim...?».

Quid ego, illo sic scribente, agerem? Lexicon et librum grammaticum emerem?

Itaque vos, Lectores benevoli, hortor, ut animos non modo ad primum

Congressum de Lingua Latina Viva abhinc quattuor annos Avennione habitum, ex quo praecepta de disciplina salutaria promulgata sunt, sed etiam ad alterum, qui anno proximo Lugduni Francogallorum habitus est, intendatis. In illo suadebatur, ut discipuli, illi quidem, qui non ipsas litteras vel grammaticen professuri sunt, elementis principisque linguae, omissis ornamentis rhetoricis, penitus adeo erudirentur, ut ipse sermo eis instrumento exacto, accurato subtilique foret.

Sic efficietur, ut juvenes, etiamsi operam curamque in rem mechanicam sive chimiam sive physicen sive aliam id genus scientiam impendant, e scholis non expertes, ut nunc saepius fit, politioris humanitatis evadant; uti non solius «technae», quae vel, antequam e scholis emittantur, veterascere et obsolescere potest, periti, quales illi bonarum litterarum expertes, sed principis scientiae funditus instructi, ad omnes quaestiones solvendas habilissimi et mutationum rerum atque inventorum intellegendorum capaces emittantur. Ne pluribus, sic erunt aliquatenus sapientes. Cicero dixit sapientiam esse scientiam omnium rerum divinarum et humanarum cognitionemque, quae sit cujusque rei causa.

Sic efficietur quoque, uti sciant, quibus vinculis populi inter sese devinciantur, non quibus diversitatibus sejungantur; uti conscii fiant, quid sit hominem esse rationalem, civem frugis. Sic pro tanta per omnes gentes nationesque linguae diversitate, quae nunc debacchatur et humanitati facilitatique conversationis obstat, unus sermo, dummodo usui convenienter inculcetur, concordiam amicitiamque parere et alere potest.

Ut ad hanc metam optabilem deveniatur, quaenam studia litteris veterum magis idonea sunt, majorem vim habent? Disciplinam vero, quae nunc ad ornamentum dumtaxat ingenii, pariter ad utilitatem spectare oportet.

Ne plura, non oculi soli, sed etiam aures linguaque sermone ad omnia utili habilique exercenda instruendaque sunt.

Idcirco multa in nostra disciplina, non dico in Germanica tantum, quae mihi parum nota est, sed omnium gentium, immutanda sunt; opera perquam diligens arti scribendi necnon et loquendi est danda. Eripienda, uno verbo, disciplina e manibus fastidiosorum morosorumque et iterum facienda est, ut ita dicam, Erasmica.

Agite dum, mei lectores, efficiamus, ut juvenes nostri, qui per tot annos tantum in has litteras infundunt sudoris, fructum inde percipiant uberem et laetum.

Hartfordiae, in Civitatibus Americae Foederatis.

BONAMICUS ACTENSIS [GODWIN BEACH]

OLYMPIA

Nos pariter laeto celebremus Olympia cantu,
apta feros hominum mansuetos reddere mores
atque inter populos civilem extendere cultum.

Tabida pestilitas gentem vexabat Achivam
funera continuans: mors grassabatur ubique
innumeros homines nullo discrimine sternens;
aedes funereis plangoribus usque sonabant
et gemitu assiduo; tum —res taeterrima visu—
per fora perque vias rancentia corpora olebant.

Nec satis: invidiae cives et dira simultas
scindebant miseros, et amor funestus habendi
sic animos nummis torquebat semper hiantes,
ut minus horrerent armis saevire vicissim.

Urbes tunc trepidae certant munimine cingi,
militis et multi excubiis obsidere portas.
Intactum quid enim miseris mortalibus exstet,
pectora si capiat lucri vesana cupido,
servitioque suo Martem compellat iniquum?

Unde salus ergo? Delphos en Iphitus ire
ilico consultum decernit Apollinis aram.
Pythia confestim sacro correpta furore,
pallens ora, comas per collum incompta fluentes:
«Instaurentur —ait— certamina Olympica, ut atra
funera jam cessent, redeant et gaudia pacis».

Quae dederat numen peragerunt munera cives,
protinus et pacis spes blande pectora mulsit,
ut subito in tenebris apparens sidus amicum.
Ulcera mox coeunt, reflorent corpora rursus,
pallor abit, vivo turgescunt sanguine venae
atque graves abigunt venientia tempora morbos,
ut sol collectas dispergit ab aethere nubes.

Hinc optata salus, siquidem quae moenia tristes
considerant lites, statuunt evertere cives,
firmet ut unus amor pacem, tutetur et urbes.
Dedignatur enim portas, confinia, muros,

pectora cum pervasit, amor, moderator et unus.
 Hinc minime porta, fracta at per moenia retro
 victor Olympiacus rediens vehebatur in urbem.
 Mirificum sane specimen sublimis amoris,
 provida quod populis dedit olim Graecia scissis;
 ipsius at minime halavit fragrantia longe,
 nec gentes alias tetigit populosque propinquos
 Italiae: Martis, fuso qui sanguine gaudet,
 jussa sequens, ventos caecos rex Aeolus antro
 continuit longis saevisque furoribus actos.

Amnis at Alpheus, ponti qui novit opertas
 ire vias tenebris, subter mare, detulit echo
 ejus ad Ortygiam ridentem, ubi murmure laeto
 «ore, Arethusa, tuo Siculis confunditur undis»¹.

Nunc igitur laeto celebremus Olympia cantu.
 Eja, palaestritae, ludi dat buccina signum;
 surgite, et optatam certatim carpite laurum;
 vos manet impatiens plebs...

○ mirabile visum!
 Candida ad Alpheum fax splendet Olympia flumen,
 quae pueros oculos, juvenilia et ora sereno
 lumine perfundit. Juvenis mox prosilit audax,
 lampada qui carpit, sicut Tiryntius heros,
 constringitque manu valida, teretique lacerto
 elevat, et sinuans alterna volumina crurum
 currit hians, properat, rapidis volat impiger alis,
 solis iter servans: valles descendit ad imas,
 exsuperat montes, obstantes traicit amnes
 impavidus; densas pertransit civibus urbes,
 oppidula et vicos et sparsa, mapalia in agris
 multiplici Cereris ditatis munere. Cuncti
 demirantur eum celerantem praepete cursu;
 altaque spes iterum pacis praecordia mulcet.
 Nil puerum retinet; vis nulla obnilitur ipsi,
 qui maturat iter flagranti lampade coeptum,
 lucem qua transit diffundens atque calorem.
 Advenienti illi portae finesque patescunt,

1. VIRG., *Aen.*, 3, 694.

et vigilat miles devictus proicit arma,
 illius arcani dulcedine captus amoris,
 foedere qui gentes omnes devinciat uno.

Ecce cadente die, cum pulcher, Apollinis instar,
 jam languet juvenis (nonne est mortalis et ipse?)
 officiosus adest mox velocissimus alter,
 qui arripit a socio defesso lampada sollers
 continuatque fugam; quem protinus alter et alter
 sufficit, atque ita protelo, dum rite peracto
 curriculo tangat praefixam denique metam.

Mira voluntatum concordia, ubi aemula virtus
 carpere contendit per dura, per aspera palmam!
 Nexibus ut variis auro conflata catena,
 brachia quae divi vincit, rutilantior ardet,
 anulus addit enim diversus quisque nitorem;
 floribus aut veluti multis confecta corona
 pulchrior alterno discreta colore renidet,
 tempora quae divae praecingit suaviter halans;
 sicut et unda maris veniente extruditur unda,
 quam subito exultans mox protinus altera trudit,
 murmure dum rauco spumantem verberet oram;
 haud aliter puer hic puero subit, alter et illi,
 tempore et efficitur numquam diffracta catena,
 pacifice certans, ubi fulget gymnica virtus,
 et juvenile decus, quod lumen amabile fundit
 haud oculos caecans, blande sed pectora mulcens.

Anulus illius procedit ab Elide primus,
 indeque per gentes series evolvitur omnes,
 conscia dum serpens Alpei immurmurat unda,
 murmur et ad flavum Tibrim fert aura volucris,
 qui populos omnes sociantem cantat amorem,
 imperium priscum foedatum sanguine temnens.
 Lampas enim Romae, clades quae vidit atroces,
 urbem sed fecit cunctis ex gentibus unam
 jure micat rursus, pacis spectabile signum.

|||

Laudibus exornent alii qui findere perstant
 acriter insano nisu corpuscula prima,
 terrificas atomos, cladesque minantur atroces;
 carmine Tyndaridem celebrent aliasque puellas,
 a quibus exarsit bellum per tempora longa

et miserae flerunt natorum funera matres.
Nos heroa novum merito celebremus honore:
non is bellorum per gentes semina spargit,
non gemitus properat, non luctus nuntiat atros,
inscius at pacis praeco discurrit in orbe.
Dum celerat gressus, ridet natura benigna,
nubila diffugiunt, ventorum concidit ira:
laetitia aspectus vastae dipingitur aethrae
luceque diffusa viridantia rura renident.

Eja agite, o cives, quotquot cum plausibus istum
atque hilari vultu puerum excepistis ovantes:
undique ferte citi, tantorum in praemia honorum,
rite triumphalem laurum, decerpite flores:
paciferae at ramos praesertim carpite olivae.
Ramus enim merito caput ejus cingit olivae,
quo veniente iterum Concordia sancta videtur
ferre gradus terris, praebere et munera pacis.

Romae

PETRUS BRUNO

NUNTIA VARIA ACCIPITE

ROMAE. — Ante diem sextum Kalendas Septembres inaugurata sunt Romae XVIII Olympia quae ad diem tertium ante idus Septembres fuerunt. Ad ea celebranda supremi Olympiorum italici moderatores «vicum» extruxerunt «olympicum» («villaggio olimpico»), qui septem milia athletarum ad 85 nationes pertinentium caperet.

Clarissimus Reipublicae Praeses Gronchi —vir in litteris latinis admodum versatus—, oratione auspicali luculentissima, clamantibus plaudentibusque expectatoribus, Olympia instituit atque incohavit.

Victoriae vero, quas praecipui athletae olympici sunt assecuti hae sunt:

Adulescens germanus Arminius Hary citatissimus ex omnibus athleticis fuit, centum enim metra decem tantum secundis cucurrit.

Athleta italicus Livius Berruti, omnibus partibus superior fuit ducentorum metrorum cursu.

Athleta russicus Dolotnikof concertatione decem milia metrorum numisma aureum lucratus est.

Athleta aethiops Ababe, viginti quinque annos natus, cursu quem vocant «marathon» seu 42 chilometrorum, victor discessit supremus.

Athleta americanus peritissimus saltandi Radulfus Boston, saltu 8'12 metrorum in longitudinem, omnes competitores suos plane devicit magnaue victoria potitus est.

Junior athletarum omnium qui Romae fuerunt, puer germanus tredecim annorum Nicolaus Zelta nomine, numisma aureum assecutus est quia navis, cujus gubernator erat, remis impulsa, prima metam contigit statutam.

Hac magna concertatione finita, primum inter omnium nationum competitores locum athletae russici obtinuerunt, qui 43 numismata aurea assecuti sunt. Americani athletae 34 numismatis aureis a iudicibus decorati, alterum locum obtinuerunt.

Olympia per televisionem in Europam transmissa sunt.

VASHINGTONII. — Idibus Augustis viri doctissimi americani in spatium emiserunt satellitem cui nomen «Echo I», 30 metrorum diametri, qui alternis horis terrae orbem circumit. Satelles ad signa et verba per undas missa colligenda est destinatus. Cum sit ex materia «plastica» factus et caerulei pulveris aluminii tegumento contactus, fulgente sole, spectari a curiosis potest.

NOVI EBORACI. — Aeroplanus qui vocatur «X-15» a viro americano Joe Walter ductus, novam nostrisque diebus mirandam altitudinem 39.918 metrorum, decem tantum minutis, assecutus est. Aeroplanus avolavit ab altitudine tredecim chilometrorum quo ab alio aeroplano auxiliari, «B-12» nomine, subvectus erat.

SICILIAE. — Diebus 20-21 superioris mensis Augusti certamen universum de piscibus sub aqua piscandis, scaphandrae opera, Panormi in Italia celebratum est. Viginti et tres nationes contenderunt quarum summam victoriam praemiumque maximum Italia consecuta est. Alterum locum Hispania obtinuit.

CINCINNATI. — Nautilus atomicus americanus vulgo «George Washington» appellatus missile «Polare» vi atomica impulsus ejecit cum quindecim metra sub aqua immersus navigabat. Missile ad finem attingendum duo milia chilometrorum percurrit. Quo, ut ajunt viri doctissimi, «omnia experimenti proposita assecuti sunt».

JESUS ARAMENDIA, C. M. F.

NOVA ET VETERA

SUMMUS SUM BIROTARIUS...!

1. Cum puer essem studio flagrabam tricycli¹ habendi. Antonium amicum saepe videram qui suo insidens tricyclo per viam ante parentum domum arroganter incedebat.

2. Natalicia Domini festa adveniebant cumque his feriis parentes aut per se aut per Reges Magos —quos vocamus— crepundia² omne genus soleant muneri dare filiis, patrem adii eumque rogavi ut mihi quoque tricyclum emeret. Quo et ego utens cum amicis elato animo procedebam... Post aliquot vero menses —haec est enim crepundiorum fortuna— tricyclus absumptus est illumque prorsus adjeci. Sed jam hujusmodi vehicula moderari didiceram atque obvenientia pericula et discrimina superare; callide quoque pedalia³ versabam.

1. TRICYCLI [*tricyclo - tricycle - tricyclo - Dreirad*]: res et nomen recentioris sunt aetatis; est autem nomen rite a vocibus graecis τρι (τρεις) et κύκλος fictum et rei consonat cum tres sint in hoc vehiculo rotae seu orbis. Et quanquam in lingua latina verba invenies quae ex prima compositi parte *tri-* constat (*tri-ceps, tri-cornis, tri-cuspis, tri-dens, cet.*), tamen *tricyclus* non hybris vox habenda videtur, sed graeca.

—MARIANO habet: «*tricycula*», deminutiva forma latina, quae adhiberi etiam potest.

2. CREPUNDIA [*juguetes - jouets - giocattoli - Spielsachen*]: «sunt reculae pueriles, quae infantibus tum ornatus, tum ludi causa dantur... Solebant esse anuli, ensiculi, securiculae, maniculae, bullae, siculae, fasciolae» (cfr. FORCELLINI). —His ergo Romanorum crepundiis dulciola, curiosa, ludicra,

alia quam plurima addenda sunt quae his temporibus infantibus puerisque muneri dantur quibusque hi maxime gaudent.

3. PEDALIA [*pedal - pédale - pedale - Pedal*]: «pedale, is» substantivum a recentioribus scriptoribus accipitur et probatur (cfr. GONZÁLEZ, *Candidatus Lat.*, 3 (1930) 26; PALAESTRA L., 3 (1933) 85; *Juventus*, 21, 6, 84; *Societas L.*, 1 (1932) 5; COGNASSO, *Il latino*, s. v.; C. MARIANO); neque hujus nominis exempla apud Romanos desunt (cfr. FORCELLINI, ERNOUT-MEILLET, *Diction. étimolog. de la l. lat.*, s. v.; WALDE-HOFMANN, *Lateinisches etymolog. Wörterbuch*, s. v. ubi recensentur «pedale, is» et «pedalis, is» (sc. *solea*). —BACCI, (*Lexicon*, s. v.) tamen habet: «pedale adminiculum; pedale instrumentum», quin audeat, ut videtur, substantivum adhibere.

3. Deinde cum in Collegio vel convictu⁴ quodam commorarer adhibitis Collegii birotis⁵ in excursus⁶ extra urbem progrediebamur aut per horae spatium modico pretio soluto birotas mutuas postulabamus. Qua corporis exercitatione multum delectabar.

4. Adventit tandem hora qua litterarum studiis absolutis ad laborem, communem hominum fortunam, incubui et in argentariam⁷ Hispanicam Americanam primum apparitoris⁸ munere, deinde arcarii⁹ operam meam contuli; ut autem commodiore ratione ad argentariam cottidie celerius accederem, pater birotam mihi emit, quae quidem mirae erat artis et primae notae¹⁰; inter amicorum birotas princeps mea conspiciebatur.

5. Domi mecum duo erant fratres minores natu qui a me quaesierunt quo modo tam fidenti animo birotae insiderem et ea celeritate procurrerem. Tunc ego mea scientia et usu birotae fretus meque magistrum profitens, primum nomina cu-

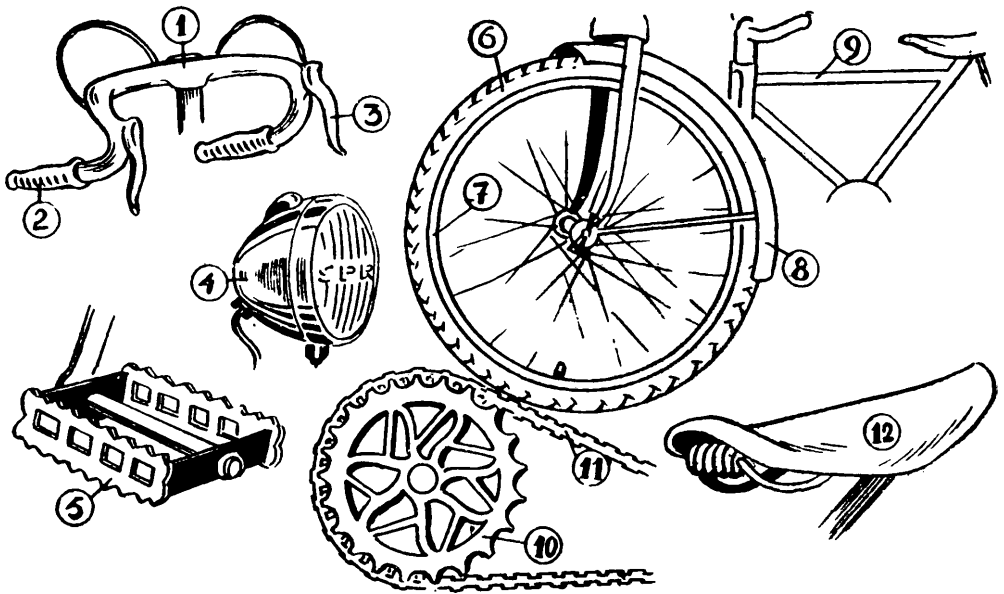
4. CONVICTU [*pensionado, internado - pensionat - pensionato - Pensionat*]: «convictus» est 'actus vivendi simul, convivendi, consuetudo aliquem ad mensam cottidie adhibendi' (cfr. Cic., *Ad fam.* 5, 14, 3), et concreto sensu erit locus ipse ubi simul cum alio quis vivit, et hic sensus respondet voci *pensionado, internado* (cfr.: «Cicéron a deja *convictus* au sens «de vie en commun» et le fils de Cicéron *convictor, -tio*», ERNOUT-MEILLET, *Dictionn. étym. l. lat s. v. vivo: convivo*). —Adhiberi etiam potest *paedagogium*: «locus in aedibus, ubi servi puerilis aetatis, et ad nobiliora et delictiora ministeria destinati sub paedagogo versantur... Translate *paedagogium* dicuntur ipsi pueri servi, vel coetus et veluti collegium puerorum, qui sub paedagogo educantur» (cfr. FORCELLINI, s. v.); usurpatur a Seneca, Plinio, Suetonio. —*Paedagogium* et *convictus* proponuntur a MARIANO (s. v. *pensionato*); BACCI habet: «communis victus sedes, hospitium; convictus; convictus sedes».

5. BIROTIS [*bicicleta - bicyclette - biciletta - Fahrrad*]; cfr. *Candidatus Lat.* 3 (1930) 26, *PALAESTRA LAT.* 3 (1933) 85: «birota»; COGNASSO: «birota velocissima, biciclula» (scribe: «bicyclula»); O. TEMPINI (*Manuale di conversaz. lat.*) «birota bicycucla»; MARIANO: «bicyclula»; ZENONI: «birotula»; BACCI: «birota»; *ocypes* (ex *Vallauri* et aliis); *velocipes*, *edis* (ex *Antonibon*); *bicyclula* (ex *L. Graziani*); *birotula* (ex *Luciano*).

6. EXCURSUS [*corrida, salida, excursión - course, excursion, voyage - corsa - Herauslaufen*]: «excursus» vel etiam «excursio»: de quibus lexica conferas.

7-8-9. ARGENTARIAM - APPARITORIS - ARCARI: de his vocibus cfr. *PAL. LAT.* 27 (1957) 36, 37, 39.

10. PRIMAE NOTAE [*de primera calidad, de la mejor marca*]: «primae notae acerrimum acetum» (*COLUM. R. R.* 12, 17, 1; «Ut Chio nota si commixta Falerni est» (*HORAT. Carm.*, 1, 10, 24; cfr. *PALAESTRAM LAT.* 39 (1959) 144, n. 9).

BIROTA

1. manubrium, ii (*manillar - guidon - manubrio - Lenkstange*)
2. capulus, i; manicula, ae (*manecilla - poignée - manopola - Handgriff, Handhabe*)
3. frenum, i (*freno - frein - freno - Bremse*)
4. lanterna, ae (*farol - phare - fanale - Scheinwerfer*)
5. pedale, is (*pedal - pèdale - pedale - Pedal*)
6. pneumaticum, i (*neumático, cubierta - pneumatique - pneumatico, copertone - Pneumatik*)
7. canthus, i (*llanta - jante - cerchione - Radfelge*)
- 8 * lutipulum i, (*guardabarros - garde-boue - parafango - Schutzblech*)
9. compages, is (*cuadro - quadre - telaio - Fahrradrahmen*)
10. rota dentata major (*piñón grande, plato - grand-pignon - ruota dentata grande - Kettenrad*)
11. catena, catenatio (*cadena, transmisión - chaîne - catena, trasmissione a catena - Kette, Kettenantrieb*)
12. sedile, is; sessibulum, i (*sillón - selle - sellino - Sattel*)

jusque partis birotae singillatim eis rettuli, in quibus sunt: rota rectrix ¹¹, rota motrix ¹², sedile ¹³, manubrium ¹⁴, rota dentata ¹⁵, canthus ¹⁶, lumen posticum ¹⁷, luticipulum ¹⁸, catena ¹⁹, compāges ²⁰, cetera; deinde birotae tractationem et usum ita

11. **ROTA RECTRIX** [*rueda anterior, directrix - roue motrice - ruota anteriore - Vorderrad*]: cfr. *Curso de Latín, Polyglophone CCC*, XII, p. 329; dic etiam: «rota moderatrix»; cfr. *ibid.*

12. **ROTA MOTRIX** [*rueda posterior, motriz - roue motrice - ruota posteriore - Hinterrad*]: cfr. *ibidem*.

13. **SEDILE** [*sillin - selle - sellino - Sattel*]: cfr. «Tamdiu se in *sedili* suo tenuit...» (SENECA, *Epist.* 70, 23; adhibetur a Vergilio, Seneca, Suetonio, Gellio, Horatio, aliis. —Sunt qui *sesibulum* etiam proponant (cfr. *Candidatus Lat., C. de Latín, Polyglophone CCC*, locis supra commemoratis), quod a Plauto et ab scriptoribus posterioribus usurpatur.

14. **MANUBRIUM** [*manillar - guidon - manubrio - Lenkstange*]: est 'quidquid manu tenetur' (cfr., ut supra, *Candidatus Lat., PAL. LAT., Polyglophone CCC*).

15. **ROTA DENTATA** [*piñón grande - grand pignon - ruota dentata grande - Kettenrad*]: vox rei convenit.

16. **CANTHUS** [*llanta - jante - cerchione - Radfelge*]: est 'ferrum quo rotae absis cingitur'.

17. **LUMEN POSTICUM** [*piloto, luz roja - fanalino posteriore - Schlusslicht*]: cfr. *Curso de Latín, Polyglophone CCC*, loc. mem. —«Posticus» est 'retro positus, aversus, posterior'.

18. **LUTICIPULUM** [*guardabarros - garde-boue - parafango - Schutzblech*]: vox quae ex *luto* et *-cipulum* conflatur;

altera vero vocabuli pars invenitur in substantivo *muscipulum* instrumentum quo mures capiuntur (*-cipulum* est a verbo *capio*, cfr. etiam *ex-cipulum*); *luticipulum* ergo erit quod 'lutum capit'. —Non nullis mirum fortasse erit hoc vocabulum, sed cum regulis, quibus nova cudenda sunt verba latina, prorsus convenit, suntque in thesauro linguae latinae similes voces («*excipulum*, *muscipulum*»). (cfr. *Candidatus Lat., PAL. LAT., Curso de Latín, Polyglophone CCC*, locis supra memoratis).

—Jos. Holzer, doctor Saraludovicensis, «*pluteolum*» proposuit (*Alma Roma*, 1938, p. 120); quae quidem vox, si genitivum «*luti*» adjungatur, multis fortasse probabitur («*luti pluteolus*») praesertim in curribus automobilibus.

19. **CATENATIO** [*cadena, transmisión - chaîne - catena, trasmissione a catena - Kette, Kettenantrieb*]: «*catenatio*» est junctura, colligatio quae ipsa catena —vel alio ligamine— fit: respondet voci *transmisión*; «*catena*» vero est ipsum ligamen seu vinculum ex anulis conexas factum.

20. **COMPAGES** [*cuadro - quadre - telaio - Fahrradrahmen*]: est 'conexio, colligatio rerum simul compactarum'; cum autem birotae partes in «*compage*» (*cuadro*) conveniant ibique connectantur, ideo vox rei optime quadrat (cfr. *C. L. Polyglophone CCC*, p. 329). —Sunt qui *quadrum* admittant,

explicavi: «animum advertite: pedem in pedali laevo primum innitor, sedili eodem temporis puncto insido et dextrum pedem pedali dextro nitor. Jam sedeo, manubrium teneo, impetum facio et per stratam adeo velociter curro ut ventum praetervolare videar; ne delinear aut decidam in via, pedalia continenter verso²¹; si hominem aut vehiculum video, tintinnabulum²² pulso ut de via decedant. Multa itinera, birotam adhibens, perfeci et propinquos inuisi qui summa laetitia domi suae me exceperunt.

6. Cum longum et flexuosum suscipio iter, aliquando detrimentum²³ copio; tunc si forte gummis inflatae²⁴ aëra amittunt —quod facile sentio—, e sedili desilio, pneumaticum²⁵ investigo num perforatum sit; locum perforatum²⁶ abrado, e capsella ceratum²⁷ detraho, partem perforatam obliquo et ceratum pneumatico

neque vocabulum omnino improbandum, cum saltem per translationem illa praecipua birotae pars ita appellari posse videtur; ibi enim «quadrum» apparet.

21. PEDALIA VERSO [*pedalear* - *pédaler* - *pedalare* - *Radfahren*]: COGNASSO (*Il latino*, s. v. *pedalare*) habet: «pedalia versare, pedalibus uti, tamquam pede alato currere»; MARIANO: «pedalia versare; pedalibus uti»; BACCI: «birota insistere (ex *Luciano*); aptius tamen dixeris: Birotam pedibus agere; birotam pedibus propellere; birotam pedibus provehere; alato pede in birotam insistere».

22. TINTINNABULUM [*timbre* - *campanello* - *Klingel*]: est 'instrumentum quod percussum sonum edit, tinnit'.

23. DETRIMENTUM CAPIO [*sufrir una averia*]: etiam: «jacturam subire, pati».

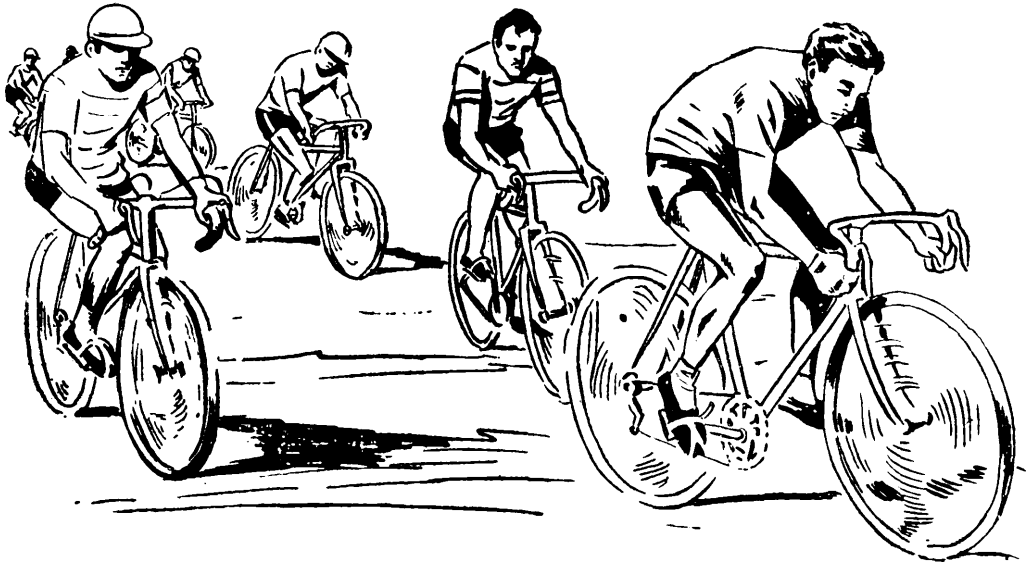
24. GUMMES INFLATAE [*cámara de aire* - *camera d'aria*]: adhibetur «gummi vel cummi» indeclinabile, sed invenitur etiam «gummis, is». —Bacci habet: «gummis inflatae»; sed adjectivum «inflabiles» ('quae inflari possunt') non nunquam usurpari forsi-

tan praestet; apud ipsum praeterea leguntur: «pneumaticae cummes; pneumaticae rotarum cummes, vel gummis» (*Lexicon*, s. v. *pneumatico*).

25. PNEUMATICUM [*neumático*, *cu-bierta* - *pneumatique* - *pneumatico*, *copertone* - *Pneumatik*, *Lufreifen*]: adjectivum «pneumaticus, a, um» apud Plinium, Vitruvium, aliosque scriptores legimus; vox graeca quae latine reddi potest 'aëre, vento inflatus'; interdum «pneumaticum» totam inflatam rotam —ut vulgo apud nos— significare potest.

26. LOCUM PERFORATUM «perforare» est *pinchar*; saepe a P. F. Sánchez Vallejo, S. J. (*Gallia iterum birota circuitur*, *Humanidades*, 12 (1960)7) adhibetur (p. 28); etiam: «pneumatica pertunduntur» (p. 9), «pneumatici perforationem pati» (p. 21); «forum in pneumaticis» (p. 35), «bis foro laboravit», qui tamen *fori* sensus pro *foramine*, nullibi, quod sciam, apud Romanos legitur.

27. CERATUM [*parche* - *rapprezzo*, *toppa* - *Flicken*]: est 'quidquid cerae modo tenax, rei impositum adhaeret'; dicitur etiam *ceretum* (κρωτόν).

agglutino. Deinde antliam²⁸ sumo, pneumaticum inflo et viae iterum me committo.

7. Si quando ardua est via percurrenda aut nimium in birota initor, compagem abrumpo; tunc juxta viam exspecto ut quis mihi humaniter opem ferat meque secum asportet; mihi vero eam automobilium currum retentionem²⁹ — qua fortasse nonnulli per vias abuntuntur — parum, quod scitis, placet. Nocte lanterna³⁰ viam collustro; si quae vero loca luto infecta invenio, luticipulum — ne vestes inquinem — magno mihi usui est.

8. Nunc autem optimus birotarius³¹ fieri cupio et adeo birotae studio³²

28. ANTLIAM [bomba - pompe - pompa - Fahrradluft]: proprie de machina ad hauriendam; aquam dicitur.

29. CURRUM AUTOMOBILIUM (IN VIA) RETENTIONEM [autostop]: de voce quae est «curtus automobilis» alias agemus. — «Retentio» est 'actus retinendi, retentandi'; «retinere» autem est *detener - fermare - empêcher d'avancer*: legimus apud Plautum, Caesarem, Ciceronem: «quid nunc me retines» (PLAUT.); «Liscum retinet» (CAES.); «tempestate retentus» (CAES. - PLIN.); «retinebis homines» (CIC.).

30. LANTERNA [farol - phare -

fanale - Scheinwerfer]: 'vas, capsula, instrumentum in quo ignis seu lumen asservatur ne vento exstinguatur'; sunt qui minus recte *lanterna* scribant.

31. BIROTARIUS [ciclista - cicliste - ciclista - Radfahrer]: GOGNASSO: «birotularius, cyclista», BINI: «birotularius»; PAL. LAT. saepius; C. L. Polyglophone CCC: «birotarius». — «Birotularius» erit a «birotula»; birotarius a «birota».

32. BIROTAE STUDIO [ciclismo - cyclisme - ciclismo - Fahrradsport]: GOGNASSO: «birotularia ars»; BACCI: «ocypedis (vel birotae) exercitatio, exercitium, ars, studium».

allicior ut petitor³³ in birotariorum circuitionibus³⁴ congredi velim. Clarissimos novi birotariorum principes³⁵ Anquetil, Rivière nostrumque Michaëlem Poblet qui suis citatis procurSIONIBUS³⁶, cum ad stationem³⁷ praestitutam propius adest, apud omnes nobilissimus est.

9. Amicum quoque memini qui proximo anno in montium angustiiis³⁸ superandis in montem Altum Leonum (*Alto de los Leones*) et in Navam Clausam³⁹ (*Navacerrada*) ascendens ex certamine primus discessit, et in collusorum ordine generali⁴⁰ quinque tantum minuta⁴¹ a principe aberat duasque metas medias seu volantes⁴² victor attingit. Alius vero amicus in «hispanico birotae circuitu»⁴³ maxima

33. PETITOR [*competidor - corredor*]: proprie est 'qui aliquid petit vel assequi contendit', dicitur etiam «competitor» 'qui simul cum alio aliquid petit seu assequi contendit' (*compañero de carrera, de competición*).

34. BIROTARIORUM CIRCUITIONIBUS [*carrera, vuelta - tour - giro*]: «circuitio, circuitus» est 'actus circumcundi', cfr. lexica in quibus multa invenies exempla huic nostrae notioni facile aptanda.

35. PRINCIPES [*ases*]: F. S. VALLEJO (*Gallia birota...*, p. 23): «princeps cursor».

36. CITATIS PROCURSIONIBUS [*sprint*]: «procurSio» est 'actus procurrendi'; procurrit autem qui ante alium currit: «cohorte[m], quae temere ante ceteras extra aciem procurrat, circumveniunt» (CAES. B. CIV. 1, 55); citata igitur *procurSione* extrema illa birotariorum celeritas seu acceleratio rite reddi videtur, quam vulgo *sprint* dicimus.

37. STATIONEM [*final de etapa - meta*]: «statio» est 'actus standi vel locus in quo consistimus'; consistunt autem petitores birotarii in *statione* (= «*etapa*»). —Dic etiam «metam» quam P. F. S. Vallejo adhibet.

38. ANGUSTIIS [*puerto gorge de montagne - gola di montagna - Schlucht*]: «angustiae» 'dicuntur de loco angusto, arto, brevibus limitibus clausus ut in mari, in saltu, in montibus'. —Dic etiam «fauces».

39. NAVAM CLAUSAM: ita latine reddidi *Navacerrada*, vocem hispanicam ad verby[m] exprimens; «Nava» autem vox esse videtur Vasconum propria, eaque significat «locum planum» qui montibus circumdatur, vel prata quae in montibus exstant.

40. ORDINE GENERALI [*clasificación general*]: ita aptissime P. S. Vallejo (p. 10, 13, 17); «descriptionem» etiam adhibere potes.

41. MINUTA [*minuto - minute - minuto - Minute*]: cfr. de hac voce PAL. LAT. 28 (1958) 287.

42. METAS MEDIAS SEU VOLANTES [*metas volantes*]: «meta» dicitur 'de termino quem quis obit vel circumit aut quo quis tendit'; «mediam» autem dicimus metam quia ultima non est; per translationem autem, ut apud nos, «meta volans» —in qua cursores non consistunt, sed quasi praeter eam volant— dici potest.

43. IN HISPANICO BIROTAE CIRUITU [*la vuelta ciclista a España*]: pro

adeptus est praemia: nam victoriam in attingenda statione Derthosā-Barcinonem et Caesaraugustā-Oscam reportavit: qui quidem excursus⁴⁴ valde arduus fuit cum 70 chiliometra superanda essent et contra horologium⁴⁵ pugnandum; in hac excursione maculam viridem seu pugnacitatis⁴⁶ bis est indutus...; et adeo elato fidentique animo ex his victoriis exstitit ut ad percurrendam «Rotam Auream parisiensem»⁴⁷ accesserit; hunc tamen cursum birotalem, competidores belgae Van Loy et Cerami adepti sunt et in «parisiensi principum cursorum Criterio»⁴⁸ amicus tertio loco describi meruit.

10. Insequenti anno et ego ad «circuitionem birotalem gallicam»⁴⁹ competitor accedam in qua nomen et gloriam Hispaniae honestandam celebrandamque totis viribus curabo.

JOS. M.^o MIR, C. M. F.

genetivò «birotae», P. S. Vallejo adjectivum adhibet «birotalis, e» (= «birotalis homo», p. 21); quo et nos infra utimur; habet etiam: «cyclisticus» («de circuito cyclistico gallico»).

4. EXCURSUS [*etapa, corrida*]: eo tamen sensu: ut tempus et loca quae percurrenda sunt hac voce significemus, non vero extremum illum locum in quo competidores cottidie conveniunt ibique consistunt; hunc enim locum supra «stationem, metam» diximus.

45. CONTRA HOROLOGIUM [*contra reloj - contre horloge*]: ita P. S. VALLEJO «contra horologium» (p. 13); «adverso

horologium» (p. 24); «dicitur cursus «adverso horologio» (p. 13).

46. MACULAM VIRIDEM SEU PUGNACITATIS [*maillot, jersey verde o de la combatividad*]: «macula» saepius a P. S. Vallejo adhibetur (p. 11, 15); etiam «scutula» dici potest; «praemium pugnacitatis» (P. VALLEJO, p. 22).

47. ROTAM AUREAM PARIENSEM [*Rueda de Oro de Paris*].

48. PARIENSI PRINCIPUM CURSORUM CRITERIO [*Criterium de los Ases*]: «criterium» est a voce graeca κριτήριον = «instrumentum iudicandi».

49. CIRCUITIONEM BIROTALEM GALLICAM [*vuelta ciclista a Francia*].

EPISTULARUM ECLOGARIUM

Quantum nostra adhuc aetate latina lingua vigeat et floreat, nos testes sumus qui in hac Sede *Palaestrae Latinae* tot epistulas accepimus ab amicis doctisque viris de quamplurimis rebus eiusque diversissimis agentibus. Quorum nonnulla verba seu sententias, eorum venia, in cognitionem lectorum nostrorum nobis proferre liceat, ut alias (Cfr. PALAESTRA LATINA, N. 169, p. 23-25) ipsi fecimus.

Et in primis, Dr. Josephus Holzer, tanquam egregius antesignanus, seriem quaestionum ineat. Cujus haec est de novissima imprimendi ratione:

Ipsa ego habeo, quod interrogem. Impressio *offset* quo pacto tibi reddi posse latine videtur? «Impressio seu excusio cylindris gummis aut gummis?». Atramentum enim

typographicum in hac ratione imprimendi non directe in chartam inditur, sed cylindris gummis tela contactis. Placet? Suggere, quaeso, significantius, si quid tibi praesto erit!

Cui Moderator noster ultro ita respondet:

Diu multumque in animo mecum agitavi quae de impressione quam *offset* dicunt tu refers. Aptiorem non inveni locutionem quae rem explicet et definit.

Sed non omnes facile nostram hanc locutionem intellegent, et in illam incidimus loquendi rationem a nobis saepius impugna-

tam minusve probatam: voces definitione quadam aut circuitu latine reddere.

Cum vero de re agatur et voce «Internationali» «Impressio aut excusio *offsetiana*» mihi non improbanda videtur. Dic ergo et «Impressio graphica cylindris gummis facta» et «Impressio seu excusio graphica *offsetiana*».

Moderator quoque *Palaestrae Latinae* responsum dat M. H. B. Ruhe (Amsterdam) quaerenti «unde habeas nomen «pittacium» quod, si bene capio, significat «SELLO».

Vocem hispanicam *sello* (gall. *timbre-poste*, ital. *francobollo*, ger. *Briefmarke*) pluribus modis scriptores latine reddiderunt: «nota solutae missionis» (COGNASSO, ZENONI); «insigne solutae missionis» (COGNASSO, MARIANO BINI). «tessera (epistularis)» (*Societas Latina; Taschenwörterbuch-Langenscheidts*, 15 Aufl. 1955); «signum (affixum)» (COGNASSO, CAPELLANUS-LAMER, *Sprechen Sie L.?* 11 p. 77); «pittacium» (COGNASSO); «pittacium cursorium» (COGNASSO); «pittacium Cursuale» (BACCI).

—Uti vides praecipui et clarissimi in latinitate viri «pittacium» adhibent quo schedula significatur vel chartae particula quae alicui rei pice, cera, glutine aliave re affigitur (cfr. FORCELLINI et BACCI); «pittactio» vero adjectivum «cursuale» («vehicularium») addimus ut aperte definiamus et apte significemus agi de parva illa schedula quam litteris affigimus ut per publicos cursores epistula ad absentes perveniat.

Amicus noster Brasiliensis Dr. Josephus Florentinus Marques Leite inter plura in litteris nobis benigne a. d. IX kal. Januarias a. XCMX, Flumine Januarii datis, hanc sententiam Moderatori nostro proponebat:

Patria nostra a primis jam temporibus BRASILIA nominari latine consuevit. Nunc autem (incredibile, sed possibile factu est!),

Urbs Capitalis nostra —FLUMEN JANUARIUM— in eo est ut his tribus aut quattuor mensibus ad mediterraneam regionem sit migratura;

Praeses autem Brasiliensis Rei Publicae, novam hanc Urbem, quae nunc exstruitur, «BRASILIAM» appellare censuit (!). Qua de causa mihi in mentem venit ut proponerem mutandam veterem latinam vocem «BRASILIA» in hanc fidellorem, ut saltem nobis visa fuit, BRASILIS, gen.: Brasilis; dat. et abl.: Brasili; accus.: Brasilem (masculini generis) quandoquaque de natione tota brasilica sermo fiat. Quod diversis de causis adducor ut proponam: primo quidem ad discrimen inter nationem nostram universam, ut dixi, et ejus Urbem principem stabilendum; deinde quod

vox lusitana BRASIL propinquior sane videtur. vocabulo latino BRASILE (M) —confer enim *abril* et *aprile* (m) *ovil* et *ovile*, *anil* et *inile* (m), *fabril* et *tabrile*, *gentil* et *gentile* (m), *pueril* et *puerile* (m) atque ita porro—; tertio denique quia ab historia ipsa accepimus naturam adjectivi, non substantivi nominis existisse lignum "brasile, scilicet lignum ad tingendum seu inficiendum rubro colore, secundum germanicam loquelam *bras-brasa*, quae sibi vult: «pruna». Vide W. MEYER-LÜBKE, R. E. W., 1276. —Vale. Tibi semper Xtus. adesto!

Quibus litteris P. Josephus M. Mir, *Palaestrae Latinae Moderator*:

Rem acu attingisti tibi que gratulor quod novam vocem prudenter finxisti. Vestram igitur principem urbem *Brasiliam* appellemus, ut Praeses Rei publicae Brasiliensis decrevit;

patriam vero vestram *Brasilem* (*Brasilis*, *-is*) —eaque quam profers nominis declinatione— in posterum nominemus.

Nunc vero nonnulla de lucubrationibus quibusdam quae in pagellas commentariorum nostrorum quondam insertae sunt. Et in primis clmus. poeta J. Morabito Rdo. P. J. Aramendia qui de modo celebrandi Dni. Jesu Nativitatem apud populos Europae sub indice *Adveniunt festivi Natalis Domini dies* (Cfr. *Pal. Lat.*, n. 168, p. 246-247) egit, haec verba quae sequuntur per litteras fecit:

Multis scholae rebus districtus hodie tam sero ultimum fasciculum *Palaestrae* anni praeteriti legi, praesertim ea quae de natalicis fabulis ipse scripsisti. Omnino nesciebam apud multos Europae populis tribui sancto Nicolao quae nos Itali non sent illi,

sed vetulae (quam «Befanam» vocamus) tributus: res vero eadem fere sunt. In tuis libris tortasse est primum volumen quod *Humanitas* inscribitur quodque in Lusitania Gonçalves edidit; lege sis ibi meum carmen *Idyllium*, quod scripsi anno 1938.

Clmus. vir et professor Bonamicus Actensis (*Hartfordia Connecticutensium Occidentali*) *Pal. Lat.* Moderatori Idibus Martiis a. MCMLX, haec verba etiam habuit:

Scripta Reverend. mi J. Jiménez Delgado maximo studio assensuque perlegi. Ipse autem quod tam multos in latine loquendo laborare et in solebra haerere vidi quod illarum locutionum quae omnibus linguis nativae peculiataeque sunt non erant composites, putabam aliquid esse addendum. Praetera tantum de difficultate nostrae linguae a detrectatoribus dicitur, quod eatenus falsum est ut eadem difficultates in omnibus linguis

discendis sileantur, ut cavendum esse arbitraretur ne huic notioni nimis ponderis daretur. Hanc ob causam haec exaravi quae spero fore ut tibi videatur in *Palaestra* edi.

Ipse jam in Collegio Scti. Josephi scholam lingua viva exerceo. Sunt magnam partem magistri et magistri, sed sunt in schola dae tresve puellae quae docere volunt. Haec «classis» e nostris congressibus originem duxit.

P. Caelestis O. S. B., a nobis petiit ut haec verba quibus ejus commentariolum suppleretur, in loco opportuno fasciculi proximi *Pal. Lat.* typis describerentur:

De commentariolo separatim misso, quo agitur de praecepto praecipuo latine scribendi, Johannes Carolus Pulchrimontanus summpere gavisus cum alta tum haec rescripsit:

Pauca de novissima Tua symbola mihi dicere liceat. Praeter nonnullos errores typographicos, quos non correxisti, oblitus es, nisi fallor, annum indicare, quo Liebertus natus est ¹.

Ceterum nonnulla de rebus Lieberti scripsisti, quae mihi, licet eo rectore gymnasium et lyceum frequentaverim, ignota fuerunt. Sed de una re te certiore facere posse arbitror, qua re commotus Liebertus epistulam Niebuhrianam latine reddiderit. Sine dubio ille cum Seyfferto contendere voluit, qui ipse hanc epistulam in linguam latinam converterat in parvo libello, qui incipitur «Übersetzung einiger Stücke aus der Palaestra Ciceroniana» (Lipsiae 1876 2). Fuit quidem Seyffertus ut ita dicam, Cicerontantis-

simus, sed Liebertus sine dubio demonstrare voluit multa simpliciter dici posse. Nam Liebertus non unum aliquem auctorem veterem sequi voluit, sed sua quadam latinitate utebatur admirabili solertia praeditus difficillimas sententias Germanorum scriptorum latine reddendi.

Ceterum multis ex annis saepissime in memoriam Lieberti redeo et magnopere me paenitet me quondam illum non ea, qua par erat, animi attentione et veneratione audisse. Memini quidem me multis cum lacrimis inopinatum ejus mortem comperisse, sed nobis adolescentibus natura ejus morosa, ut non dicam austera, displicebat; praeterea illa aetate, qua tum eramus, multum a fuit, ut probe intellegeremus, quanta doctrina in illo viro inesset; itaque, ut sunt juvenes, severam ejus disciplinam taciti ² respuebamus. Nunc vero me paenitet.

Utrum «benigne» an «gratias» latine sit dicendum, ipse P. Caelestis Bonamici Actensis sententiam amice quoque redarguit. Cujus verba legantur oportet:

Praeterea magno cum studio ea in novissimo Palaestrae Latinae fasciculo perlegi, quae Godwinus ³ B. ⁴ Beach perscrite de communi inter doctos lingua conscripsit verbis ad persuadendum aptissimis ⁵. Tamen ejus sententia, qua putavit ibi latine dicendum esse «benigne», ubi Angli dicere solent *oh, thanks*, Francogalli *merci*, Germani *danke*, ad naturam linguae latinae minus convenire mihi videtur,

cum praeferenda videatur dictio «gratias» (Tibi vel similiter). Nam ipsi Romani antiqui jam saepissime verbum «agendi» omiserunt, ut dicerent: PETRON. 57, 10: «gento illius gratias». PANEG. 11 (3), 15, 3: «gratias tibi, gratias, imperator, si...», et plures gratias..., si... ⁶.

Pernotum est etiam illud Christianorum antiquorum, quod ajunt: «Deo gratias» ⁷.

En modo duo clmi. viri qui se animi gratos praebent quod inter eos qui in PAL. LAT. sua scripta produunt, adscribantur et cooptentur:

Si possibile erit referre meas versiones in PALAESTRA, magnum gaudium mihi attuleris,

optime Dne. Moderator, tibi que quam plurimas gratias habeo! (RAPHAEL PAONE, Patavii).

1. Natus est Augustae Vindelicum die 18° m. Martii a. 1844.
2. Nam aperte recalitrare periculosum fuisse.
3. Cf. EGGER, *Lexicon nominum virorum et mulierum*, Romae, 1957, p. 89: Godwin.
4. Ceterum nescio, quod nomen B. littera significetur. Potestne indicari?
5. PAL. LAT. n. 170: 30 (1960) 94-96.
6. Cf. THLL VI, 2 p. 2226, 18-27: ellipsis verbi.
7. Cf. THLL VI, 2 p. 2233, 21-59: gratias (omisso verbo).

Legi tuas litteras, nuper mihi redditas, quibus ad me scribis (Moderator enim scripserat) gratum tibi esse quod in fasciculo mensis decembris carmen meum, cujus *Olym-*

pia est index, certo evulgabis. Gratias igitur quamplurimas, uti par est, tibi defero (PETRUS BRUNO, Romae).

Saepe a quibusdam amicis de libris scholaribus PAL. LAT. et de opere *Nova et Vetera*, et de *Cursu linguae latinae Polyglphono CCC* a moderatoribus horum commentariorum exaratis sententiam iudiciumque accepimus et interdum ab aliis rogamur quibus condicionibus haec opera commodari possint. Ut tandem uno tenore omnibus respondeamus, duas epistulas afferre liceat, quibus de hoc negotio eis, quorum intererat, rescripsimus. En prima epistula:

In «Vita Latina» mensis maji 1960, nuntiatis opus nuper editum, cui titulus «Cursus linguae latinae Polyglphonus CCC».

Quae ibi de eo dicta sunt, mihi multum placent, et fortasse eum a vobis emam.

Sed antea indicia quaedam a vobis quaerere velim:

I. Primam partem tantum nuntiatis: quot partes complectetur cursus completus?

II. Quot «Novis Francis» respondent

1425 «pesetae» quibus veneunt 12 libelli cum discis in theca «plastica»?

III. Quomodo e Gallia in Hispaniam eam pecuniam ad vos mittere potero?

IV. Mihi jucundissimum erit, si ejus Cursus aliquot folia, ut «specimen», ad me mittere potueritis.

De his omnibus indicis maximas vobis ago gratias. Valete.

A Rodot, Canonicus (SAINT-CLAUDE, Jura, France).

Qui hoc a Rdo. P. Jesu Aramendía responsum accepit:

Jesus Aramendía, C. M. F. honestissimo viro A. Rodot s. p. d.

Nobis indulgere velis, Reverendissime Dne., qui hisce diebus ad te, ut oportet, rescribere nequivimus. Nunc vero libentissime epistulae tuae tuisque quaesitis responsum damus:

1) Cursus Linguae Latinae CCC, qui in PAL. LAT. nuntiatur, duas partes complectetur; nunc alteram paramus partem.

2) Illae 1425 pesetae, quibus 12 libelli

cum discis in theca «plastica» veneunt, 116'32 Francis Novis respondent.

3) Quam pecuniam ad Dnum. Eduardum Aubanel Editorem (Place Saint-Pierre 7, AVIGNON) mittere poteris, vel recio tramite ad nos per publicas argentarias.

4) Libenti animo tibi speciminis causa misimus quosdam libellos «Cursus Latini CCC cum discis».

Valeas, optime et Reverendissime vir.

En altera epistula qua de eisdem fere rebus pridie Kal. Jun. a. MCMLX e Seminario quodam gallico clarus Professor J. Danten interrogavit:

In decimo VITAE LATINAE libello, Avenione in Gallia edito, laetus inventi novam latinitalis ediscendae viam, quam per sonum et imaginem nobis experiendam proponis.

Ille quidem «Cursus linguae latinae polyglphonus» mihi discipulisque meis perutilis videtur.

Quin ad me unum ex illius Cursus XII libellis exemplum mittis, ut cognoscam quomodo hac via et ratione cum gallicis

alumnis uti possim? Spero fore ut experti discas libellosque cunctos accipere cupiamus.

Et scribe, quaeso, mihi, quomodo necessaria pecunia ad te mittenda sit. Postalit enim adsignatio «internationalis» haud exiguas impensas affert. Si quem ergo bibliopolam tuorum librorum venditorem habeas in Gallia, apud eum libentius emam discos libellosque tuos. Cura ut valeas.

Rdo. Joanni Danten M. Molina, C. M. F.,
s. p. d.

Magnopere gaudemus quod ad te nuntius
«Cursus Linguae Latinae Polyglophonum CCC»
decimi Vitae Latinae libelli ope pervenit.
Duos discos et quattuor libellos tibi per
cursualem viam misimus, quibus certior fias
nostrae hujus rationis ediscendae linguae
latinae. Si tibi, ut speramus, discipulisque
tuis placuerint disci et libelli quos in spec-
men seu exemplum misimus, integrumque

Cursum comparare vis, fac de re certiores ut
nos ipsi tibi mittamus.

De pretio solvendo, nihil curae, nam in
Gallia bibliopolam amicum habemus, quem
emptores nostri facile adire possunt. Qui est
Dnus. Eduardus Aubanel, Editor (*Place Saint-
Pierre 7, AVIGNON*).

Utinam «Cursus Linguae Latinae CCC»
tibi arrideat atque probetur.

Litteras latinas, humanissime Professor,
nostrasque res amare perge.

Nunc duae de commentariis nostris benevolae sententiae, quas nobis
humanissime honestissimi viri atque amici protulerunt:

Ad benemerentes autem Commentarios,
qui «PALAESTRA LATINA» inscribuntur quosque
tu tam sollerter moderaris, ego, ut candide
fatear, in iisdem —quamdiu Barcinone fui
(1942-1949)— lectitandis ac perlegendis «mag-
nopere etiam delectabar».

Nunc vero, re hujusmodi carens, neque
«Palaestram» neque «Palaestram Adulescen-
tium» rite accipio exindeque legere nequeo!
Quamobrem, ut de tuis Commentariis mea
«Latina Lingua» et «Tirones» in editione pro-
xima mentionem habeant, pergratum revera

mihi facies, si quam primum utriusque libel-
lum nuperrime vulgatum summa tua huma-
nitate miseris.

(P. Nicolaus Lusito, O. M., Paula, a d.
IV Id. Jul. a. MDCCCCLX).

Quid de Commentariis tuis? Illa profecto
manet ad unum firma consensus, iisdem lati-
nas litteras scite studiose et perinde avidae
arripi. Qua de sententia, vere quidem ex-
posita, tibi vehementer gratulor Vale.

(Petrus BRUNO, Romae).

Lectoribus demum praebemus litteras carissimi nostri P. Avenarii, quem
in morbum subito incidisse et a chirurgo secatum esse in genu vehementer
doluimus, quemque nunc ex morbo jam convaluisse vehementius gaudemus.
Videant igitur lectores quantum latinitas polleat et vigeat, ut, quae latine
dicendi Avenarii amici est peritia, morbus morbique eventus adeo eleganter
et subtiliter verbis latinis nostra aetate describi possint.

Non mirer, si jam aliquandiu quaerere
coeperis, cur tam diu sileat socius ille
Thyrsirotensis, et timeas, ne quid seni acci-
derit adversi. Veniet, nihil crede, etiam hu-
jusmodi eventus rerum, ut dactylographium
meum nullis amplius meis digitis pulsetur,
sed Deo propitio adhuc moventur bracchia
crura caput corpus omne, atque venisse
censeo tempus scribendi, ne totus hic ipse
jubilaei annus abeat sine litterarum munere
mearum. Utinam saltem omnibus singulis,
qui, quod dixi jubilaem, mihi congratulati
sunt, ante hunc diem respondere potuissem!
Ne facerem et occupationibus impediabar et
quibusdam incommodis, quorum maximum
fuit quattuor hebdomadarum in vicino oppidi
hujus nosocomio cubatio, sano cum essem

corpore, tantummodo affecto patellari burstti-
de genu dextro. Malum, quid esset, nescius,
adventare senseram primis anni mensibus,
sed creverat versus ascensionem Domini
adeo, ut satius esse statuerem adire peritos.
Respondetur sectione opus esse et quiete sex
dierum. Cum sacrarum rogationum instarent
dies, quibus diebus meam operam necessariam
fere arbitrabar in vicino oratorio, in quo ope-
rari sacris soleo, ad quod illis diebus coetus
peregrinantur fidelium, respondi mihi illo
triduo non vacare, venturum postea. Interim
audio id genus inflammationes lentis rubrae
lucis raditis, assido ad eam irradiatorem
lampadem, genu meum semihoram diligentis-
sime usque ad patellae os amburens. Pellis
deglubitur, nihil prosunt jam unguenta et

fomenta. Pridie Kal. Junias retineor in valedudinario. Bis in die circumligatur genu ad restringendam inflammationem. Die octavo chirurgus immissa subula temptat trahere foras bursae mucosae mucum, qui tamen rubris raditis meis coagulatus erat, ut nihil flueret. Quapropter eo qui secutus est die subrotato jacens carrulo vehor in officinam in chirurgicam. Hic ne deciderem coepta sectione, alligor, frustra intra me gemens ereptionem libertatis meae. Tum per tenuem telam instillant nescio quid gaseum aethereumve, dum jussus recito numeralia cardinalia a primo usque ad trigesimum paucis etiam omissis. Sic cum narcotice mihi ipsi ereptus essem, in sopito corpore facta sunt, quae postea ab illis qui interfuerant rescit. Archiater cultro sub patella genus secuit semicirculatam lineam, patella erecta coagulum mucii perpurgavit, super duas fasciolas patellam reposuit, pellem consuit. Negant se genu vidisse taetrius. Ego non ignarus morbos genuum saepe fatales exstitisse, ea in re parere malui consiliis peritorum, quam, quae vellem ipse, facere. Non enim ego passus essem curam in nosocomio ducti ad diem

S. Aloisii, praesertim cum atrocitati aspectus nulla responderet doloris atrocitas. Ceterum lentam res habet sanationem nequedum nunc, post quatuor menses, adnitor sanescenti genui, quoad postrema evanuerit clausi vulneris crusta.

Haec igitur fuit una causarum, cur non prius scriberem. Accessit quod nepos meus cupiebat me suas in sacris functionibus tenere vices, dum ipse eucharistico illi congressui interesset. Ergo in illam regionem proficiscendum erat, inde huc revertendum, stringenda et solvenda sarcina. His autem adventiciis rebus factum est, ut mihi tam diu quiesceret machina. Tardabat etiam postea necessitas accuratius cognoscendi mutationes liturgicas per proximum fasciculum Actorum Apostolicae Sedis vulgatas, in quibus acerba est tanta recisio sollemnitatum divorum Apostolorum atque coryphaei fratris, neque non laeta inscriptio in calendario Ecclesiae Universalis praeclarissimi patris et patroni vestri, divi Antonii Clareti episcopi, quem honorem tibi et omnibus sodalibus Claretianae familiae gratulor. Vale.

M. M. ECLOGARIORUM CURATOR

PER ORBEM

Alter Conventus Studiis Classicis Provehendis. — Matrīti proximo anno 1961, mense aprili a Societate Hispanica congregabitur. Qui quidem nuntius omnes Hispanos permulcebit, eos praesertim qui primo, anno 1956 coacto, interfuerunt. In eo haec pertractanda suscepta sunt: 1) Prospectus hodiernae grammaticae graecae et latinae (M. S. RUIPÉREZ). 2) Quomodo Plato saeculo hoc nostro XX interpretationi subiciatur (F. RODRÍGUEZ ADRA-DOS). 3) Poëtae novi (M. DOLÇ). 4) «Traditio» classica in litteris hispanicis nostrae aetatis (J. S. LASSO DE LA VEGA). 5) Quid de Tartesso quaerendum (A. BLANCO FREIJEIRO). 6) Philologia et jus romanum (ALVARUS D'ORS). 7) Quaestio quaedam (nondum designata) circa scientiarum veterum historiam. (P. LAÍN ENTRALGO). 8) Quomodo linguae classicae hodie tradantur (E. HER-NÁNDEZ VISTA).

Qui quodcumque ad has vel ad alias res spectans scribere voluerit, mittat ante calendas Martias: J. Lasso de la Vega, ab Actis, Duque de Medinaceli, 4; Madrid (14).

Pontificia Universitas Salmanticensis nova «Facultate», quam ajunt, aucta est, seu potius quae jam pridem exstiterat, in melius mutavit. Nam quae antea Facultas Philosophica tantum erat, exinde Facultas philosophica erit et litteraria, quae tribus partibus continebitur: Philosophia, litteris humanioribus seu philologia classica, paedagogia. Ideo Illas omnes disciplinas complectetur quas hujusmodi Facultates consueverunt. — Cum Moderatoribus laetamur eisque libentibus animis gratulamur.

XI Certaminis Capitolini A. 1960 Victores renuntiati sunt: Aldus BARTALUCCI ob laborem: *Philologi somnium*, Theobaldus FABRI ob «*Varia hominum studia varique labores*». Laude ornati sunt: Albertus ALBERTANI, Albertus ALBERTINI, Orestes ALLAVENA, Remus BRIGHI, Mieczyslaus BROZEK (Cracoviensis), Josephus IACOMETTA, Aedilius MARELLI, Joachim PETROLLI, Ignatius POMA, Félix SÁNCHEZ VALLEJO, Hispanus, ob «*Gallia birota circuitur*» vivacem narrationem, Gabriella VENTURELLI.

Simul ac victores praedicantur certamen Capitolinum XII in annum 1961 nuntiatur.

Praemium Romae Cultoribus quotannis ab Instituto Studiis Romanis provehendis oblatum, hoc anno tributum est cl. v. Andreae ALFÖLDI, (natione Hungaricus) in Universitate Princetonensi (*New Jersey*) egregio doctori.

Praestantissimi Viri Societatis Hispanicae Studiis Classicis Provehendis Supremum Hispaniae Ducem adierunt, quem ut Praeses honoris causa II Conventus Matriti congregandi esse vellet et Patronus rogaverunt, eique commentarios *Estudios Clásicos*, et *Bibliografía de los EE. CC. en España* et *Actas del I Congreso Español de EE. CC.*, obtulerunt. Praesidem esse et Patronum Supremo Duci Francisco FRANCO placuit, qui et verba laudis plena et gratulationis et stimuli pronuntiavit.

Inventa archaeologica. — Inter alia plurima haec unum recensebo: sub via, in Pyraeo Atheniensi, unum metrum altam casu inventam esse apothecam quandam parvam, a Sulla, uti videtur, anno 86 a. Ch. n., igni traditam. In ea apotheca octo statuae jacebant, affabre factae, in Italiam mittendae, ex quibus quinque aeneae. Quanti haec statuae faciendae sint, aeneae praesertim, ex eo patet quod una tantum statua aenea adhuc in terra (non in mari) graecanica inventa est.

In Afghanistania inventa est prima inscriptio graeca edicti ASOKÁ, Regis Budhistae, aequalis Antiocho II, Antigono Gonathae, Alexandro II Epirensi, Ptolomaeo Philadelpho. Inscriptio petrae insculptae edictum ex lingua indica in graecam conversum exhibet.

Latina Lingua. — Commentarios novos, latine scriptos, «*Latina Lingua*» nomine insignitos nuperrime editos summo gaudio salutamus. Non ita pridem commentariolos scholares «*Tirones Latinitatis*» ortos, in PALAESTRA nuntiaveram. Nunc brevissimo post temporis spatio, decora forma vestitos rerumque jucundarum plenos hos commentarios adultos videmus. Tanti operis auctoribus fautoribusque, ex Minimorum Ordine, optima quaeque ominamur. Adhuc duos fasciculos legi, quibus separatim editae *Tirones pagellae* — alumnorum opus — adiciuntur. Epistolae mittantur: *Lingua Latina*, PAOLA in Italia. Commentarios moderatur: R. P. Nicolaus LUSITO.

Apud Brasilienses studia partesque nostrae in dies florere pergunt. Post Conventum illum «*I Congresso Brasileiro de Cultura Greco-Latina*» Sancti Pauli (*São Paulo*) coactum, nova consociatio creata est, cui nomen: «*União nacional de Cultura Greco-Latina*», quae promoveret et studia classica et cultum sive scriptis sive acroasibus. Conventus etiam «*nationales*», tertio quoque anno saltem congregandi, decreti sunt. Anno 1961 alter Conventus in urbe *Belo Horizonte* habebitur.

Consociatio commentarios quoque cyclostilo excusos et charta et rebus scriptis maxime commendandos, quibus est index *Graeca et Latina* edendos curat. Societati praeest cl. Dr. Gerardus de ULHOA CINTRA. Ab actis generalis Jos. Florentinus MARQUES LEITE.

R. P. Victorius Genovesi, laureatus Poëta latinus et clarissimus Sacrae Rituum Congregationis hymnographus a Joanne XXIII, Pontifice Maximo benigne receptus est et laudibus cumulatus. Summo Pontifici carmina omnia in volumen 720 paginarum collecta obtulit atque donavit.

CLARUS VIR RENOIR, clarissimus cinematographus interrogatus ab adolescente quid sibi faciendum esset ut ipse pelliculas et facere posset et moderari, respondit: «*Linguae latinae vaca et Virgilium lege*». Haec opinio auctoritatis est maximae. At joculari iis in primis videbitur *Renoir*, qui in instrumentis adhibendis totam artem cinematographicam contineri putaverint. At in «*pelliculando*» una techne non sufficit neque instrumentorum copia, sed requiritur et celeritas ingenii et mentis acies et vis ardorque animi... Quae quidem nullibi melius invenies quam Vergilium Ovidiumve legendo...

In Instituto Studiis romanis provehendis habitus est coetus in quo de sermone latino quanti sit quantique faciendus maxima auctoritate disputatum est. De quo confirmatum est et *momentum* ut viri novi cum veterum cultu commercium instituunt et teneant, et *virtus* ad animos mentesque formandas et acuendas, et *opportunitas* ad studia ingenua et libera fovenda, his praesertim temporibus quibus homines uno tantum utilium rerum amore rapiuntur. Idque in votis habuerunt ut lingua latina quam maxime in dies propagaretur et a quam plurimis omnium gentium viris adhiberetur, et ut novis viis rationibusque novis a magistris traderetur.

Biduo post magnam lugendamque illam elluviem ex muris aquae vi ruptis exortam, qua FORUM JULII (*Fréjus*) anno superiore penitus deletum est, duo monumenta manebant: murus paludis artificialis anno 1956 structus, et arcus aliquot aquae ductus veterrimi utpote romani... Postridie tamen murus artificialis dehiscit et evertitur totus... Arcus bis millenarii aquarum impetum sustinent invicti... Ut arcus illi romani humaniorum litterarum et artium cultus... Multa mutantur et nutant. Impavida nostra procedunt... Ita V. HERNÁNDEZ VISTA merito commentabatur... (*Estudios clásicos V* (1960) 398).

Hoc anno apud Hispanos commemoratus est **millesimus a Bibliis visigothicis-mozarabis Legione** (León) die 19 m. Julio a. 960 scriptis, et XIV anniversarius post Stum. Isidorum Hispalensem natum. Hanc nacti occasionem ex omnibus gentibus viri studiosi peritissimique multa investigarunt investigataque Legionem cum convenissent, proposuerunt a die 28 m. sep. ad 6. m. Oct. hoc anno.

Et de epulis loquamur... Si quando convivari liceat (—libebit certo certius—) cum amicis sive invitans sive invitatus, si minus convivium opinarum instruere poteris, praebe saltem lepidissimum. Amici amicis epulas daturi hunc prandii ordinem statuerunt.

Ordinem prandii diligenter attendite, convivae!!!

1. — Nectar apertivum cum gustatoriis atque oblectamentis: petasone, lucanica... 2. — Sorbitio ex succo pinguis gallinae confecta 3. — Artocreas onisci, seu gadi merluccii, embammate lycopersici conditum, atque rubra carota ornatum 4. — Mollissima caro pulli gallinae tota, fungo eduli adhibito. Vinum campanicum 5. — Copia pomorum cum liquore 6. — Libum mellariis saccharis opulentum 7. — Cupediae gelatae 8. — Pocillum cafei	9. — Liquores: contacum, anisatum, «quadragesima tres»... <i>En aliam cenae chartulam.</i> 1. — Oblectamentorum copia 2. — Phaseoli cum vitulina rotundata 3. — Asellus cum magonico embammate 4. — Pullus in acetariis 5. — Crustula gelu coagulata 6. — Cafeum 7. — Optimaе notae vina, una cum campanico 8. — Liqueores: Rhonium, coniacum, anisatum

Prosit!

Forsitan quaedam hic inscripta ne dictionariis quidem ope intellegas. Noli anxius esse. Rem tene quae apponetur... cetera non nimis curanda...

Avenarium nostrum quinquagesimo quo sacerdotio initiatus est anno recurrente, laudibus decorare et volui et intendi. At ex illis annis *quinquaginta*, annos *decem* negligentia captus, surripui... Scripsi enim eum *quadragesimum* anniversarium adimplere... Quem anniversarium plurimi sacerdotes attigerunt; *quinquagesimum* longe paucissimi... Inter quos paucissimos Avenarium nostrum numera, cui iterum iterumque gratulor ex animo. Nam anniversarium *aureum* quem dicunt celebrare licet, non vero *quadragesimum* vel alium qualemcumque; ne forte et tibi quisquam susurret quae —ut ipse narrat Avenarius— amicus amico omnes et singulos anniversarios dies celebranti, susurravit: A E I O U. Quae cum sodalis noster ecquid sibi vellet ejusmodi vocalium ex ordine enuntiatio, amicus iterum A E I O U mussitavit et interpretatus est: «**Alte Esel Jubilieren Ohne Unterlass**» (Veteres asinos jubilaré sine intermissione)... Et est cur rideatis, amici!

Schola Superior Latinitatis (*Escuela Superior de Latitudad*).—Salmanticae hoc anno apud Pontificiam Studiorum Universitatem schola aperitur in qua lingua latina amplius informentur qui vel in dioecesium curiis vel in scholis et Seminariis latine loqui vel scribere debent. Scholam Latinitatis Superiorem adire possunt etiam omnes Studiorum Universitatis Pontificiae alumni et vel aliarum scholarum. Bis in hebdomade schola aperitur ab hora 5 ad 6 vespertinam diebus Lunae et Veneris. Curriculum hoc anno R. P. Josephus Jiménez, C. M. F. moderabitur.

Vita functi sunt. — Josephus VENDRYES qui una cum Antonio MEI-LET, egregio Doctore, in studiis indoeuropaeis Galliae primum locum habet, quique in Hibernia et alibi habitus est studiorum celticorum auctor et magister. Cujus inter alia haec opera recensenda arbitramur: *Recherches sur l'histoire et les effets de l'intensité initiale en latin* (Parisiis, 1902), *De hibernicis vocabulis quae a lingua latina originem duxerunt* (Parisiis, 1902. latine), *Traité d'accentuation grecque* (1904, saepe editum), *Le langage* (Parisiis, 1921), *Traité de grammaire comparée des langues classiques* (Parisiis, 1924). Praeter multa alia quae in commentariis edidit summi momenti. Anno 1952 Officina Libraria Klincksieck edidit: *Choix d'études linguistiques et celtiques* in quo mens et doctrina JOS. VENDRYES comprehenduntur. Ejus vitae curriculum ab anno 1875 ad 1960 producitur.

Plinius Faccaro (182-1959) qui historiam graecam et romanam coluerat. Studia circa Varronem Catonem, Scipiones, Gracchos praesertim magni ab omnibus eruditis viris habentur.

Anno 1959 nonaginti annos natus **Villelmus Nestle**, historiae graecae et litterarum scriptor fecundus.

Gustavus Lefèvre, qui juvenis papyrum Aphroditopolitanum invenerat, qua Menandri comoediarum quinque magni momenti fragmenta continebantur.

Die 10 m. nov. **Felix Jacoby**, Kielensis doctor, qui fragmenta historicorum graecorum exstantia edenda curaverat. Opus tamen imperfectum reliquit.

Adolfus Schulten, nonagesimum annum aetatis agens in urbe Erlangen. Quamquam natione germanus, hispanus haberi potest et meretur, quod multa Hispaniae nostrae monumenta investigaverat ut Numantiam, Tartesum aliaque.

In pace Christi quiescant.

JACOBUS SIDERA, C. M. F.

BIBLIOGRAPHIA

KREFELD, HEINRICH. — *Die Gedichte des Archipoeta*. Heidelberg, Carl Winter, Universitätsverlag, 1958.

Liber 152 pagellis constat. Res critica a Doctore Henrico Waterphul in adversariis exarata fuit: nunc a Doctore Henrico Krefeld in lucem editur. Libri vero dispositio facilis ac luculenta: Praefatio (pp. 7-11). Breviatio- num notio (pp. 13-18). Vita atque opus Archipoetae (pp. 19-45). Libri textus (pp. 47-83). Commentarium (pp. 85-147). Index (pp. 149-152).

Poësis latina eorum qui humanioribus litteris student tamquam analecta hic lectori miranda proponitur. Sic Archipoeta:

Ne sim reus et dignus odio,
si lucernam premam sub modico
quod de rebus humanis sentio
pia loqui jubet intentio (p. 47).

Opus sane criticum litterarium, cui commentaria magni prorsus ingenii adduntur. Quamquam praeclarus scriptor praefationi illa voce finem facit: «Multum adhuc restat operis multumque restabit» (SEN. Ep. 64, 7).

I. GONZÁLEZ, C. M. F.

PÉREZ RUIZ, FRANCISCO, S. I. — *El concepto de filosofía en los escritos de Platón - Filosofía y sabiduría*. Comillas 1959

Hic liber vera est lucubratio philosophica quam etiam dicere possumus cogitationem de ipsa philosophia secundum Platonis opera

Scriptor optime mentem Platonis intelligit et per varia platonica scripta tute libereque pergit, plurimas quaestiones philologicas et historicas praetermittens quae nihil ad rem ipsam philosophicam pertinent.

In primo capite aspectus, quibus philosophia Platonis ostenditur, auctor memorat; apparet enim haec philosophia vel ut discendi studium, vel ut studium sapientiae quam tantum dii habere possunt, vel ut studium altius rei quae fines vitae hominum superat.

Itaque philosophia, apud Platonem, est aliquid quod ab hominibus absolute et perfecte non habetur nec haberi potest.

In secundo capite altius perscrutatur quomodo philosophus vir, qui sentit se sapientiam non habere, se gerere debeat in discipulis instituendis. Veri philosophi non est, inquit Plato, tradere corpus praeceptorum prius confectum, sed discipulum ducere donec ignis sapientiae ejus animum incendat.

In tertio capite convenientiam philosophi cum veritate examinat. Philosophus platonius assiduus veritatis inquisitor est, quam segniter comparat, quamvis per totam vitam non eam perfectam adipiscatur.

In libro P. Pérez Ruiz, summa laude digno, vera philosophica mens Platonis describitur.

Optima bibliographia opus aperitur idque clauditur tribus brevibus appendicibus et locorum indicibus Platonis scriptorum qui in libro commemorantur necnon auctorum qui in ipso laudantur. Quibus omnibus opus utilis praebet legentibus.

J. GARCIA, C. M. F.

EISENHUT, WERNER. — *Die Lateinische Sprache. Ein Lehrgang für deren Liebhaber*. Ernst Heimeran Verlag. München 1959.

Hic liber jam in eodem libri indice quid habeat rerum praebet: nam linguam latinam quod ad historiam linguae et ad litteras et ad grammaticam complectitur. Primum summum linguae latinae conspectum affert (in quo etiam litterarum appellationem seu pronunciationem investigat et «instauratam» proponit), deinde rem grammaticam. In ea parte regulae brevi classicorum sententia continentur et explicantur. Tandem breve etiam litterarum latinarum specimen traditur, in eoque veterum auctorum adjuncta historica et litteraria illustrantur dum operum fragmenta offeruntur legenda.

Liber ita traditur qui linguam latinam amant et agnoscere cupiunt, qui tamen pueri non sint. Est optima in linguam latinam introductio.

JACOBUS SIDERA, C. M. F.

CARROZZI, L. — *Latinitas christiana, antologia di autori latini cristiani*, Soc. Ed. Dante Alighieri, 1959 Milano.

Momentum hujus opusculi, quod in corpore GRADITIO adnumeratur, versatur in diligentissimis commentariis in singula scripta confectis et ad paginarum calcem positis: quae principia grammatica exegeticis miscent ut mens antiqua scriptorum christianorum nullo fere discrimine et varietate modo loquendi illius temporis propriis, perspicue ab omnibus conspiciatur.

Nec oblivisci possumus excerpta quae selecta sunt ex optimis et locupletissimis scriptorum.

Sunt enim varii generis scripta, quae novitate argumentorum et dicendi ornamentis optime nobis patefaciunt et naturam artis et honestatem atque integritatem animorum et ardorem fidei primorum scriptorum et poetarum christianorum qui latine opera exararunt.

Itaque mentem latinam-christianam comperimus in excerptis operum Tertulliani (pg. 14-30), Minucii Felicis (31-37), Caecili Firmiani Lactantii (38-48), S. Ambrosii (49-77), Aurelii Prudentii (78-87), S. Augustini (88-113), S. Hieronymi (114-125).

Unicuique scriptori notula historica et litteraria apponitur.

Quae propria sunt linguae latinae christianae, tum ea quae ad vocabula, cum ea quae ad grammaticam et ad elocutionis rationem pertinent, in appendice (126-132) compositae coniunguntur.

J. GARCIA, C. M. F.

ERNST HEIMERAN und MICHEL HOFMANN. — *Antike Weisheit. Eine Sammlung lateinischer Gedanken. Urtext und Uebersetzung. Bei Ernst Heimeran in München 1959, 7 Auflage.*

En fasciculus sententiarum a veteribus Graecis Romanisque prolatarum de Deo, de

mundo, de homine, de anima, de corpore, de pulchro, de vita, de arte, de mente, cet... ab Ernesto Heimeran, Editore clarissimo, collectus. Hae sententiae quae totam hominis vitam amplectuntur, textu primigenio afferuntur graeco vel latino et versione germanica, fontibus ubique allatis. Usitatissimae etiam sententiae et brevissimae in extremo libro colliguntur.

Quanti apud Germanos hic liber fiat ex eo sequitur quod jam septies editus est cum 21 millibus exemplorum ab anno 1932.

PLATON, — *Phaidon. Griechisch und deutsch herausgegeben Franz DIRLMEIER. Ernst Heimeran Verlag. München 1959, 2 Auflage.*

Non ita pridem hujus ipsius operis priorem editionem — anno 1949 in lucem datam — nuntiavi. Nunc denuo apparet eadem ratione ac ante et in melius redacta.

Id notatu dignum aestimo: librum huiusmodi denuo nostra aetate edi quia tales legere aequalium nostrorum interest. Animi aequalium nostrorum veritatis exiles et jejuni, tantam litterarum recentium vacuitatem fastidiunt expetuntque rem solidam mentem alentem. Plato mentes adhuc alere potest «materialismo», ut ajunt, crasso imbutas. Hujus rei testimonio haec nova Phaedonis editio sit.

CICERO MARCUS TULLIUS. — *Atticus-Briefe. Lateinisch-deutsch. ed. Helmut KASTEN. Ernst Heimeran Verlag, München 1959, pg 1195.*

Juvat hoc uno volumine non majus mole — nam charta subtili editur — omnes Ciceronis litteras ad Atticum amicum missas, collectas habere easque textu latino ad fidem codicum exacto et accurata in germanicum translatione ditatas. Utrumque hic aestimandum.

Etsi Auctor criticam editionem a H. Sjogren cognoscit et adhibet, tamen et ipse — cum rei sit peritissimus — sua proponit. Quae tamen ut facile consuli possint, singulorum librorum convenientias et discordantias tabula adjuncta proponit.

Opus commodissimum reddunt indices geographici et nominum, et notulae singulis fere epistulis submissae.

JACOBUS SIDERA, C. M. F.

CREUS VIDAL, L. — *Introducción a la Apologetica*. La Hormiga de Oro, 1957, Barcelona.

En liber quo primordia Apologeticae traduntur. Auctor — ut ipse ait — id sibi proposuit christifidelium institutionem fovere, quorum animi cultus plerumque, quod ad apologeticam eruditionem attinet, parum idoneus videtur. Non scientifica sed simplici ratione agit de agitatissimis vulgo quaestionibus — «viejas objeciones contra la fe, propias de las tertulias de café de fin de siglo» (p. 22). «Las dudas y objeciones contra la fe que van a ser objeto de nuestro estudio, estas dudas elementales (tales como la invisibilidad e invidencia de la Religión, la más aparente que real escasez de fuentes históricas, la asimismo aparente oscuridad también histórica que envuelve algunas de las épocas más antiguas de la Iglesia, etc.» (p. 28).—

Ratio omnibus probanda omnique apparatu et pompa scientifica soluta ipsa merito, ut popularem opinionem sibi vindicet, sese jure commendat. Rem tamen auctor — sua modestia inductus — verbis velat et simulat, dum ait quaestiones, quibus ipse studet, in thermopolitis agitari easque a quolibet homine attingi facile posse, cum vere sint fructus ditissimi studii et laboris in rebus et argumentis apologeticis, quorum explicatio et enodatio virum in re sapientem prudentemque praebet.

CENSORINUS, C. M. F.

CICERO. — *Cicero on the Art of Growing Old*.

A Translation and Subjective Evaluation of the Essay Entitled Cato the Elder on Old Age by Herbert Newell Couch. Brown University Press Providence, Rhode Island and A. H. Stockwell, Ltd. Ilfracombe, England, July, 8, 1959.

Vel ipse libri titulus scriptoris propositum satis exprimit. Translatio nova est, et, quamvis, linguae et nostris moribus aptandi causa, non nihil aliquando amplificetur, ad verbum

tamen effecta dici debet, immo et litteraria; eo enim stilo sententiae confirmatae sunt ut interpretatio elegans facile judicari, ejusque superatio difficilis censi possit.

Textus abest; teubnerianum tamen secatur.

Totus dialogus in octo partes dividitur, unaquaeque opportune inscribitur, atque in eis cum nova dialogi persona vel disputatio inducitur, leviores tituli interponuntur. Post vero cujusque partis interpretationem, sub eiusdem titulis, commentarii sequuntur. In eis magna copia rerum suppetit professoribus ut explicationes amoenitate et doctrina plenas, easque, alumnis hujus temporis aptatas parare possint; adnotationes insuper copiosae insunt ut alumni minus docti intellegant quid Cicero sentiat, unde sententiam hauriat, ejusque sales ubi sint abditii. Verbum «subjective» quod est in titulo momentum habet, siquidem hi commentarii aliter apud nos confecti essent. Utinam hoc exemplum aemulationem in nobis excitet.

Breves tandem subsunt adnotationes quae locos et similia describunt.

Liber ergo, cum totus vernaculus sit, omnibus gratus erit, senibus certe pulchrum obsequium; litterarum vero doctis, multo magis.

EULOGIUS TEJERINA CANAL, C. M. F.

ARICI AZELIA. — *Tacito*. *Storie*, Dialogo degli oratori, Germania, Agricola. Unione Tipografica-Editrice Torinese, 1959, pag. 597.

Collectio haec a cl. viro Augusto Rostagni moderata, quae «intende adunare tutti i maggiori testi della letteratura latina» quaeque hactenus XIV grandia continet volumina, optima existimatione ornata et auctoritate lectoribus nostris sese praebet.

Constat hoc quintum corporis volumen prooemio quo beviter (pag. 9-26) et summatim (scriptorem Tacitum parvi esse crederes) exponuntur et ad Taciti opera ipsumque Tacitum spectantes attinguntur, quaestiones quae apud alios scriptores et maximi habentur et plurimas amplectuntur pagellas. En praecipuarum quaestionum ab auctore expositarum indiculus:

De uniuscujusque operis compositione tempore, de Taciti fontibus seu de scriptoribus illis (Vergilio, Horatio, Lucretio, Sallustio ceterisque) quos forsitan Tacitus imitatus sit, de textus fide, de orationis Tacitianae colore, id est de gravitate illa qua saepe usus est, de inconcinnitate seu «ruttura sistematica nelle diverse parti del periodo», de incondito et rudi Taciti sermone ex quo quaedam nascitur ut «ribellione ad ogni osservanza scolastica dell' armonia formale». Quae omnia ceteraque ad Taciti opera spectantia summatim, ut diximus, traduntur. Conversio in italicum sermonem (pag. 29-532), quae et fluida, et nitida est et jucunda, plurimis ad hoc notulis italicis ad historiam et geographiam pertinentibus ditata et aucta, in operibus a cl. viris gallico altero Henrico Goelzer (*Histoires*), altero Caesare Giarratano italicis (*Le Storie*) compositis nititur.

Opus totum copiosissimo de re historica et geographica indice (pag. 533-596) clauditur, ad illud consulendum et intellegendum utilissimo.

JESUS ARAMENDIA, C. M. F.

PENAGOS, LUIS, S. J. — *Gramática Española*.

Acomodada a 1.º y 2.º de Seminarios y Bachillerato, 1959.

Gramática Latina. 11.ª edición. 1959.

Gramática Griega. Acomodada para 1.º y 2.º de griego en Seminarios y 5.º y 6.º de Bachillerato. 4.ª edición, 1958 (*Bibliotheca Comillensis*), Editorial «Sal Terrae», Santander.

Cum tres totidem linguarum grammaticae ab uno eodemque auctore provenientes magno commodo et utilitati alumnis esse poterunt.

Grammatica hispanica ita exarata et ordinata est ut latina et graeca captu faciliores reddantur; in his ergo quaedam notiones omittuntur, quae in illa sunt quaerendae; in hispanica vero, ut auctor ipse asserit, sunt partes quae minus proprie tractantur, quo tamen aptius cum latina et graeca conveniat, quod, ut utile sane, ita indulgentiae scriptori tribuere expedit.

Maximam autem utilitatem habet quod auctor unus est, nam eandem semper nominationem grammaticam eademque fere nomi-

na, quod pueris praesertim commodum est, in tribus grammaticis invenias. Syntaxis praecipue, propria nominum designatione, simplicissima videtur et perspicua. Tamen in rebus grammaticis nuncupandis non nihil novitatis invenimus; nam modos illos psychologicos, realem dico, eventualem, potentialem, irrealem omittit, dicitque tantum orationes esse communes (reales et eventuales), potentiales, irreales (G. E. p. 114 et passim); orationes circumstantiales vocat alias cum temporum consecutione (G. E. 128 ss.) vel in constructione non ordinaria, —adverbium in hispanico sermone aptius praecedat adjectivo quam substantivo— (G. G. 143), alias in constructione ordinaria seu communi (G. G. 147; G. E. 131 et passim); et etiam in constructione indefinita (G. G. 152) i. e. subiectivus et optativus iterativus; nihil de optativo obliquo, qui in constructione cum indic. opt. includitur. De quibus doctores viderint... At in rebus nominandis non solum utilitati, sed etiam antiquitati et usui consulendum, ne indeterminatio nimia orietur aut confusio; praeterquam quod vocabula, quae ad humaniores litteras pertinent, quadam religione tenenda sunt.

Quicquid vero de nominum appellatione eorumque usu, certum est has grammaticas maxima claritate et simplicitate et facilitate gaudere quod tum ex accurata expressione evenit, tum ex multis quadris per synthesesim comprehensis, tum ex typorum compendiis quae in extremis pagellis contrahuntur. Praeterea Grammatica hispanica exercitationibus et locis scriptorum selectis ditatur; latina vero et graeca opusculis huiusmodi, separatim editis, locupletantur.

E. TEJERINA CANAL, C. M. F.

LIMET H. et RENARD R. avec la collaboration de A. Brosgol-Remy (et aliorum 8 scriptorum). *Guide Bibliographique pour les Professeurs de Langues anciennes dans l'Enseignement Moyen*. Fascicule 1, 1953-1958. A. Cl. Lg. Rue neuve, 59, Stavelot 1959.

Consociatio «Amis des Classiques de Liège» potius quam praesens litterarum cultusque veteris discrimen deplorare, maluerunt ita laborare ut quaedam saltem utilia eaque

perennia perficerent. Inter alia, hanc quoque utilissimam fecerunt rem: eorum librorum indicem seu catalogum confecerunt qui maximi momenti et alumnis et magistris esse possent. Non igitur omnes auctores libros de graecis romanisque rebus praebent, sed tantum quos utiles aestimant. Quare inter tot libros, 682 in hoc primo fasciculo numerantur, qui ita distribuuntur: I. «*Recueils bibliographiques*. II. *Encyclopédies et Dictionnaires*. III. *Ouvrages généraux (Géographie, histoire, idées, religion et mythologie cet.)*. IV. *Auteurs (latins, grecs, traductions)*. V. *Grammaire*. VI. *Vocabulaire*. VII. *Méthodologie*. VIII. *Matériel audio-visuel*».

Quod ad libros tibi allatos attinet, qui afferuntur optimi sunt, at non omnes optimi tibi numerantur cum res prudenti auctorum existimationi relinquatur. Fortasse et utile erit index eorum commentariorum qui vel latine scribuntur vel de rebus latinis graecisque agunt, ut *Palaestra* nostra, ut *Latinitas Vaticana*, ut *Acta diurna* anglica, ut *Vita Latina* gallica.

Speramus nos quam primum et alios huius operis utilissimi habere posse fasciculos. Qui emere cuperit sciat libellum 30 francis belgis constare eumque acquirere posse pecuniam mittendo «au compte de Chèques Postaux 2132.94 de M. Etienne EVRARD, Trésorier de L' A. Cl. Lg. 57 avenue Reine Astrid. TILFF (Belgique)».

J. SIDERA, C. M. F.

W. VAN RIJCKEVORSEL et CH. LAMBOTTE, S. J.
— *Le Latin en Cinquième*. Desclée de Brouwer, 1959, pag. 80.

In hoc fasciculo — paginis 80 constat — ad eos qui in latinitatis via primos gradus faciunt, destinato, colliguntur, ut in ipsa libri inscriptione significatur, praecipua illa vocabula quae saepius in latinis litteris verendis et in exercitationibus componendis, ab alumnis usurpantur (pp. 1-18), aliaque summam exponuntur quae ad pronomina, praepositiones, adverbia, conjunctiones, praeverbia et suffixa referuntur (pp. 19-30); index quoque proponitur copiosus (pp. 30-80) quo tria circiter millia vocabulorum continentur quae ad libros scholares vertendos et intelli-

gendos optime suppetunt. Ex quibus vocabulis quae principaliora putantur quaeque sunt desumpta ex «*Vocabulaire de base*» (Paris OEDL, 1952) a cl. viro M. Mathy collecta, litteris notantur nigris ut melius noscantur, meliusque memoriae mandentur. Post aliqua vocabula, parentesi inclusi inventuntur numeri qui ad Grammaticam Latinam a clarissimis J. Jansens et Van de Vorst (*Dessain, Liège*) exarata, referuntur, ubi alumni praecipua de verborum, declinatione, genere cetera inventent.

Fasciculus — ut Grammaticae Latinae complementum — ita est et conceptus et compositus ut alumnus nunc pedetemptim nunc firmus latinitatis viam ambulare possit. Fasciculum ergo auxilio et iuvamini magno pueris futurum speramus.

JESUS ARAMENDIA, C. M. F.

LUCREZIO. — *De rerum natura*, libro quinto. Commento e note di C. GIUSSANI e E. STAMPINI. Terza edizione aggiornata da Vittorio D'AGOSTINO. Loescher editore, Torino 1950, pag. 168.

Nemo est qui ignoret quanta sint opera doctrina referta, quantae sint etiam commentationes nostra aetate editae, ad exponenda et interpretanda quae Lucretius poeta «pollenti pectore» et voce in V operis sui libro, quod «*De rerum natura*» inscribitur, ceclnerit.

Opus tamen maximi momenti, idque maximi etiam ponderis, eruditione uberi repletum de 5.º Lucretii libro quod a clarissimis viris C. Giussani et E. Stampini conscriptum est, a Vittorio vero D'Agostino — in rebus Lucretianis maxime perito — nuper ad nostram aetatem optime est accommodatum.

Nobilissimus igitur vir Victorius, cum C. Giussani operi aliqua praecipua deesse animadvertisset, alia permutavit, alia vero addenda curavit, alia tandem omnino renovavit. Complevit quoque atque scienter locupletavit — alias in extremo libro addens novas notulas — commentaria illa quae a C. Giussani ad paginarum calcem afferuntur. Labor vero primus et, ut videtur, gravissimus a claro viro susceptus, fuit quidquid ad

criticam textualem refertur, nam «hanno preso una via diversa da quella tracciata dal Giussani, in quanto sie tenuto maggior conto della tradizione manoscritta...».

Ad quem laborem aggrediendum atque conficiendum consulit plurimique habuit opera critica praeclarorum virorum Josephi Martini, Germani, Alfredi Ernout et Leonis Robin Gallorum, et C. Bailey Britanni una cum optimis codicibus Laurentianis E. F. L.

Liber ergo in re optimus, summisque virtutibus cumulatus, maxime studiosis commendandus est.

JESUS ARAMENDIA, C. M. F.

STOLZ, GEORGE. — *Approach to oral latin*. Anhurst College. South Woodstock, Conn.

Georgius STOLZ hoc libello, cyclostilo vulgato, viam magistris aperit ut et facili et delectabili modo linguam latinam alumnos loquendo docere possint. Primum propositum aperit, deinde procedendi modum breviter evolvit quod ad sermones conserendos et quod ad vocabularium pertinet, denique exempla quaedam praebet quo modo pueri adolescentioresque erudiri hac in re possint. Praebet enim promptuaria parvulorum, imaginem vitae cotidianae, fabulas quaestiunculis et vocabulis explicatis ornatas, tirocinium Horatianum (quo primum carmen Horatii poetae latine simpliciter explicatur). Opusculum finitur eorum librorum recensione qui hanc loquendi viam produunt. Libri anglici, ut par est, plurimi recensentur. *Palaestram* nostram *Latinam* in Hispania unam novit auctor et *Nova et Vetera Miri* nostri. Maximo nobis laudi et decori fuerunt clari viri verba. At in posterum et alios libros hispanicos eum brevi censurum posse speramus.

D. GRAY, MASON and JENKINS, THORNTON. — *Latin For Today*. Gln and Company Ltd. 18 Bedford Row, London, W. C. I.

Jam inde ab anno 1934 M. D. GRAY et Th. JENKINS novam viam esse ingrediendam latinae linguae alumnis tradendae professi sunt. Immo et scriptis propugnauerunt et fieri posse monstrarunt hoc libro, quatuor voluminibus absoluto; «*Latin for today*», nunc septies

decies edito. Editionibus iteratis potius quam commendationibus libri utilitas et opportunitas demonstratur. Quam utilitatem conspicias ex ipso proponendarum rerum modo. Docendi ratio procedit rectissima via: a cognitis in incognita. Quantum fieri potest res antiquae cum recentioribus conjunguntur. Alumni discendi cupiditas incitatur necessitatis linguae latinae et utilitatis expositione: Lingua latina in hodierno linguae anglicae usu vivit vel manifesto vel occulte. Quare alumnus ipse per se multa invenire potest latina in anglico sermone. Singula capita rem antiquam evolvunt, in quam regulae et verba et omnia volvunt ut circum axim. Quod fit in quatuor voluminibus. Res amoene — etiam copiosis picturis — ante oculos enucleantur, in aliquo volumine etiam carminibus canendis...

Opus omnino commendandum.

Ipsi Editores calendarium anglicum latinum annum evulgant, in quo dies hodierno modo et veteri latino notantur, simulque praecipua rerum antiquarum memoria anniversaria revocatur. Quod calendarium simul delectat et instruit.

JACOBUS SIDERA, C. M. F.

PAOLI, HUGO H. — *Fabellae tres. Indorum Sapientia*. Bibliotheca scriptorum recentiorum. In Aedibus Felicis Le Monnier, 1954.

Nescio quando Bibliotheca scriptorum recentiorum, moderantibus Alfredo Bartoli, Hugone H. Paoli instituta sit, sed neque quot volumina in ea edita sint. Id unum scio, duo volumina, quae ad manus jam pridem venerunt, lepidissima esse atque pulcherrima.

Fabellae tres sunt: 1. *Asinus, bos, mercator praedives*, quae inter alia hoc docet: «homines, nisi deo quodam auxiliante, plus quam asinos sapere fas non est». 2. *de equo Prometheus culpante*, 3. *de regis filia pulcherrima*, fabella indica quae monet «ne nimis in re ulla, si quid cupimus, desudemus, cum fortuna, ut multis ex rebus colligi potest, plerumque soleat neglegentioribus favere». Scitis delineatis figuris fabellae illustrantur, quae animum movent vel risum vel admirationem.

Indorum Sapientia: 250 constat Indorum sententiis ubi clare perspicitur quantum illarum gentium mentis acumen et rei usus que cognitio. Lege omnes, omnes multi aestimandae, ut haec: «Non bene, libra, cujus arbitrio tam multa committuntur, officio fungeris tuo: graviora deprimis, leviora excollis». Cavendum tamen non omnes sententias sensu christiano imbui, ut ex. gr. 128, quam fortasse delevisse melius erat.

JACOBUS SIDERA, C. M. F.

FRAENKEL, EDUARD. — *Horace*. Clarendon Press: Oxford University Press. 1957. Price (in U. K. Only) 55 s. net.

Quamquam ex libri titulo veterum notiones quis expectare potest, tamen ea est ratione et perfectione opus elaboratum, ut novissimum prorsus exstet.

Libri major moles videtur quam pro paginarum numero, quod fit ex optima chartae nota. Quae vero dicam de ejus figura et specie, supervacanea iudicabis; etenim omnibus notum est quam venuste, quantoque lectorum plausu et delectatione Praela Clarendoniana libros edant. Splendida, aptissima, distincta sunt omnia; quo fit ut liber mera voluptate attractari legique valeat.

Haec profecto tam accurata impressio ipsum opus complet et commendat.

Propositum auctoris non est alium, ac qui exstant, ejusdem generis librum cum textu et translatione conficere; sed lectorum intendit ita instruere ut ipsa Horatii poemata intellegere, et librorum, quorum ea partes sunt, dispositionem et naturam perspicere possit. Neque vero consilium est monographias reficere aut repetere quas alii de Horatio paraverunt; existimat enim auctor intelligentiam poëseos esse optimam ad ipsum poëtam viam. Haec autem intelligentia in Horatio difficillior evadit tum ex poëtae ingenio et operis ratione, quorum momenta et adjuncta, causae et exemplaria, sunt omnibus partibus investiganda — idque auctor aggreditur summa eruditione —; tum maxime ex congerie scholasticae institutionis procedente tempore conservata, qua exonerari et mentem expediri ut poëta possit sincere audiri, difficillimum est.

At eruditissimus vir E. Fraenkel hanc de Horatio notitiam altiore nobis praebere conatus est, multis usus adjumentis tum antiquis cum recentibus, documenta latina et graeca et cujusvis linguae hodiernae referens. Ut tamen investigatio faciliior et accuratior esset non omnia Horatii opera pertractare opportunum visum est, sed selectionem tantum; haec tamen, cum admodum sufficiens sit, totum Horatium conspiciendum et perscrutandum praebet; ideoque liber eleganter solo verbo «*Horace*» inscribitur.

Jam vero, praeter alia in primis XIV pagellis, ordo capitum hic est, latine interpretatus: I. Vita Horatii (1-23); II. (Epodi (24-75); III. Liber I Saturarum (-173); IV. Liber II Saturarum (-153); V. Carminum libri I-III (-307); VI. Epistularum lib. I (308-363); VII. Carmen saeculare (-382); VIII. Epistula ad Augustum (389); IX. Carminum lib. IV (400-453); Indices: Generalis; Poëmata et loci explanati; Verba: latina; graeca (455-464).

Ex indicum conspectu apparet quanta scientia et rerum varietas libro contineatur. Liber certo non nisi eruditioribus, tironibus exclusis, confectus est; iisque, qui optimis litteris delectantur, jucundissimum erit; et vero qui de Horatio scribere statuerit, erit in posterum, si consulte procedere vult, omnino necessarius.

EULOGIUS TEJERINA CANAL, C. M. F.

THUMB ALBERT — SCHEERER A. — *Handbuch der griechischen Dialekte* Heidelberg 1959, Carl Winter — Universitätsverlag, p. XV + 436.

Operis ingentis, quo dialecti graecae tractantur, volumen alterum ante quinquaginta fere annos Albertus Thumb edidit; quam editionem plurimis locis subtiliter suppletam atque auctam Antonius Scherer iteravit. Hac arte grammatica praeter idiomata Graeciae occidentalis jam priore tomo tractata de dialectis agitur Graeciae centralis et orientalis, cui etiam Asia (minor) et insulae quaedam maris medii adnumerantur, ut Lesbos, Cyprus, Creta. Inquiritur igitur in dialectos Aeolidem, Arcadiam et Cypriam, Pamphyliam, Ionidem seu Iadem et Atthidem, dentque in Myceniadem. Adscribuntur autem

Aeolidi dialecto etiam sermones Boeotus et Thessalus et Lesbicus, qui multis ex partibus inter se congruunt, quamvis nonnullis locis idiomata dialecti Doridis suscepta sint. Atque primum quidem in hac ut in ceteris dialectis vetustissima litterarum monumenta perquiruntur, tituli scilicet conservati. Quarum inscriptionum loci allati, qui vix quicquam prosunt, si non apparet, unde sint deprompti, diligenter assignantur ab operibus recentioribus et praestantioribus hujus generis repetiti. Deinde quaeritur de ipsis auctoribus, quorum scripta potiora iudicio elegantiaque perpenduntur. Denique quid grammatici posteriores, praecipue Alexandrini, judicant, quantum id rei conducit cognoscendae, animadvertitur. Quo fit, ut singulae dialecti ab ortu usque ad occasum, quoad litterarum monumentis interdum lacunosus et mancus fieri potest, ante oculos legentium ponantur. Accedit, ut singulae proprietates pertinetur et elementa, quibus variae dialecti inter se differunt aut congruunt. Quae rationes summa qua potest diligentia delineantur. Nam vocabulorum structurae variae diversaeque pervestigantur, terminationes nominum substantivorum, formae verborum in tempora modosque flexorum. Accedunt adjectiva in adverbia vel in comparativum flexa, nomina numeralia variata, participia, conjunctiones, copulae copulationesque litterarum quarundam. Ias autem dialectus, id est dialectus Ioniae Asiae minoris, inde ab aetate Homeri carminibus epicis magis magisque aptata et adhibita usque ad medium, quod dicitur, aevum Byzantinorum, id est undecimum duodecimumve saeculum p. Chr. n. etiam atque etiam colitur. Verum Atticorum artificiosae orationi solutae per Platonem et Demosthenem cumulus allatus est. Eadem dialectus postea lingua communis evasit, unde Coene dicitur. Hac Novum Testamentum conscriptum est. Caesarum enim aetate dialecti Graecorum cunctae Coenae cesserunt.

Addita est brevis descriptio dialecti Mycenidis, quae tabulis fictilibus jam quinto decimo aut duodecimo saeculo a Chr. n. confectis conservata est. Tantum tabularum tria milia Cnossi in regia Minois cretensis inventa sunt, mille Pylis in Peloponneso, aliae non

paucae Mycenis, Thebis, Orchomeni, Eleusine, Tirinthe sunt erudratae. Exstant autem tabulae scripturae linearis A et B litteris designatae distinctaeque, cujus singulis signis syllabae signantur quaedam. Quas figuras scripturae linearis B anno 1951 Michael Ventris, architectus natione anglicus, primus interpretatus recte recognovit. Agitur ibi de dialecto graeca sermonibus arcadio et cyprico et aeolico cognata, sed praevia, quam viri rei peritissimi dixerunt Mycenidem seu Minóam. Verba vero scripturae linearis A graeca non esse videntur.

Haec omnia subtilissime via et ratione collata Antonius Scherer in libro, de quo agimus, digessit suis ipsis cognitionibus aucta. Ibi ergo cuncta commode conciseque in unum collecta invenias, in quibus rebus perscrutandis viri doctissimi nostrae aetatis maxime elaboraverunt. Praeterea ad singulas res facile reperendas quatuor indices subijuncti sunt, quorum primo singula argumenta nominaque propria continentur, secundo varietates grammaticae bene dispositae, tertio vocabula graeca, quarto verba mycenica.

Mirum autem est, quot commentationes academicae ibi memoratae saeculo transacto de his argumentis conscriptae sint. Ceterum rebus perscite tractatis diligentia sollertiaque typographi omni ex parte congruunt. Ob eas causas hoc opus singulare doctrina refertum, subtilitate compositum, ordine conspicuum cunctis commendatur comparandum.

CAELESTIS EICHENSEER, O. S. B.

MAZZARINO, SANTO. — *La fine del Mondo Antico*. (Il punto della conoscenza contemporanea). Aldo Garzanti Editore, Milano 1959.

Hujusmodi operis hoc propositum: hinc notiones et historiam «occasus Romae», eo nempe modo quo evoluta sunt, a saeculo II a Ch. ad nostra usque tempora, exprimere; inde hodiernam adhibere interpretationem ruinae aetatis antiquae, proposito iudicio, et solutionum et hypotheseum disceptatione.

Argumentum maxime cum horum temporum mente et cogitatione convenit. Brevioris quidem molis opus, magni tamen nuclei. Duas

in partes disperitur. Ita vero a clarissimo auctore in prima parte proceditur: 1. Prologus de duabus notionibus seu ideis antiquissimis: de Imperio universali et occasu civitatis universalis (pp. 9-26). 2. Finis temporis vel Imperii discrimen? (pp. 28-39). 3. «Inimici externi» et «Inimici interni» (pp. 40-54). 4. Judicium Dei tanquam categoria historica (pp. 55-76). 5. Finis Romae secundum humanitatis et litterarum renascentium cultores (pp. 77-94). 6. Constantinus, Julianus, Justinianus... (pp. 95-111).

In altera vero parte ita se habet rerum expositio: 7. Quaestiones religiosae (pp. 115-127). 8. Matrimonium in societate posteriore romana (pp. 128-146). 9. Mancipia absque familia (pp. 147-161). 10. Quaestiones oeconomicae: rus et civitas (pp. 162-172). 11. Nationes, «democratiae», libertas (pp. 173-180). 12. Quaestiones institutionales (pp. 181-188). 13. Occasus et continuitas (pp. 189-197). 14. Judicium de notione seu idea occasus (pp. 198-209). Bibliographia (pp. 210-211).

GEMELLI-ZUNINI. — *Introducción a la Psicología*.

Luis Miracle, Editor, Barcelona, Aribau, 179.

Magnum sane commodum illis qui animi disciplinae apud nos operam dant, allatum est, editione huiusmodi operis, inter alia longe principis, a clarissimo viro A. Gemelli, Rectore Officinae Psychologiae Experimentalis in Universitate Mediolanensi, exarati. Quod tanquam summa apparet diversarum scholarum de re psychologica, maxime inter se adhuc discrepantium.

Ex ipsa, si quid mei est iudicium, captum inscriptione jam animo perspicies voluminis momentum, nedum ex ipsius auctoris — nunc recens vita sanctissime functi — ubicunque terrarum fama atque aestimatione noti.

Post consentaneam de re praefationem (pp. 5-12) sic materiei ordo procedit: I. Psychologi et Psychologia (pp. 13-36). II. Quae partes in psychologia (pp. 37-65). III. Psychologia et Biologia (pp. 66-83). IV. Argumenta experientiae psychologicae eorumque qualitates (pp. 84-140). V. Actio seu activitas conscientiae et activitas inconscientis (pp.

141-190). VI. Actio seu activitas perceptiva (pp. 191-233). VII. Processus mnemonici (pp. 234-254). VIII. Affectuum status (pp. 255-294).

IX. Intellegentia et voluntas (pp. 295-336). De Psychologia in linguae studio (pp. 337-360). XI. Processus instinctivus (pp. 361-386). XII. Vita intellegens animalium (pp. 387-414). XIII. Ratio vitae humanae (pp. 415-444). XIV. Ratio vitae socialis (pp. 445-473). XV. Persona et quod ei est proprium. XVI. Quaestiones characterologicae (pp. 494-533).

Huiusmodi est libri tenor quasi uno in conspectu. Unicuique autem capiti selecta, ampla, recens bibliographia annectitur, complementi gratia. Nominum et materiarum index diligentia et arte dispositus. Conversio hispanica e lingua italica, a claro viro Ferdinando Gutiérrez maxima cura exarata est. Typographica denique dispositio, quod solet, maxime domum Editricem A. Miracle, decorat.

I. GONZÁLEZ, C. M. F.

BLANCO GARCÍA. V. — *La lengua latina en las obras de San Agustín*. Lección inaugural 1959-1960, Universidad de Zaragoza, 77 pgs. Zaragoza 1959.

Ratio seu indoles est harum lectionum, quae ineunte curriculo scholasti haberi solent, ut pauca de multis, non multa de paucis proferantur; brevi enim spatio et pagellarum et temporis penitus et uberius rem tractare magistri prohibentur.

Lucubratio, de qua modo verba facimus harum lectionum naturam subit. Tamen Dnus. V. Blanco García de latinitate in Caesaraugustana Universitate magister bene meritus, miram quasi synthesim augustiniani dicendi generis exaravit. En opusculi index I. Preliminares. II. Modelos literarios. III. *La lengua latina en San Agustín*: A) *Lexico, Morfología*; B) *Sintaxis*; C) *El periodo*. IV. *Crítica textual Augustiniana. Bibliografía. Conclusión*.

Arduus sane labor tot res tam paucis pagellis delibare; ideo rem tantum quasi adumbrare, non penitus tractare voluit clarus magister caesaraugustanus

CENSORINUS, C M F

SCHOLARES LINGVAE LATINAE COMMENTARII

Scripta mittantur ad Moderatorem: Conde, 2, BARBASTRO (Huesca)

Pretium ad ADMINISTRATOREM: Lauria, 5, Ap. 1042 - BARCELONA - 10

Constat in Hispania et America Hispanica: 20 pesetis; in Gallia: 2'50 francis; in Italia: 300 libellis; in Germania 2 marcis; in reliquis civitatibus: 0'50 dolaris.

ANN. VI — (FASC. IV) — N. 24

M. DECEMBRI

A. MCMLX

DE FLORIBUS

Quodam Solis die histrionum grex quinquagesimum ducis sui diem natalem celebraturi erant. Pridie itaque convenientes festum tali tamque peculiari modo agendum esse statuerunt ut de eo homines etiam centum annis post locuturi essent. Placuit etiam ducem caput floribus circumdare.

At cum jam autumnus esset, perpauca tantum flores erant iique carissimi. Cujus rei actores rationem habuerunt, jamque in eo res erat ut, cum nescirent quomodo flores emerent, incepto absistere vellent. Tum vero Marcus, unus ex iis, se id curaturum esse pollicitus est. Hoc statim inter omnes convenit deque ea re nullum deinde verbum factum est.

Postea, cum comoediam, quam in festis darent, discendi causa iterum repetiissent, omnes laeti domum discedebant praeter Marcum et Aulum, Marci amicum. Ille ad aedes nobilis cujusdam baronis tendebat. Baro flores valde amabat atque in hortis colebat. At forte fortuito hoc tempore peregrinatum abierat.

Allatis scalis et carro duo amici ad opus aggressi sunt. At subito vigil publicus eos interpellavit: «Heus vos! Quid noctu in alieno horto agitis?» inquit, «an florum furandorum causa?».

«Minime, minime», Marcus sine ulla perturbatione respondit. «E contrario, id agimus ut hisce floribus domum nobilis baronis exornemus».

«Nihilo magis per legem domum alienam noctu ornare licet!»

«Si ita est, facti me paenitet», Marcus inquit. «Age ergo, Aule, carro omnia rursus imponemus et proficissemur».

Quibus dictis factisque discesserunt. Vigil publicus contentus erat quod legi obtemperatum est itemque duo amici gaudebant quod omnia optime processerant.

Postridie ejus diei festum alacriter actum est at nemo praeter duos amicos et vigilem publicum, umquam scivit unde flores suppeditati essent.

Latine scripsit LEONIA KEMPS,
linguae latinae alumna

Ongelberg 16, Balen-Neet (in Belgio).

 Quod adeo in litteris latinis colendis proficisti, Leonia, admodum gaudemus, tibi et magistris qui animum tuum tanto studio et diligentia conformarunt et in rectam latinitatis viam induxerunt, ex animo gratulamur. (Moderator)

DUX VULPIUM

Animalium indolem cum natura hominum eorumque studiis saepe convenire novimus...

Ut fraterculi —dum parentes absunt— ad fores domus ludere solent, ita «Lili» ejusque soror —duae vulpeculae nitidis pulchrisque capillis contactae— ante cubile ludebant: humi volutabantur, laeta voce stridebant.

—«Te gallinam esse dixi, me autem esse patrem»: quae dum Lili profert barbulam humum usque demittit saltuque feroci in sororem incidit; in aëre conflagunt et humi labuntur.

—«Res magna, soror, mihi erat in primoribus labris..., sed tacebam. Dux noster mortuus est. At... frontem ne contrahas neve vultum mutes; plane non mentior. Superiore nocte matri ego patrem audivi dicentem: ...«et jactu perfido miser in terram decidit... Senatus vulpium, ut mos est a majoribus proditus, decrevit ut comitia fierent jussitque pronuntiarum illam vulpem fore nostrum ducem quae optimas secum adduceret praedas. Me igitur paucos dies ne expectetis»...

Et vulpes, ut pueruli, patrem unum omnium fortissimum judicaverunt optimumque inter venatores principem habuerunt... —«Principes, principes, erimus!»... et Lili summa gestiens exultatione haecque canens per densam silvam ingreditur.

Et re vera, vulpecula sororem non deceperat: Rex quidem mortuus erat, atque per montes, per angusta et praerupta praeconium Senatus vulpium personuit illam vulpem in concilio totius generis ducem electum iri, quae majora patrasset facinora et ita regiae potestatis dignior haberetur.

Vulpes, igitur, quae hanc gloriam avidissime appetunt, villas, domos vallisque pagos circum spectant dum suam virtutem demonstrandi occasionem nanciscantur.

Et singulis diebus novi pervulgantur rumores: hanc vel illam vulpem sua audacia ductam gloriosa morte periisse... Dum vero inter animalia exspectatio vel maxime animos commovet, gregatim caelibes, conjuges cum liberis ad locum constitutum conveniunt.

—«Quem putas ducem nostrum eligendum?»

—«Um! difficile quidem scitu; nam his temporibus insignia ferocitatis exempla in genere nostro exstant suntque socii clarissimis ornati virtutibus.

—«Tamen, ut ego mecum cogito, inter omnes sane praestat...: est enim intrepida vulpes, fulgure velocior... Hodie in hoc vertice montis apparet, cras totius vallis agricolas conturbat; aviaria vastat vel ferro bene praemunita; cum canibus etiam strenue congressa esse dicitur»...

Itaque suam quaeque sententiam prodit.

CONVENTUS VULPIUM. — Comitibus tandem congregatis omnium natu maximus orationem habet luculentam quam summa reverentia et plausu omnes excipiunt:

—«Cum nos omnes, nobilissimi fratres, ad creandum generis nostri principem congressi simus, vos certiores facio una mente patribus visum esse «hanc» vulpem et genere et factis claram, dignissimam esse quae regalem potestatem et officia suscipiat. Estne aliquis vestrum qui aliter sentiat aliamque vulpem

proponat hujus regalis dignitatis bene meritam?»...

Quod Lili ejusque soror, quae in conventu sunt, aegre ferunt..., sed e vicina silva pater velociter egreditur...

«Ego!»... et vulpes majestatem in vultu vigoremque in oculis prae se ferens accedit: procero corpore atroque pilo praeter ceteras vulpes praestans, pedibus unguibusque potens inter vulpium ordines arrogans progreditur... Undique sanguine manat, plagae sulcique cruenti in pelle emicant; per viam, quam vulpium turba admiratione et stupore plena illi faciebant, elato capite firmoque pede procedit et ante senatus majores consistit.

— «Ibam ego prima luce per montis declivia prope vallem obscure quidem et caute ne canibus proderer, laeto tamen animo, quia magna virtute eximium patraveram facinus, cui par nullum majores nostri fecerunt, Gallinarium enim invaseram ferreis totum clatris contextum. Pro sancte Juppiter! nullum unquam ita munitum videram! Sed laborem aggressus sum multumque sudavi...; tandem per

tecti rimam intro irrupi atque stragem feci maximam.

Ibam igitur, his peractis, obscura luce, cum latrare audivi gregem canum qui mihi ut strepitus aquae alte cadentis videbatur. Statim quid ageretur intellexi et vulpem extemplo vidi fessam, quam feroces insequerantur canes, jamque tota salutis spes, pro misera vulpecula! evanescebat, nam parum in via progredi viribus destituta poterat... Omnem tunc ego exui animi haesitationem et canes ferociter sum aggressus. Ungues et dentium robora diu in pugna me sustinuerunt. Sed ubi victoriam incertam vidi, prudenter evasi..., et velocior canibus per montes ascendi...»

— Euge, euge! macte virtute vulpes!»... Et magnus in conventu fremitus strepitusque fit, omnesque hunc virtute et audacia socium sibi duce[m] totiusque generis principem deposcunt...

J. A. SALINAS URRRA, C. M. F.

Primi Cursus in Lyceo alumnus

Sancti Dominici Calceatensis.

DE GENTIS FABIAE

Romani incursionibus Vejentium vexabantur. Tum Fabia gens senatum adiit; Fabius consul pro gente loquitur: «Assiduo magis quam magno praesidio, patres conscripti, bellum vejens eget. Hoc bellum privato sumptu gerere nobis in animo est. Vos alia bella curate, Fabios hostes Vejentibus date». Gratiae ingentes ei a patribus actae sunt.

Fabii postero die arma capiunt. Consul paludatus signa ferri jubet. Nunquam exercitus neque minor numero neque clarior fama et admiratione hominum per urbem incessit. Sex et trecenti milites, omnes patricii, omnes unius gentis, ibant unius familiae viribus vejenti populo pestem minitantes.

«Eant fortes et felices! Incoepa dii fortunent! Consulatus inde ac triumphos, omnia praemia, omnes honores reditu sperent!» Ita turba quae favore et admiratione stupens Fabios sequebatur, clamitabat simul atque cum Capitolium arcemque et alia templa praeteriret, precabatur ut dii illud agmen faustum atque felix mitterent et sospites brevi in patriam restituerent.

Cum ab urbe profecti essent, ad Cremeram flumen perveniunt. Is locus ad communiendum praesidium opportunus visus est. Non modo ad hoc praesidium tutandum Fabii satis erant, sed tota regione qua tuscus ager romano adjacet, hostes populationibus vexarunt. Quod Vejentibus acerbum indignumque visum est; inde consilium inierunt insidiis ferocem hostem captandi.

PRO PATRIA CLADE

Fabii, quorum audacia multo successu creverat, cum passim agros popularentur, pecora velut casu inveniebant, quae quidem a Vejentibus eis obviam ad illecebras missa erant; agricolae agros relinquebant militesque saepius simulato quam vero pavore fugiebant. Jamque Fabii adeo contempserant hostem ut sua invicta arma crederent non sustineri posse.

Usque eo haec spes provexit Fabios ut quondam, cum pecora conspexissent procul a Cremera, magno campi intervallo, quamquam hostes armati rari apparebant, decurrerent. Cum insidias circum ipsum iter locatas improvidi, effuso cursu, superassent, ut raperent pecora, subito Vejentes ex insidiis consurgunt Fabiosque undique circumdant.

Romani, coeuntibus Etruscis, jam continenti agmine armatorum saepti, in unum locum se omnes inclinaverunt et corporibus et armis cuneo viam ruperunt. Duxit via in editum leniter collem. Inde primo restiterunt; jam victuri erant Fabii, ni nonnulli Vejentes jugo circummissi in verticem collis evasissent; quo superior rursus hostis factus est.

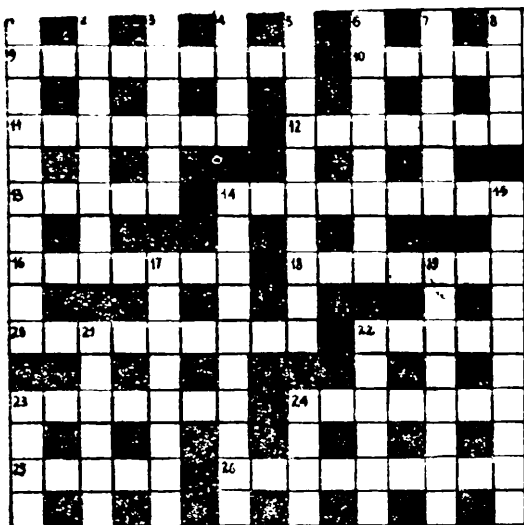
Fabii omnes caesi sunt, praesidiumque expugnatum; trecenti sex armati perierunt. Unus, prope puer aetate, Romae relictus, stirpem gentis Fabiae propagavit, dubiisque rebus populi romani saepe domi bellique maximum fuit auxilium. Q. Fabius Cunctator qui Hannibalis impetus cunctando fregit.

AENIGMA EX EPICO CARMINE OVIDII COMPOSITUM

Fortasse, care lector, non videris tibi versus latinos posse componere.

Dimidium facti qui coepit, habet!, ut ait Horatius noster. Si vis hoc aenigma solvere, lege id carmen Ovidianum cui index est «Mutatae Formae». Si vestigiis a me datis bene usus eris, facile, ut opinor, verba quae desunt reperies.

IN TRANSVERSUM:

9. Isti, Paraeronium... —que arva Pharonque — Quae colis. (*Aegyptia*)
10. Illic et Tyrium quae purpura sensit... — Textitur. (*vas*)
11. Mox etiam fruges tellus... ferebat. (*expers aratri*)
12. Et moveo... Priamoque Antenora junctum. (*regem infelicem*)
13. Avertens faciem 'procul, a! procul...' dixit — Di pellant. (*signa divina*)
14. Quam commune mihi genus et... origo, — Deinde torus junxit. (*a patruo orta*)
16. Nunc huc, nunc illuc, .. nubis aquosae — Fertur. (*more*)
18. Et deus humana lustris sub... terras. (*forma*)
20. Populifer... et inquietus Enipeus. (*flumen*)

22. Cujus et Haemonio marcentia guttura, cultro... et exiguo maculavit sanguine ferrum. (*transverberavit*)

23. Impiger umbrosa... constitit arce (*montis bicipitis*)

24. ...ense caput, quod protinus incidit arae. (*decollat*)

25. Raptosque... armatosque unguibus ursos — Vitat. (*praeclaros custodes ovium!*)

26. Ipsa tuis manibus... nata sub umbra — Mollia fraga leges. (*memorosa*)

IN PERPENDICULUM:

1. At pater... ingentia moenia caeli — Circuit. (*Jupiter dicitur*)

2. Est locus...; Pheneon dixere priores. (*in regione Peloponnesiaca*)

3. Paulumque... (*finis versus; post breve tempus*)

4. ... que res, subito media tenus exstitit alvo. (*miranda*)

5. Donec... medio de gurgite vates. (*hic vates est Orpheus*)

6. Lux aeterna mihi... — que fine datur. (*orba*)

7. Sanctius his... mentisque capacius altae. (*homo dicitur*)

8. Dixit et aptato pectus mucrone sub... — Incubuit ferro. (*infimum*)

14. ...petit Titanidos atria Circes. (*portentifica*)

15. ..aderam fati crudelis opemque — Non poteram tibi ferre. (*testis*)

17. Orabam veniam et... fatebar. (*deliquisse*)

19. Aut inhumata premunt terras aut dantur in altos — ...rogos. (*sine dotibus*)

21. Non genetrix... tibi est sed inhospita Syrtis. (*Agenore nata*)

22. Nomen epops volucris, ..armata videtur (*ora vel caput*)

23. Quaeque... posita est glaciali proxima Serpens (*vertici cuidam*)

24. Neve... cessent, odium cum conjuge falsum — Phastas adstimulat. (*fraudes*)

HERBERTUS H. HUXLEY
ex Universitate Mancuniensi

MISCENTIS UTILE DULCI...

○ CALLIDITATEM!

Adulescens litterarum studiosus tarde mane e lecto surgere solebat. Matri tarditatem vituperanti respondit sese cotidie duas mulieres ad lectum venientes videre et coram se litigantes audire: Sollicitudinem scilicet et Pigritiam. Illam adhortari ut stato tempore surgat et res agat; hanc ut diutius in lecto propter frigus quiescat. Instare et addere non semper studiis esse vacandum. Itaque, mater, cum cotidie mane hae duae inter se contendant et disputent, ego velut iudex utramque partem libenter audio et in lecto molliter quiesco. Ita fit, ut sero surgam. Nam finis litis exspecto. ○ calliditatem!

N. Mangeot, S. J.

QUIDAM HOMO GARRULUS

Quidam homo garrulus se optimum venatorem praedicabat, sed raro venatum domum afferebat quod e manibus evaderet.

Quodam die amicum ad venationem invitavit, sed ne famam (si qua erat) amitteret, praecipit amicum cuniculum emere et in venationis loco ad vitem ligare.

Ubi ad vineam pervenerunt, venator ad amicum: «Tace, inquit, lepus adest», emisitque glandem qua ligamina fracta sunt, et... cuniculus fugit.

J. E. MUÑOZ,

Castro Urdiales

V.º C. alumnus

INEUNTE HIEME

Quid tu faceres si nix caderet?

—Induerem rusticam lacernam.

—Bene. Et si iterum nix caderet?

—Aliam super illam induerem rusticam lacernam.

—Optime. Quid si copiosior caderet nix?

—Tunc super illas aliam rusticam lacernam induerem.

—Optime se habet. Sed unde tu illas lacernas educeres?

—Et tu unde tot nives e caelo cadere facies?

J. Beltrán. V.º alumnus

Barbastri.

ALUMNORUM EPISTULAE

Josephus Latorre suavissimo
Carolo fratri, s. p. d.

Puerulus Deus, tibi maxima et copiosissima dona concedere dignetur his diebus.

Mihi epistolae Latinae, quas tu ad «Palaestram» misisti, multum placuerunt; scribere ad puerum Germanum opto. Germanorum Magister, Patri Mirio amicus, aliquos, qui cum discipulis suis epistulare commercium inire velint, postulavit. Ego causa linguae Latinae ediscendae, tibi meum protuli consilium. Quid tibi videtur?

—Vale.

Alabonae.

Carolus Latorre suo Josepho
fratri, s. p. d.

Lingua Latina optime uteris, frater, qua de causa et magistros tuos laudo. Viam prosequere inceptam. Sive de necessitate sive de utilitate linguae nostrae dubitant nonnulli, tu autem qui eam assecutus es, pulchram, jucundam, utilem novisti. Superius conscende neque tibi sufficiat, verborum tantum congerie potiri, sermonis medullam si attigeris, paucis post mensibus gaudebis et delectaberis, nam scriptorum mentem intelleges ac penitus capies.

Nihil amplius habeo quod dicam. Vale.

PALAESTRA LATINA

Index rerum atque scriptorum

a. 1959 et 1960

Disputationes praecipuae

1959. — *Pizzardo*, De lingua latina rite colenda, 1.

J. Mir, Adnotationes, 5.

Ae. Orth, Notae criticae in scriptores Latinos, 20.

Joannes XXIII, Primus conventus ex omnibus nationibus studii Ciceronianis provehendis, 65.

N. Mangeot, De Marco Aurelio pietatis magistro, 67.

N. Mangeot, De Olympiis, 31.

Ae. Orth, Notae criticae in scriptores Latinos, 75.

A. Guercio, Mater Caeciliae, 94.

J. Ijsewijn, Carmina Eberlana, 129.

J. C. Schoenberger, Tertium atque ultimum de linguae Latinae usu, 135.

N. Mangeot, Quid Plato de anima post mortem senserit, 137.

Ae. Orth, Lucretiana 1959, 139.

J. Jiménez, Latina lingua communis sit inter doctos homines, 189.

J. Mir, Iterum de faciendis novandisque verbis Latinis, 203.

Ae. Orth, Lucretiana 1959, 209.

1960. — *J. Jiménez*, De ratione et via ad communem linguae Latinae usum, 1.

J. van der Besselaar, Philologiae oratiuncula de bonis litteris sedulo colendis, 12.

L. M. Sansegundo, De varia M. T. Cicero- nis epistularum inscriptione, 34.

C. Eichenbeer, Quod praeceptum ei sit observandum, qui vult scribere Latine, 65.

N. Mangeot, Aeneas in Orcum descendit, 75.

Ae. Orth, De Galeno Pergameno, 86.

G. B. Beach, Plura de Latina lingua inter doctos communi, 94

Ae. Orth, De Ciceronis Logica, 129.

N. Mangeot, De Nymphis et Musis, 139.

Card. Antonius Bacchi, 193.

N. Mangeot, De C. Tacito optimo rerum scriptore, 195.

Ae. Orth, De Ammiano Marcellino, 199.

B. Actensis, Cur sermo Latinus in usum redigendus sit, 207.

Narrationes et fabellae

1959. — *J. C. Schoenberger*, Nuntius Suebicus, 71.

J. Aramendia, Nuntia varia accipite, pueri, 154.

M. Molina, Duo eadem via mendici, 218.

J. Mir, Relationes loci, 222.

Carmina

F. R. Aloise, Nausicaa, 25.

J. Matteocci, Maria, 88.

M. Paolillo, Quam mox?, 89.

A. Guercio, Sacra aera personant, 155.

A. J. López, Admonitio, 156.

N. Mangeot, Coemeterium, 157.

R. Avallone, Ex stellis tu descendis, 158.

J. Morabito, Minois Aemulus, 214.

J. Fábregas, Dilectis Dei, 226.

1960. — *J. Eberle*, Ad poetas, 19.

F. Aloise, Thynnorum piscatio, 20.

M. Paolillo, *F. Aloise*, Portus, 80.

J. Ijsewijn, Carmina Latina ex Unione Sovietica, 143.

J. Ijsewijn, Hippolytus Galante. De Vita sua I, 147.

- R. Sarmiento*, *Ad Amicum*, 149.
J. Matteocci, *Via Crucis*, 151.
R. Avallone, *Orat Puella*, 153.
J. Bruno, *Olympia*, 210

Epistularum inter socios commercium

1959. — *J. Ijsewijn*. - *Mir, Avenarius*, 98.
J. Ijsewijn. - *Mir*, 159.
 1960. — *M. M.*, *Eclogariorum curator*,
Epistularum eclogariorum, 23; *Sociorum quaestio-*
nis et epistulis responsa dantur, 25, 27.
J. Ijsewijn. - *J. Mir*, 26.

Nova et Vetera

1959. — *J. Mir*, *Surrectio matutina*, 35.
 De tabaco I, 81.
 De tabaco II, 144.
 1960. — *J. Mir*, *Dactylographum*, 28.
Schola, 97.
J. Mir. - *J. Holzer*, *Iterum de «Tabaco»*,
 154.
J. Mir, *Summus sum birotarius...*, 215.

Per Orbem

1959. — *J. Sidera*, 40, 103, 161, 229.
 1960. — *J. Sidera*, 37, 103.
M. M. 171,

Collectanea

1959. — *J. Sidera*, 164.

Dialogi

1959. — *L. M. Sansegundo*, *De macle et*
pinguedine corporis, 33.
M. Molina, *Nisus et Euryalus*, 149.

Nuntia Varia

1960. — *J. Aramendia*, 169; 214.

Bibliographia

1959. — *Brink*, C. O., *Latin Studies and*
the Humanities, 46.
Enciclopedia «Estudio y Concurso». *Dic-*
cionarios completos especializados, 46.
Babbit, F. C., *Plutarch's Moralia*, 46.
Ripert, E. *Ovide: Les Tristes. Les Pontif-*
ques, 47.

Titmus, R. M., *The Social division of*
Welfare, 47.

Von Rubin, B., *Prokopios von Caesarea*,
 47.

Sciacca, M. F., *El hombre, este desequili-*
brado, 48.

Pire G., *Stoicisme et Pédagogie*, 48.

Krahe, H., *Germanische Sprachwissen-*
schaft: I Einleitung und Lautlehre; II Formen-
lehre, 48.

Berdiaev. N., *Autobiografía Espiritual*, 49.

Certamen Capitolinum VIII MDCCCC-
LVII, 49.

Speranza, F., *Commento mitologico inedi-*
to all'Achilleide di Stazio nel cod. napoletano
IV, 49.

M. Paolillo - *F. Aloise*, *Maxima rerum: Ro-*
ma, 50.

Dtez del Corral, L., *La función del mito cla-*
sico en la literatura contemporánea, 50.

Penagos, L., S. J., *Gramática Griega —*
Ejercicios, 50.

Ayuela, J., S. J., *Florilegio Latino*, 51.

Serafini, A., *Studio sulla Satira di Giove-*
nale, 52.

Drexler, H., *Hexameterstudien V und VI*,
 51.

Koch, A., *Sancho*, A., *Docete*, 52.

Georgin, Ch., *Dictionnaire Grec-Français*,
 52.

Lurquin G., *Mathésis. Manuel de culture*
grecque, 52.

Steidle W., *Sueton und die antike Biogra-*
phie, 110.

Rose, H. J., *Griechische Mythologie*, 110.

Paoli, H. H., *Ciceronis filius*, 111.

Errandonea, I., S. J., *Sófocles: investigacio-*
nes..., 111.

Br. A. Anthony Moon, T. LXXXVIII. *The*
De natura boni» of St. Augustine, 112.

O'Reilly, M. V., T. LXXXIX: *St. Aurelii*
Augustini De excidio urbis Romae sermo, 112.

Liguori, G. Müller, O. F. M., T. XC: *The*
«De haeresibus» of St. Augustine, 113.

Lesousky, A., T. XCI: *The «De dono per-*
severantiae» of St. Augustine, 111.

Conway, M. G. E., *Thasci Caecili Cypriani*
«De bono Patientiae», 113

Niermeyer, J. F., *Mediae Latinitatis lexicon*
minus, 111.

- Stégen, G.*, Les Épitres Littérales d'Horace, 4.
- Rodríguez Brasa, S. S. J.*, Stilística latina, 114.
- Carro - Flórez, E.*, Prosodia et Ars metrica latina, 114.
- Vera, P.*, Prudenzio: Le Corone, 115.
- Vilemain, P.*, Confessions de Numida, 115.
- Guaglianone, A.*, Aviani «Fabulae», 115.
- Oliver, B.*, El legado de Cicerón, 116.
- Koskenniemi, H.*, Studiem zur Idee und phraseologie des griechischen Briefes bis 400 n. Chr., 116.
- Monaco G.*, Il libro dei ludi, 116.
- Oscar U.*, Iscrizioni Pompeiane. La vita publica, 117.
- Domeniconi, A. - Gnauck, B.*, Come si dice? 117.
- Gentile, P.*, Il genio della Grecia, 118.
- Renucci, P.*, Dante, 118.
- Poncelet, R.*, Cicerón traducteur de Platon, 118.
- Pareti, L., Funaioli, G., Valori, A., Borda, M.*, Cato Giulio Cesare, 119.
- Beuagraud, J., Laguerre, G., Simon, S.*, Decouverte du Latin par les civilisations mediterraneennes, 120.
- Lancelot, C. Cheppard*, Don Bosco, 120.
- Atti dell'Accademia Propeziana del Subasio - Assisi, 167.
- Ovide*, Les Tristes, Les Pontiques, Ibis, 167.
- Goette J.*, Vergil - Aeneis und die Vergil Viten, 167.
- Hjalmar F.*, Griechisches Etymologisches Wörterbuch, 168.
- Lekeux, M., O. F. M.*, El arte de orar, 168.
- Universtà di Genova, Serta Eusebiana, 168.
- Vox*, Diccionario enciclopédico compendiado, 169.
- Schökel, L. A., S. J.*, La formación del estilo, I. del alumno, 169.
- Rey, J. S. J.*, Preceptiva literaria, 170.
- Arvanti (Auer Wilhem)*, Carmina Selecta, 171.
- Rey, J., S. J.*, Verbum Dei, 171.
- Ott, L.*, Manual de Teología Dogmática, 171.
- Copleston, F.*, Filosofía contemporánea, 172.
- Todd, J. M.*, Las fuentes de la moral. Symposium católico, 172.
- Curotto, E.*, Dizionario della Mitologia Universale, 172.
- Soltero González, C.*, El «Apéndice Virgiliano», 173.
- Blanco Freijeiro, A.*, Arte Griego, 173.
- Laloup, J.*, Bible et classicisme, 174.
- Amado, A.*, Materia y forma en poesía, 1. 4.
- Couton, G.*, Corneille, 175.
- Junquera, S., S. J.*, Esquemas y Ejemplos,
- Cataudella, Q.*, La novella Greca, 176.
- Paoli, U. E.*, Il latino maccheronico, 176.
- Delannois, M.*, Virgile. Le Chant VI de l'Eneide, 238.
- Gansiniec - Parandowki - Morstin*, Teofilakt Symokatta Listy: Teofilact Simocattae epistolae, 238
- Volckrinzer, J.*, Lexicum latinum gallicum ad pharmacopoeas redigendas, 238.
- Eberle, J.*, Laudes, 239.
- Afro Terencio. P.*, Comedias: La Adriana, 240.
- Mgr. C. Cerfaux et P. Houssiau*, L'Antiquité. - Le Proche Orient, 240.
- Michaux, M. et Housiau, P.*, L'Antiquité - La Grece, 240.
- Michaux, M. et Loonbeek, R.*, L'Antiquité - Rome, 240.
- Certamen Capitolinum VIII MDCCCC-VIII, 241.
- Lyn, P.*, La exploración del fondo del mar, 242.
- Tilmont J.*, Atlas Classique, 242.
- San Juan Crisóstomo*, De la vanagloria y de la educación de los hijos. Homilia sobre Job, 243.
- Wilhem - Brandenstein - Manfred Mayrofer*, Antiguo Persa, 243.
- Bizos, M. et Desjardins*, Cours de thème latin, 243.
- Jung... C. J.*, El Yo y el inconsciente, 244.
- Terenci Afer*, Comédies, L'Eunuc; Formió, 244.
- IN OPERCULIS;
- Anthologia Graeca. - Band II, et Band III.
- Seneca, L. A.*, Questions naturales.
- Papini, E.*, Silves I; v. II.

- Vergili Maro, P.*, Bucòlques.
- Pindar, Odes, Volum I: Olímpiques.*
- Haering, B.*, Fuerza y flaqueza de la Religión.
- Ballotto, Fr.*, Platone, Apologia di Socrate.
- Drinkwater, F. H.*, Histories Catequísticas.
- Maas, P.*, Textkritik.
- Olivier, Turpin*, Méthode latine.
- Shakespeare, W.*, Romeo i Julietta. Otel. Macbeth.
- Plató, Diàlegs: Menó. Alcibiades*
- Pernot M.*, Le latin au B. E. P. C.
- Lazzarini, A.*, Juan XXIII, Angelo Giuseppe Roncalli.
- Schreyer, L.*, Inés y los Hijos de la Loba.
1960. — *Toffanti, G.*, L'Arcadia, 36.
- Sobejano, G.*, El epíteto en la lírica española, 41.
- S. Agustín, La Ciudad de Dios. Libros III-V*, 42.
- Recherches Augustiniennes, 42.
- Calloni Cerretti, G.*, Tertulliano: Vita, Opera, Penstero, 42.
- Altheim F.*, Roemische Geschichte, 43
- Barini, C.*, Ornatus multibris. I gotelli e le antiche romane, 43.
- Salvatore A.*, Studi Prudenziáni, 43.
- Apollonio Rodio, Le Argonautiche*, 44.
- Coseriu, E.*, La Geografia lingüística, 44.
- Coseriu, E.*, Logicismo y Antologismo en la gramática, 44.
- Zannier, G.*, Ensayo paleográfico sobre las abreviaturas latinas de la edad romana, 44.
- Beckby, H.*, Anthologia graeca, 45.
- Pindar, Odes. Volum II. Olímpiques*, 45.
- Martín, A.*, Enciclopedia del idioma, 45.
- Lexicon mediae et infimae latinitatis Polonorum, 46.
- Leglise P.*, Une oeuvre de précinéma, L'Énéide, 46.
- Martínez Márquez, E., S. J.*, Vigencia del Ratto Studiorum de la Compañía de Jesús, 47.
- De Romilly, J.*, La crainte et l'angoisse dans le théâtre d'Eschyle, 48.
- Pighi, G. B.*, I ritmi e i metri della poesia latina, 48.
- Freire, A., S. J.*, Retroversão latina, 48.
- Lucrezio, De rerum natura*, 49.
- Paoli, U. E.*, Vita romana, 49.
- Staudinger, J.*, La vida eterna, misterio del alma, 50.
- Speranza, F.*, Per la tradizione testuale e scolastica dell'Achilleide di Stazio, 50.
- Speranza, F.*, Note sulla Cronologia di Pintio Stazio, 50.
- Bornemann, Lateinische Sprachlehre*, 51.
- Bornemaan, Lateinisches Unterrichtswerk*, 51.
- Traval y Roset, M., S. J.*, Prodigios eucarísticos, 51.
- Valsa, M.*, Marcus Pacuvius, poète tragique, 52.
- Tucidides, História de la guerra del Peloponès*, 52.
- Sófocles, Tragédies: Edip Rei. Atax*, 52.
- Brandestein, W.*, Griechische Sprachwissenschaft, 52.
- Noiville, R.*, La première année du latin, 107.
- Lamaison, J.*, Grammaire latine, 107.
- Pereira, S. B.*, Sub Athenarum caelo, 107.
- Ovidius Naso, P.*, Heilmittel gegen die Liebe, Gesichtspflege, 108.
- Ricciotti, G.*, La Bible et les découvertes récentes, 108.
- Motta, S.*, Traduciamo insieme, 108.
- Pettazzonni, R.*, L'Essere supremo nelle religioni primitive, 109.
- Pernot, M.*, Le latin au B. E. P. C., 109.
- Rousselet, M.*, Grammaire élémentaire du latin, 109.
- Rousselet, M.*, Exercices latines, 109.
- Von Wartburg, W.*, Von Sprache und Mensch, 110.
- Montoliu, M.*, Les quatre grans cròniques, 111.
- Busch, W., Paoli, Fabellae pueriles*, 111.
- Busch, W., Paoli, Maximi et Mauriti malfacta*, 111.
- Roger, G.*, Manuel de latin, 111.
- De Kisch., F. et M.*, Manuel de latin, 111.
- Roger, G., F. et M. de Kisch.*, Grammaire latine de basse, 111.
- Marthy, M.*, Carnet de vocabulaire latin, 112.
- Camps Sarró, F.*, Manual de gramática española, 113.
- Eberle, J.*, Interview mit Cicero, 113.
- Hano, A.*, Langue latine, 113.

- Sófocles*. Las siete tragedias, 114.
Galiano, El descubrimiento del amor en Grecia, 115.
Büchner, K., Humanitas romana, 115.
Eisenhut, W., Dictys cretensis, 115.
Wiesthaler, F., Die Oratio Oblitua als Künstlerisches Stilmittel in den Reden Ciceros, 116.
Schwartz, E., Gesammelte Schriften, 172.
Paoli, U. E., Cane del Popolo, 172.
Pighi, G., La poesia religiosa romana, 172.
Eberle, J., Lob des Lateins, 173.
Tácito, Vida de Julio Agrícola, 173.
Comillas. Estilística latina, 173.
Perri, F., Nel paese dell'ulivo, 174.
Fortina, M., Epaminonda, 174.
Treu, Archilochos, 174.
Tacitus, Historien, 175.
Rohlf's, G., Manual de filología hispánica, 175.
Prudenzio A. Cl., Cathemerinon, 175.
Valeri Marcial, M., Epigramas, 176.
Séneca, L. A., Qüestions naturals, 176.
Bilinski, B., Accio ed i Gracchi, 176.
Portalupi, F., Il futuro predicente latino, 176.
Fortalupi, F., Sulla corrente rodiese, 176.
Sant' Ambrogio, De Fuga saeculi, 177.
Doria M., Interpretazioni dei testi micernei, 177.
Milano, E., Come ti chiami?, 177.
Menge, H., Lateinische Synonymik, 177.
Adro, X., Cara a cara, 178.
Carlo del Grande, Phorminx, 178.
Virgilio, Le bucoliche, 178.
De Lacroix, M. J., Albius ou L'expédition d'un officier romain en Gaule, 179.
Andreani, M., Temi svolti di latino, 179.
Ferrero, L., Letteratura latina, 179.
Amedeo, M., Pompei ed Ercolano, 180.
Foucault, J. D., Pratique du latin, 180.
Clarac, P., La Fontaine, 180.
Hjalmar, F., Griechisches etymologisches Wörterburg, 181.
Oerberg, H., Lingua latina secundum rationem naturae explicata, 181.
Rosemblat, A., Ortega y Gasset: Lengua y estilo, 181.
Boletín de Dialectología Española, 181.
Eberle, J., Stunden mit Ovid, 182.
Braceland, F., Fé, Razón y Psiquiatría moderna, 182.
Nauton, P., Atlas linguistique et ethnographique du Massif Central, 182.
Perret, J., Le verbe Latin, 183.
Koch, A., S. J., La vida de Perfección, 183.
Fischer, H., Introducción al «Catecismo católico», 184.
Bolgiani, F., La Conversione di S. Agostino, 184,
Krefeld, H., Die Gedichte des Archipoeta, 234.
Pérez, R. S. J., El concepto de filosofía en los escritos de Platón, 234.
Eisenhut, W., Die Lateinische Sprache, 234.
Carrozzi, L., Latinitas christiana, 235.
Ernst Heimeran und M. Hofmann, Antike Weisheit, 235.
Platón, Phaidon, 235.
Cicero, M., Tullius, Atticus-Brüder, 235.
Creus Vidal, L., Introducción a la Apologetica, 236.
Cicero, Cicero on the Art of Growing Old, 236.
Arizi Azeli, Tacito, 256.
Penagos, L., S. J., Gramática Española, 237
Limet H. et Renard R., Guide Bibliographique pour les Professeurs de langues anciennes, 237.
W. Van Rijckevorsel et Ch. Lambotte, S. J., De latin en Cinquième, 238.
Lucrezio, «De rerum natura», 238.
Stolz, G., Approach to oral latin, 239.
D. Gray, Mason and Jenkins, Thornton, Latin for Today, 239.
Paoli, H., Fabellae tres. Indorum Sapientia, 239.
Fraenkel, E., Horace, 240.
Thumb, A., Scherer, A., Handbuch der griechischen Dialekte, 240,
Mazzarino, S., La fine del mondo antico, 241.
Gemelli-Zunini, Introducción a la Psicología, 242.
Blanco García V., La lengua latina en las obras de San Agustín, 242.
 IN OPERCULIS
Rhaner, H., Griechische Mythen in Christlicher Deutung.

Badía, A., VII Congreso Internacional de Lingüística Románica

D'Anna, G., Il Problema dalla composizione dell' Eneide.

Cupatulo, F., Iter latinitatis.

Cupatulo, F., Guía a tradurre in lingua latina

Brems, Gráficos ilustrativos del Catecismo Católico

Jungmann, J. A., Catequética.

Bargellini, Panorama histórico dell' arte.

D'amore, L., Sine ira et studio.

Hiltbrunner, O., Latina Graeca.

Thummer, E., Die Religiosität Pindars.

Mentor Latin, Editions des Mentors.

Tacitus, Historien

Rodon, B. E., El lenguaje técnico del feudalismo en el siglo XI en Cataluña.

Albizu y Gado Costa, Manual del Catecismo Católico y Dios y nuestra redención.

Jiménez, J. - Mesa, Tito Livio, libro primero.

Jiménez Delgado, J. Gramática latina, y Repetitorium

Palaestra Adulescentium

Narrationes et fabellae

1959. — *E. Tejerina Canal*, «Hanselus et Greta», 54.

N. Mangeot, Inter serpentes, 56.

M. Molina, In schola latine canamus, 61.

A. Redi, Divus Franciscus Assisientis et turtures, 62.

Latorre, Ramos, Pérez, Sesami horreum, miscel., 122.

P. Piazza, Marcus piger, 126.

Avenarius, Vera et formidolosa res, 178.

J. A. Marqués, De morte S. Tharsicili, 180.

Zuasti, Iter ad mare, 185.

Iturria, Messis, 185.

Jover, Era et Imperator, 186.

1960. — *N. Mangeot*, Latrones noctu domum irrumpunt, 54.

J. A. Marqués, De singulari ursi venatione, 60.

P. Piazza, Duae sorores, 63.

B. Rodríguez, Novissimum vulpis facinus, 118.

J. Palou, De mirabili eventu Domini Quixoti, 120.

F. García, Lupus et ovis, 121.

N. Mangeot, Ferulosa cum bestia pugna, 162.

M. Garro, «Urkulu» pons in Cantabria, 187.

N. Mangeot, Est pullus in ovo, 190.

L. Kemps, De floribus, 253.

J. A. Salinas, Dux vulpium, 254.

Cantus

1959. — Jam frigus abiit, 61.

In schola latine canamus, 127.

Bethlem, pastores, venite, 251.

In turri per auras, 188.

1960. — Perit gallus pro dolor!, 64.

Recubate molliter, 128.

Barbapum, 192.

Nunc galli concinunt diem, 250.

Miscentes utile dulci

1959. — Pag. 184; 250.

1960. — Pag. 25.

Picturae

1959. — *Ramón. Servius Tullius*, 58.

Tarquintus Superbus, 125.

L. Junius, 182.

Horatius Cocles, 248.

1960. — *Ramón. C. Mucius Scaevola*, 58.

C. Marcius Coriolanus, 123.

Gentis Fabiae virtus militaris, 188.

De gentis Fabiae pro patria clade, 251.

Curiosa et Jocosa

1959. — Pag. 63; 128; 186; 252.

1960. — Pag. 63; 126; 192.

Huxley, H. H., Aenigma, 251.

Commercium epistulare

1960. — De alumnorum commercio epistulari, 124, 251.

Index puerorum qui inter se latine dare litteras volunt, 125.

J. L. Delmas-C. Latorre, 57.

Carmina

1960. — *J. Beltrán*, Obscurae ventent rursus hirundines, 60.

E. Martín, Orate, Fratres, 61.

BIBLIOGRAPHIA

RODON BINUE, EULALIA. — *El lenguaje técnico del feudalismo en el siglo XI en Cataluña*. (Contribución al estudio del latín medieval). Escuela de Filología. Barcelona 1957.

Ut vel ipse libri index declarat, spect. Femina doctrix Eulalia Rodón praefinitam provinciam sibi investigandam suscepit: sermonem nempe technicum in Catalaunia saeculo XI quod ad «Feudalismum» attinet... Saeculum XI seligit quod eo tempore formae ab exteris gentibus exceptae, vigeant una cum formis autochthonibus, simulque earum formarum vis et sensus ex ipsis institutionibus tum vigentibus apparet. Si autem ad verbum quoddam illustrandum requiritur, investigatio ad saeculum X et XII hic inde provehitur.

Liber optimam operam confert cognitioni sermonis latini medii aevi et etiam — ita ego credo — sermonis hispanici (vel potius linguarum hispanicarum recentiorum), nam plurima verba his sermonibus hodie communia aptissime illustrantur ex modo quo saeculo XI «beneficiarii seu «feudatarii» his verbis usi sunt vel ex verbis cum germanicis tum gallicis in latinum translatis vel ex catalaunicis in latinum et vice versa.

Ex his fontibus maneres percipies verba hodie usitatissima: «*vasallo, castellano, cabalgata, homenaje, mesnada (mainada catalaunice), caballero, villano, bachiller, cet...*»

Uno verbo hoc libro et latinitatem mediae aetatis et sermones romanicos saeculi XX, praesertim hispanicos, melius cognosces.

Doctrix Eulalia Rodón opus multum quidem laboris et constantiae in felicem perduxit eventum, ipsique laudi vertendum est quod et bibliographia adhibita et ordine quo rem totam

disposuit et indicibus, et praesertim ipsis rebus actis opus philologis utilissimum perfecit.

JACOBUS SIDERA, C. M. F.

Manual de Catecismo Católico, t. I y II.

Temas 1-21 y 22-44: *Dios y nuestra redención*. Traducción del alemán por J. L. Albizu y J. Godó Costa. 293 y 354 pg. Editorial Herder, Barcelona 1959.

Opera catechistica Domus Editricis Herder omnibus sane laudanda, cum adeo religionis institutioni faveant et parentibus et catechistis rerum et cognitionum copiam praebeant. In his operibus constant quae inscribuntur *Catecismo Católico, Gráficos Ilustrativos del Catecismo Católico, Historietas Catequéticas, Catequética, Manual del Catecismo Católico*, de cujus operis primo et altero volumine lectores nostros facimus certiores.

Primo volumine res seu argumenta 1-21 («Dios y nuestra redención», 1.º serie) operis cui index *Catecismo Católico*, amplissime explicata et enodata continentur. Altero volumine argumenta 22-44 («Dios y nuestra redención», 2.º serie) ejusdem operis pari et scita ratione religionis tradendae evolvuntur.

In utroque volumine praecipua scientiae paedagogicae elementa ante oculos habentur, quae jam inde a temporibus Ecclesiae patristicis tuto in usu fuerunt et desumuntur, quaeque vivum nostra aetate nuntium Evangelii et explanationem catechumenis tradendam efficiunt. Cum utriusque voluminis uberrima copia sit simul atque tutissima doctrinae et argumentorum, iis qui juventutis institutioni vacant, magno duo volumina emolumento et utilitati ducimus et commendamus.

M. MOLINA, C. M. F.

JIMENEZ, J. — MESA, C. E., C. M. F. — *Tito Livio, libro primero*, Introducción y comentario gramatical, histórico y estilístico. Editorial Colsa, Madrid 1960, 199 pg.

Sub indice qui prostat Domus Edictrix Colsa novam seriem seu collectionem init operum didacticorum quae brevi aliis operibus ornabitur et locupletabitur. Cum majus in dies incrementum universitariae juvenum institutioni afferatur, auctores qui hunc libellum exararunt, iis qui ad examen ingressus in Universitatem sese accingunt, eum dedicatum volunt. Quibus scholasticis universitariis haud parvae utilitati erit hic primus liber T. Livii, praesertim cum in eum praeparandum maximo opere incubuerint duo viri rerum livianarum peritissimi; Pater enim Jiménez, C. M. F., doctoralem habuit olim thesism de T. Livii religione maximo praemio insignitam.

Textus libri primi locupletissimo prooemio de vita, operibus, dicendi genere, gloria maximi historici romani illustratur; cui prooemio ab auctoribus adjungitur utilissima studentibus de re notitia bibliographica ad editiones, lucubrationes, opera auxiliaria pertinens. Praecipuae textus difficultates enodantur ope notarum grammaticarum, historicarum, stilisticarum. Opus perutili vocum philologicarum indice finitur.

Ambigere non possumus quin hic libellus primus collectionis «*Textos Claret*» quae inscribitur, tanti fautoris bonarum litterarum in Seminariis hispanicis auspiciis in lucem editus, latinitati colendae merito sit profuturus.

J. JIMENEZ DELGADO, C. M. F. — *Gramática Latina*. Grado elemental, 3.ª edic. 190 pg.; *Repetitorium*, Prácticas de Latín para los primeros cursos, 3.ª edic. 206 pg. Gráficas Claret, Lauria, 5, Barcelona (10). 1960.

P. J. Jiménez, C. M. F. Decanus Humanarum Litterarum in Universitate Pontificia Salmanticensi, hoc novo indice «Gramática Latina» nuper retractavit quae prioribus operibus «Latín Primero, Segundo, Tercero y Cuarto» inscriptis ipse juxta normam baccalaureatus anni 1938 de re egerat. Opus aptissimum judicamus tum alumnis in Seminariis et Scholis Apostolicis tum in Institutis et Academiis studentibus, praesertim cum hujus modi textus qui vulgo manibus volvi solent, vel iis alumnis qui baccalaureatui superiori vacant ad plenam in lingua latina institutionem minime sufficient. Quapropter auctor consilium sibi proposuit tradere alumnis summam grammaticae latinae quae ad interpretandos optimos scriptores necessaria videretur, quin tamen simul mentes puerorum nimis haud utilibus cognitionibus gravarentur.

Repetitorium, quod inscribitur opus, *Grammaticam Latinam* perficit et complet. In eo enim alumni et magistri exercitia, themata, res curiosas invenient: primum exercitia («longum iter per praëcepta, breve et efficax per exempla») tum domi tum in schola exaranda; deinde themata seu de certis rebus argumenta quibus professor sive exarando sive dictando tempus non teret; res amoenas denique ut scholae gratissimae studentibus reddantur.

M. MOLINA, C. M. F.